

הישיבה הארבע-מאות-ועשרים-ושמונה של הכנסת האחת-עשרה

יום רביעי, י"ז באייר התשמ"ח (4 במאי 1988)

ירושלים, הכנסת, שעה 11:03

א. שאילתות בעל-פה

היו"ר ש' הלל:

אני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת.

נתחיל בשאילתות בעל-פה. אני מבקש מחברת הכנסת גאולה כהן להציג שאילתא שלה לשר החינוך והתכנות. בבקשה, גברתי, מהמקום.

415. ביטול פסטיבל השירה בחגיגות ה-40

גאולה כהן (התחיה):

אדוני שר החינוך והתכנות:

1. מרוע החלטת, עקב קריאתו של המשורר נתן ון, להחרים את פסטיבל השירה בחגיגות ה-40 — כמוכן, לרבות כל ההשמעות והעלילות שלו — — —

היו"ר ש' הלל:

לא, לא, אבקש לא לחרוג בשלב הזה ממה שכתוב.

גאולה כהן (התחיה):

מרוע החלטת לבטל את פסטיבל השירה מכול וכול?

2. האם אתה מוכן לשכנע ולשקול את ההחלטה במגמה לקיים את הפסטיבל הנ"ל כמתוכנן?

היו"ר ש' הלל:

תודה רבה. אדוני השר, בבקשה.

שר החינוך והתכנות י" נבון:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, על מה שעשו המשורר נתן ון וחבריו אין טעם להרחיב את הדיבור יותר מכפי שדובר עד עכשיו. זה מעשה החורג מכל הבעת דעה. הם גרמו נזק למדינה ועירבו את חגיגות ה-40 למדינה עם ביקורת על מדיניות הממשלה.

מרוע החלטנו לבטל את פסטיבל השירה? היה טעם לקיים פסטיבל כזה לו המשוררים, שהיו אמורים להגיע מארצות רבות, היו בעלי משקל, בעלי רמה, וזה היה מקנה לפסטיבל הזה יוקרה או מעמד. בעקבות הפעילות של נתן ון ואחרים מחבריו הוברר לאחר בדיקה שפסטיבל זה לא יהיה ברמה הדרושה, ברמה שתביא כבוד למדינת ישראל או הודעות עמה. לכן, לאחר דיונים בוועדת ההיגוי של חגיגות ה-40 ולאחר בדיקה עם אנשים הנוגעים בדבר, העדפנו לבטל את הפסטיבל ולא לקיים פסטיבל ברמה לא גבוהה או מפוקפקת.

מכאן שאין מה לשקול עכשיו. ההחלטה התקבלה על סמך נתונים ולאחר בדיקה עם משוררים שונים ברחבי תבל. היו כאלה שהיו מוכנים לכוא, אחרים לא, אבל הסך-הכול היה חורג ממה שתכננו ומהכוונה המקורית שלנו. תודה.

היו"ר ש' הלל:

תודה לאדוני השר. חברת הכנסת גאולה כהן, בבקשה, שאלה נוספות.

גאולה כהן (התחיה):

אדוני שר החינוך והתכנות, אתה היית צריך לדעת שהחרם של נתן ון על ישראל לא התחיל היום. ברשימה מ"הארץ" מיום 14 באוגוסט 1984 קרא נתן ון לכל סופר בישראל, ואני מצטטת: "שלא להופיע בכל ערב ספרותי ובכל אירוע אחר המתקיים מעבר ל'קו הירוק'. לאסור על מכירת ספריו, השמעת שיריו ופזמוניו או ביצוע מחזותיו מעבר ל'קו הירוק'".

יתר על כן, הוא קורא שם לכל סופר בישראל, ואני מצטטת: "להתחייב שלא לקבל שום פרס או שום כיבוד מדי משרדיה של הממשלה החדשה, ממשלת המערך והליכוד, ושלא לשתף עמם או עם נציגיהם פעולה".

זה שנתן ון בכל זאת שיתף פעולה עם ממשלת המערך-הליכוד כשקיבל על עצמו לעמוד בראש ועדת הפסטיבל — על כן אין לי שאלה. הצביעות שלו ושל מרעיו חוגגת בכל דבר שהם עושים. אבל לאחר שזך פרסם דברים כאלה, ולא במחתרת אלא בגלוי, ויתר על כן, היה מוכן לעלות על ספינת המגורשים של אש"ף, וגם זה היה ידוע כריבס, איך זה אישרת, אדוני שר החינוך והתכנות, את מיניו? איך קורה — זה שאלה אליך ולא אלי — שמשדר החינוך והתכנות משתף בפעולותיו את מי שמשתף פעולה בגלוי עם אויבי ישראל?

היו"ר ש' הלל:

תודה לחברת הכנסת גאולה כהן.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

זאת הסתה פרועה, זה פאשיזם.

היו"ר ש' הלל:

חבר הכנסת תופיק טובי, חבר הכנסת תופיק טובי.

השר י' הורביץ:

אבל זו האמת.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

זה פאשיזם.

היו"ר ש' הלל:

אדוני השר, חבר הכנסת תופיק טובי, חבר הכנסת תופיק טובי, אני קורא אותך לסדר פעם ראשונה.

עוזי לנדאו (הליכוד):

— — —

היו"ר ש' הלל:

חבר הכנסת עוזי לנדאו, חבר הכנסת, אני רוצה להזכיר לכם שבשאילתות אין מקום לקריאות ביניים. בבקשה, תהגו כך. מי שאינו מסוגל להתאפק מוטב לו שיצא בעצמו מן האולם לפני שאני ארציא אותו.

חבר הכנסת גדעון גדות, בבקשה, שאלה במסגרת של דקה.

גדעון גדות (הליכוד):

— — —

שר החינוך והתרבות י' נבון:

תסלח לי, היתה חלוקה, וחץ מזה, אני לא רואה שמתפקידי להיכנס לכל פרט ופרט.

היו"ר ש' הלל:

אדוני השר, זה לא דרישה, זאת תשובה על שאלתך, נא לא להשיב לשאלים מן הצד.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

אחרי מציג שלא אשיב לו?

היו"ר ש' הלל:

כן, לא להשיב על קריאות הביניים, אלא על שאלתו.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

איני יכול להטיל צנזורה על דעות של אנשים. יש בארץ ברוך-השם מכתר של דעות, מכל קשת הגוונים, הדבר שהיה חשוב הוא, שיומנו לארץ משוררים בעלי רמה מרחבי העולם, הוועדה המארגנת לא ברקה כל אחד ואחד, אלא הומינה את המשוררים לפי הקשרים שהיו לחבריה עם משוררים בעולם.

לא הייתי מעלה על דעתי להתחיל עכשיו בבדיקת דעותי של כל אדם ואדם. אין לכך סוף. אני חושב שהאקט האחרון שעשו מר נתן זך וחבריו הביא נזק — — —

גאולה כהן (התחיה):

— — — מגורשים של אש"ף זה לא היה מספיק?

שר החינוך והתרבות י' נבון:

חברת הכנסת גאולה כהן — — —

קריאה:

— — —

גאולה כהן (התחיה):

הוא לא עונה לי.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

לא על כל מה שאת שואלת אני רוצה להשיב.

גאולה כהן (התחיה):

אתה חייב לענות.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

אני לא חייב לענות לך על השאלה.

היו"ר ש' הלל:

חברת הכנסת גאולה כהן, אנחנו נשמור על המסגרת של שאלות בעל-פה. בשאלות בעל-פה, אם נכבד אותך, אין קריאות ביניים ואין הפרעות. כשם שאת אומרת מה שאת רוצה לומר, וזכותו של השר להשיב כפי שהוא מבין. אם יש לך בעיה את יכולה להגיש הצעה לסדר-היום, הצעת אי-אמון לממשלה, מה שאת רוצה. נא לאפשר לשר להשיב כפי שהוא מבין. את לא תכתיבי לשר מה להשיב, כשם שאנחנו לא אומרים לך מה לומר.

גאולה כהן (התחיה):

לא אמרתי לו מה להשיב, אבל שישב.

היו"ר ש' הלל:

הוא משיב כהבנתו ולא כהבנתך. בבקשה, אדוני השר.

גדעון גדות (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, שאלתי מופנית כמובן לשר החינוך והתרבות. את כל אשר בלבי לגבי האדם הזה, שהוא אכול שנאה עצמית, כבר העלתה חברת הכנסת גאולה כהן.

השאלה שלי היא בתחום הארגוני יותר. איני מבין, הרי בסופו של דבר מכירים את האנשים במדינה, מכירים את היכולת של כל אדם. האיש הוא משורר בעל יכולת ואיכות בתחום השירה, בלי להתייחס לדעותיו הפוליטיות האידאולוגיות, אך אין לו שום יכולת ארגונית. איני מבין איך עלה כלל על דעתו של משהו להציג את מועמדותו לתפקיד הזה.

היו"ר ש' הלל:

מה השאלה? אנא, סכם.

גדעון גדות (הליכוד):

אבקש לדעת, מי הציג את המועמדות ועל-פי אילו קריטריונים אישית אותה?

היו"ר ש' הלל:

תודה. שאלה נוספת לחבר הכנסת ארצי במסגרת של דקה.

יצחק ארצי (שינוי — תנועת המרכז):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, לאחר שנפגע האופי הבין-לאומי של הפסטיבל, מדוע לא יתקיים פסטיבל שירה ישראלי? הרי הפסטיבל אינו נשען אך ורק על הממד הבין-לאומי. מדוע לא לבחון גם קיום פסטיבל שירה ישראלי, מאורגן בצורה מיוחדת במינה, כדי שלא לתת אפשרות של הטלת וטו לאנשים אשר אינם מבינים איזה נזק הם גורמים לספרות, לתרבות ולתרמית של מדינת ישראל?

היו"ר ש' הלל:

תודה, אדוני השר, בבקשה.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

אני מבקש להשיב על השאלה האחרונה, כי ממנה משתמע משהו לגבי יתר הדברים. לא היתה כוונה לארגן פסטיבל של משוררים ישראליים. זאת יש לנו בכל ימות השנה. אם יש הצעה כזאת — אפשר לדון בה, אבל לא זאת היתה הכוונה. הכוונה היתה שמארגנות שונות יבואו לישראל בשנת ה-40 שלה מושכים-בעט, לא כדי להזהרות עם מדיניות זו או אחרת, אלא כדי להביע תמיכה במדינת ישראל כמות שהיא ולהביע אהדה להישגיה ולמפעלה בשנת ה-40 שלה. לכן זה איננו פסטיבל של משוררים ישראליים. ברגע שבוטל בואם של המשוררים הללו מבחון, כל האופי השתנה. לא היה טעם לקיים את הפסטיבל האחר.

הוקמה ועדה — מר נתן זך לא היה היחיד — שכללה אנשים מזרמים שונים. איני זוכר בעל-פה את כל רשימת האנשים, אבל אני זוכר, למשל, שהגברת שולמית לפיד היתה בוועדה הזאת, וכן גם מר חיים גורי ואנשים שאינם חושבים בדיוק כמו מר נתן זך. הם נרתמו לעניין כמלוא המרץ. כדי לטפל באנשים לא נדרשת יכולת ארגונית כל כך מיוחדת. היה גם איש ארגון, שעזר להם בהתקשרויות. בדרך כלל יש למשוררים קשרים עם משוררים בארצות חוץ, והם, לרבות מר נתן זך, התקשו למשוררים מחוץ-לארץ והזמינו אותם לארץ.

גדעון גדות (הליכוד):

הוא לא הגיע לישיבות.

שר החינוך והתרבות י' נבון:

תסלח לי, אחת משתיים, אם הוא לא הגיע לישיבות, אילו טענות יש לך?

שר החינוך והתרבות י' נבון:

יש ועדת היגוי אשר אחראית לחגיגות ה-40. ועדת ההיגוי הזאת מורכבת כפי שהיא מורכבת. היא איננה עוסקת בכל פרט ופרט, כי כך לא נגיע לשום דבר. יש מאות אירועים. קובעים את העקרונות ואת הנושאים המרכזיים. זה מה שהיה. את השאלה הזאת אפשר להפנות באותה מידה גם למרדכי צפורי, או למישהו אחר הנמצא בוועדת ההיגוי, אבל אנחנו לא עסקנו בכל פרט ופרט. לא היה טעם להיכנס לכל הפרטים.

כאשר הוחלט על כך והיתה היענות לנושא, מצאו את האנשים שיכולים להזמין את המשוררים להשתתף בפסטיבל. העובדה שבסוף מילאו את הכד חלב, ואחר כך שפכו אותו בצורה כזאת — זה באמת מביא נזק, ואנחנו מסתייגים מכך.

גאולה כהן (התחיה):

אם היה מחמד דרוויש — — —

הי"ר ש' הלל:

חברת הכנסת גאולה כהן, אצטרך להביא כחשבון שמי שמגיש שאלתא ומאשרים לו אותה יהיה חייב לנהוג לפי הסדר המקובל. זה איננו חדיסטר. אני אומר לך זאת כמפורש. בבקשה לכבד את הנהלים. שאלתא איננה עניין לקריאת ביניים. כך מקובל, ועל כך נקפיד.

אנחנו עוברים לשאלתא נוספת בעל-פה. אבקש מחבר הכנסת חיים רמון להציג שאלתא לסגן השר רוני מילוא.

414. השעיית תעודות העיתונאי של שני כתבים זרים

חיים רמון (המערך):

אדוני היושב-ראש, אדוני סגן השר, לשכת העיתונות הממשלתית השעתה את תעודות העיתונאי המונפקות על-ידה לשני עיתונאים זרים עקב עקיפת חוקי הצנזורה בעת הדיווח על רצח אבו-ג'יאהד.

ברצוני לשאול:

1. האם נכון הדבר?
2. האם יורה ראש הממשלה לפתוח בחקירה?
3. מי העביר לכתבים אלה את המידע הסודי אשר פורסם על-ידם?

הי"ר ש' הלל:

תודה. אדוני סגן השר, בבקשה.

סגן שר במשרד ראש הממשלה ר' מילוא:

1. התשובה היא: כן.
2. הנושא של עקיפת הצנזורה על-ידי שני העיתונאים הללו נמצא עתה בבדיקה.
3. לא ידוע.

הי"ר ש' הלל:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת חיים רמון.

חיים רמון (המערך):

אדוני סגן השר, התפרסמו ידיעות על-פי והותם של העיתונאים, שהדלפה החמורה הזאת באה מלשכת ראש הממשלה, ובאה לשרת אינטרסים פוליטיים צרים גם במחיר מכירת סודות מדינה, על-מנת להאשים איש זה או אחר כאילו היה בער, כאילו היה נגד. כל הדברים האלה אני אומר אך ורק על-פי מה שהתפרסם בעיתונות וזה בנושא הזה.

חיים קופמן (הליכוד):

עור ויצמן שכר את הסכרים.

הי"ר ש' הלל:

חבר הכנסת קופמן, אני חוזר ומזהיר: בשאלות אין מקום לקריאות ביניים. זה לא דיון, זו שאלתא שעליה יש תשובה. אחד מחברך — — —

חיים קופמן (הליכוד):

— — — הצעה לסדר-היום בעניין 1 במאי ביטלת לי — — —

הי"ר ש' הלל:

החיים אינם קלים, צריכים להתרגל, מה אפשר לעשות?

חיים קופמן (הליכוד):

צריך למצוא דרכי עקיפה.

חיים רמון (המערך):

אני חושב בהחלט, שאם עיתונאי עובר על חוקי הצנזורה יש להענישו. אבל, למודלף יש מדליף. המדליף עובר עבירה הרבה יותר חמורה מזה שהדליפו לו. אין שום בעיה לגלות ולאתר מי הדליף. העובדה שטרם נפתחה חקירה, העובדה שלמעשה לא חוקרים, מעידה על כך שיש כנראה גורמים כלשכת ראש הממשלה אשר אינם מעוניינים בכך.

אשמח מאוד, אדוני סגן השר, אם תודיע לי שאתה, בשם ראש הממשלה, תורה לפתוח בחקירה הזאת. החקירה תתנהל במלוא המרץ. והאשמים — אם ימצאו — יועמדו לדין, גם אם הם נמצאים בסביבתו הקרובה של ראש הממשלה.

הי"ר ש' הלל:

תודה. שאלה נוספת לחבר הכנסת עוזי לנדאו, בבקשה, במסגרת של דקה ובלי קריאות ביניים.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אדוני סגן השר, השר ויצמן דיבר בפומבי על פרשת אבו-ג'יאהד במתכונת שיצרה את הרושם שלא ניתן לערער, כאילו אכן קיבלה על כך הממשלה החלטת, היו שרים שהיו בעדה והיו שרים שהיו נגדה. כאן לא מדובר רק על הדלפה, כאן מדובר על הודעה בריש גלי לעיתונות. אין זו פעם יחידה ששר זה עושה זאת. בספר שפרסם בשעתו צירני מסופר, כי עוד כחקופת ממשלת בגין היה שר בממשלה, מר ויצמן, שנהג להעביר מייד את תוכן הישיבות הסודיות אל ממשלו של קרט. היתה פרשת הפצצת הכור בעירק, אשר המועד לה שונה מדי פעם בפעם, כי הידיעה הגיעה אל מר ויצמן, כפי שפורסם בעיתונים.

אדוני סגן השר, אני מבקש לשאול, האם אכן לא ראוי לבחון מי השר המדליף משיבות הקבינט, ומשום כך אין הוא ראוי להיות שר? והאם מתכוון ראש הממשלה לנקוט פעולה נגד השר ויצמן?

הי"ר ש' הלל:

תודה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת מתתיהו פלד, במסגרת של דקה, בבקשה.

מתתיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):

אדוני היושב-ראש, רציתי לשאול אם בחוגי משרד ראש הממשלה שמו לב לעובדה המעניינת, שמא שהתחילו להגביל את פעולת העיתונאים בשטחים גדל פי כמה הדיווח המפורט על הנעשה בשטחים? מספרים על כך פורסמו בעיתונות. ואם אומנם שמו לב לתופעה הזאת, מה המסקנה שמסיקים ממנה?

היו"ר ש' הלל:

תודה. אדוני סגן השר, בכבוד.

סגן שר במשרד ראש הממשלה ר' מילוא:

אדוני היושב-ראש, אני מוכן בהחלט לשקול את ההצעה של חבר הכנסת חיים רמון לגבי בדיקה יסודית של נושא ההדלפה. אני רק חייב לומר, שהדברים הנוגעים לנושא הזה הודלפו בדרכים שונות. ממשלת ישראל מעולם לא אישרה שיש לה נגיעה לפעולה הזאת. ברגע הראשון דלפה ידיעה כאילו החליט על כך פורום ראשי הממשלה. כיום הראשון זה הדלף. אחר כך נמסר הדבר גם כרשת טלוויזיה זרה, ואחר כך נמסר כאילו הקבינט החליט על כך. כל הדברים האלה חסרי כל שחר, אין להם כל יסוד, וממשלת ישראל לא צמדה ואינה עומדת מאחורי הפעולה שנעשתה לחיסולו של אברג'יהאר.

אשר לשאלה שנשאלה על דבריו של מר ריצמן: אכן הופתעתי לשמוע את מר ריצמן אומר בנושא זה, שאלו היה

הוא צריך להחליט, היה מחליט נגד — כאילו היה משהו מאחורי הדברים. אבל אינני רוצה להתייחס לדברים שאמר חבר הכנסת עוזי לנדאו בהקשר זה, מפני שלרעתי גורלו של מר ריצמן כחבר הממשלה צריך להיות מוכרע על-ידי הבחור בכחירות הקרובות, ולא כאן בכנסת כהודמנות זו.

לגבי השאלה הנוספת של חבר הכנסת פלד, כל שאני יכול לומר בנושא זה הוא, שמאז הוגבל הסיקור העיתונאי של הנעשה ביהודה, בשומרון ובתבל-עזה יש בהחלט פחות מהומות ופחות פעולות נגד כוחות צה"ל שם. השקט היחסי השורר היום נוקף במידה רבה לזכות העובדה שיש פחות סיקור עיתונאי כשטח, ועל כך יש לברך את הממשלה שהחליטה לעשות זאת.

היו"ר ש' הלל:

תודה לסגן השר רוני מילוא.

ב. הצעת סיעת החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון להביע אי-אמון לממשלה בשל פעולות צה"ל

בשטחים והפגיעה במערכת המשפטית ובסיכויי לשלום

היו"ר ש' הלל:

אני רק רוצה להרגיע אותך ולומר, ששר הביטחון מאזין לכל מלה שיוצאת מפיו.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אני רגוע מאוד גם אם הוא לא יהיה כאן.

היו"ר ש' הלל:

אם כך, בסדר. בבקשה.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

— כי לא היה אפשר לעבור לסדר-היום על הפשעים החמורים של שלטונות הכיבוש נגד העם הפלשטיני בשטחים הכבושים, פשעים שבוצעו במשך פגרת הכנסת. אנו מגישים הצעת אי-אמון כממשלה על המשך ההרג של נשים, ילדים, צעירים ומבוגרים חפים מפשע; על אלפי העצורים החדשים; על גירושים סיוניים מהמולדת; על הרס מאות הבתים והמבנים; על הפרשה המסעירה של ביתא, שהכתומה את הממשלה ואת המתנחלים הקולוניאליסטים והציגה אותם כחסרי מצפון אנושי מינימלי; על העונשים הקולקטיביים הכבדיים; על מה שעושה ממשלת הכיבוש כדי לדכא ללא רחמים את מאבקו הצודק של העם הפלשטיני לעצמאות, לחירות ולשלום; על מעשי ידיה של ממשלת שני היצחקים נגד האינטרסים האמיתיים של שני העמים ועל הפערים שהיא פוערת בינם לבין חוף המבטחים של השלום והביטחון לשיניהם.

בראשית דרכי ברוצני גם לגנות ככל לשון של גינוי את הפלישה של אלפי חיילים ישראלים ללבנון, את פעולות העונשין וההרס שמבצעים בימים אלה כוחות הצבא במדינה ריבונית. אילו עניינו כאמת ביטחון ישראל ושלום תושביה את ממשלת ישראל, אילו היתה הממשלה מעוניינת כאמת להביא שלום וביטחון לתושבי הצפון, היא היתה מפסיקה מזמן כל התערבות בחיי לבנון, היתה נסוגה מכל שטחה, בכלל זה ממה שנקרא "רצועת הביטחון", שהרי אין זה אלא כיבוש גלוי המעורר התנגדות ומאבק טבעיים.

הפלישה ללבנון בימים אלה טומנת בחובה התגרות גלויה בסוריה ואיום במלחמה נגדה, במטרה לחבל במאמצים לשלום צודק באזור ובסיכויים להשגתו, שאותם מקדמת ההתקוממות

היו"ר ש' הלל:

אנחנו עוברים עתה למנה השבועית של הצעות אי-אמון. לפנינו היום שלוש הצעות אי-אמון. אני מזמין את ראשון המציעים להביע אי-אמון לממשלה הזאת, את חבר הכנסת תופיק טובי — בשם סיעת חדיש. בבקשה.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

כבוד היושב-ראש, אפשר לשאול מי מהממשלה יענה על ההצעה הזאת?

היו"ר ש' הלל:

אני מבין ששר הביטחון יענה.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
היכן הוא?

היו"ר ש' הלל:

הוא בבניין, הוא יכנס מיד.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אני מציע לחכות לו.

היו"ר ש' הלל:

לא, אני מציע להתחיל. אנחנו לא נחכה. אין כלל, אין חובה לעשות כך. אני מציע שתאמר את דברך במסגרת 20 הדקות העומדות לרשותך.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אני רוצה למחות על כך שהממשלה מתפרקת מאחירותה, שהשרים מתפרקים מאחירותם ויושב-ראש הכנסת לא כופה עליהם למלא חובה פרלמנטרית זאת.

היו"ר ש' הלל:

חבר הכנסת תופיק טובי, הלוא זה חלק מהטעון שאתה תרצה להציג, חבל שתבזבז תחמושת סרק. התייחס לכך בדברך, אתה יכול להביא את הדוגמה הזאת אם זה נראה לך. בבקשה.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, עם תחילת כנס הקיץ ראינו חובה להגיש הצעת אי-אמון לממשלת הליכוד-המערך

זאת היא הגזענות אשר מניעה את מדיניות הכוח והדיכוי שמתכוונת לדרוס את המוני העם הפלשתיני כחגבים.

האם אין טירוף גזעני זה צריך לעורר את המצפון ואת הראגה של כל מי שידע אפליה גזענית, רדיפות, אנטישמיות ותנוריים גזים?

אך הטרגי ביותר הוא, שמצעד רמיסת החגבים נמשך. מספר ההרוגים הפלשתינים בידי כוחות הכיבוש במשך חמשת החודשים האחרונים מגיע ליותר מ-200, מספר הפצועים והנפגעים קשה לדעת אותו, אך הוא כבר עולה על 5,000, עשרות גורשו ממולדתם, מספר העצורים החדשים מאז דצמבר מתקרב גם כן ל-5,000, מהם 1,700 עצורים מינהליים, כהודעת שר הביטחון. מחנה המעצר "אנצאר 3" החדש כנגב, שנפתח ב-23 במרס, כבר מאוכלס ב-2,400 עצורים, מהם 1,250 מינהליים, והמספר גדל מדי יום ביומו, כשהמוחקים מעונים בתנאי מעצר לא אנושיים.

נוסף על כל זה מנהלת הממשלה מלחמת הרעבה נגד האוכלוסייה האזרחית. כפרים וערים על מאות אלפי תושביהם נסגרים למשך שבועות רצופים. יום יום שומעים על קרבות שמונהל צה"ל עם אוכלוסייה חסרת מגן, המסתגרת ביישוביה, ומחאתה היחידה נגד שילוח זכויותיה הלאומיות היא סגירת חנות, או אספת מחאה, או הרמת דגלה הלאומי. נגד אוכלוסייה זו מפעיל שלטון הכיבוש את כל כוחו ונשקו, החל במכונת החצץ, בהליקופטר, כיור חי ובפצצות גז, הגורמות להפלות של נשים הרות, ועד להרעבה ממש ולהוצאת צוים צבאיים לפתיחת חנויות או לסגירתן, כפי שעושים בירושלים, תוך רמיסת האמנות והחוקים הבינלאומיים, כמו אמנת ז'נבה מ-1949 בנושא היחס לאזרחים בתקופת מלחמה.

להיטותו של שר הביטחון מר רבין ליותר ויותר גירושים הביאו אותו אפילו לתקיפת היועץ המשפטי לממשלה ועוזריו בפומבי, על שהם מקשים עליו גירוש פלשתינים מתוך דקדקנות מיותרת בחוקים, כביכול.

הדברים הגיעו לאחרונה גם להתנכלות של זרועות הכיבוש לעורכי-דין ישראליים המגנים על קורבנות הדיכוי בשטחים הכבושים, כפי שאירע בימים אלה לעורך-דין ג'ורג' בולוס, שהואשם בהפצת סודות מדינה, כביכול, כשהודיע לבית-המשפט על נסיגתו מהופעה בשם אדם, שהוא משתף פעולה עם שלטונות הכיבוש, לפי בקשת אותו אדם; כמרכן החיפושים הפרובוקטיביים שנעשו אתמול במשרדו, או בביתו, של העורך-דין עבר עסאלי בירושלים. שני עורכי-דין אלה מעניקים הגנה משפטית חוקית לקורבנות הכיבוש. אנחנו מותים נגד צעדים אלה, ההורסים אפילו את המערכת המשפטית, ומנועים הגנה מקורבנות הכיבוש.

זרועו הארוכה של הטרור הממלכתי הישראלי הגיעה עד תונים בפשע רציחתו של המנהיג הפלשתיני אבו-ג'י'י'אד, שחשף את פניה האמיתיים של המדיניות הישראלית כמדיניות טרוריסטית מובהקת.

הכנסת ידעה בפגרתה את פרשת הכפר ביחא, יותר נכון את הפשע שנעשה כלפי ביחא ותושביו. ראינו את הסילוף והדמגוגיה, את הארס הזעני, את הטרור של המנתחלים אפילו כלפי הצבא, אך כל אמצעי הדיכוי והטרור הממלכתיים לא מצליחים לשבור את רוחו של העם הפלשתיני, ממשיך להיאבק בשטחים הכבושים למען חירותו ועצמאותו.

הכיבוש, המנסה לרכא את האיתניפאדה, מרעיל באותו זמן את החברה הישראלית, מעורר רגשות גזענות, שוביניזם

של העם הפלשתיני בשטחים הכבושים. הפחד מהשלום הצודק שאחו בממשלת יצחק-אנדייצחק דוחף את ממשלת הליכוד-המעריך להרפתקנות ולטירוף דעת, הבאים לידי ביטוי בהתנהגות הנפשעת בשטחים הכבושים והן בניסיון להבעיר אש חדשה בצפון, כדי לרכא מהר ככל האפשר את ההתקוממות ולכרות מהלחץ הבינלאומי והמקומי להסכים לוועידה בין-לאומית למען השלום.

אנו קוראים לממשלה להחזיר מיד את כוחות הצבא הפועלים היום בלבנון לתוך שטחה של ישראל ולסיים באופן מוחלט את הכיבוש המתמשך של דרום-לבנון, לחסל את מה שנקרא "רצועת הביטחון", לפרק את צבא השכירים של גנר לאחר ולכבד את הריבונות ואת האינטרסים של לבנון ושל העם הלבנוני.

חברי הכנסת, במקום לפנות אל נחבי השלום, כדי לכבות האש הבוררת בשטחים הכבושים ולנווט את יחסי שני העמים לכיוון של יציאה ממצגל האיבה והעוינות, במקום לנצל דווקא את הסיכויים לשלום שהבשילה ההתקוממות, נהוגת הממשלה היה בקשיחות, באורילות ובעיוורון. כל עניינה של הממשלה היה נשאר בשאלה איך לרכא, איך לרמוס ולהרוס את המוני העם הפלשתיני בשטחים הכבושים, שבדרכי שלום, בפעולה המונית-פוליטית של שביחה והפגנה, רצו להצחיר באוזני המוני העם בישראל ובאוזני דעת הקהל הבינלאומית, שחפצי חיים עצמאיים הם, שהם חפצים בחיי חירות במולדתם, במדינה עצמאית כגדה המערבית וברצועת-עזה, לצדה של מדינת ישראל, תוך הכרה הדדית ודו-קיום בשלום.

הממשלה על שני אגפיה — ואין אנו מתעלמים מההבדלים בין הליכוד לבין המערך — דקקה בלאורים המסורתיים שלה: "לא" לנסיגה קבוצית 1967, "לא" למדינה פלשתינית, "לא" להידברות עם אש"ף, הנציג הלגיטימי של העם הפלשתיני, "לא" לנסיגה מהגולן ו"לא" לוועידה בין-לאומית פעילה. אבל הקונסנסוס בין שני הגופים הוא שחוסם את הדרך לשלום, והוא הקובע, למרות כל הגידופים ההדדיים.

הממשלה התעלמה גם מהאיתותים בעניין נכונות אש"ף להכרה הדדית ולדו-קיום בשלום תוך קיום עצמאי ובטוח של שני העמים בשתי מדינות. זו לצד זו, לפי קווי יוני 1967, אלה איתותים שכאו לידי ביטוי במפגש החשוב של מנהיגי אש"ף עם המנהיגים הסובייטים, ובראשם גורבצ'וב, כראשית חודש אפריל.

יחד עם התעלמותה מאיתותי השלום שכאו ממוסקבה, הגבירה הממשלה את צעדי הדיכוי בשטחים הכבושים, כדי לעיף את ההמונים הפלשתינים, כפי שהבטיח שר הביטחון, וליאש אותם מכל תקווה שיוכלו לחיות כעם חופשי במולדתם.

במקום לדבר עם הפלשתינים, כפי שרבים בישראל תובעים כיום וכפי שתובע למעשה העולם כולו, מפין ראש הממשלה איבה, גזענות ושיסוי כלפי הפלשתינים. בהתייחסו אל בני העם הפלשתיני בשטחים הכבושים, בעת ביקורו במבצר הרודיון ב-31 במרס, לפי הידיעות בעיתונים מ-1 באפריל, התכבט ראש הממשלה בסגנון הפרוע והגזעני ביותר כשאמר: "נשכור להם את הראשים כחלעים האלה". והוא הוסיף ואמר: "נאמר להם שהם היום כחגבים בעינינו". שמענו על חיות דורגליות, שמענו על גזקים מסוממים, ועכשיו שומעים על חגבים. זה נחוצ כנראה כדי להתחרות עם כהנא.

חוכרת כ"ו, ישיבה תכ"ח

— הצעת סיעת החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון להביע אי-אמון לממשלה: הצעת סיעת הרשימה המתקדמת לשלום להביע אי-אמון לממשלה —

קלדרון, דליה רביקוביץ ורבים אחרים, אשר מנחים על מדיניות הכיבוש וקוראים להדברות עם הפלשתינים כדי להשכין שלום צודק במולדת הזאת.

ב-27 באפריל שאל יזהר סמילנסקי כעיתון "דבר", ואני מצטט: "האם הכפר ביחא איננו סמל לכל הטעות ולכל האיוולת ולכל הטירוף שאחז בחלק מהמנהיגים שלנו ובחלק מן העם הזה? האם הכפר ביחא אינו קורא לאיזה חשבון נפש מן היסוד? מי יענה על השאלות? מי ייתן את הדין? מי ילך לבקש מחילה? מי יעשה חשבון נפש? למי יש נפש?" אלה דבריו של הסופר. דברים אמיצים אלה הם לא רק ביקורת על המדיניות המרושעת, הנפשעת. הם גם קריאה למאבק כדי לחסום את הדרך בפני כוחות השחור וימיהיניים, העומדים בראשה של ממשלת ישראל, כוחות המוליכים את שני העמים אל מערכות הדמים של החתום.

סכנות רציניות וחמורות מרחפות כיום על האזור, על עתיד היחסים בין ישראל ובין הסביבה, בין ישראל לעם הפלשתיני. אפשר לפגוש סכנות אלה ולהסיר אותן רק במאבק מלוכד ואמין לחיסול הכיבוש, לשחרור העם הפלשתיני בשטחים הכבושים משלטון זר ולשחרור ישראל מאסון הכיבוש. יש להסכים לדבר עם הפלשתינים באמצעות נציגיהם המוסמכים והמוכרים — אש"ף — כמסגרת הוועידה הבין-לאומית, שרק באמצעותה ניתן להגיע לשלום צודק וברקיימא.

ולסיום, הצעת האי-אמון בממשלה היא אות אזהרה בעוד מועד למען שפיות הדעת ומאבק באומץ-לב של כל החפצים בחיי עצמאות ושלוש ושיתוף פעולה וידידות בין שני העמים.

היור"ש הלל:

תודה לחבר הכנסת חופיק טובי.

ג. הצעת סיעת הרשימה המתקדמת לשלום להביע אי-אמון לממשלה בגין פעולות בתחום אחריותו של שר הביטחון יצחק רבין

מדיניות זו, גלול לה אי-אמון אישורים לאיחוד משפחות, אי-אמון רשינות בנייה, רצח בני-אדם בשטחים בנסיבות מסתוריות בלא הסבר סביר, הריגת אנשים במחסומי דרכים, תוך מתן תירושים מגומגמים, והשפלת האזרח הפלשתיני באשר הוא.

נראה כי מתוך הנחה שהאדם הפלשתיני הוא יצור נחות, לא העלה איש במערכת הביטחון על דעתו כי יבוא יום ויכשל כוח הסכל וההתפרצות תבוא, והנה, כ-9 בדצמבר פרצה ההתקוממות.

אילו לא היה שר הביטחון מוקף ב"יועצי העצה הרעה", כביטוריו הקולע של יזהר סמילנסקי, כי או היה מבין אולי כי לאחר שהגדיר את הסאה חייב הוא להקל מיד על-מנת למנוע הרג המוני ושפיכות דמים מיותרת. אך זאת הוא לא הבין, והטיל על הצבא את המשימה להחזיר את הסדר על כנו. מעולם לא עלה בידו צבא למלא משימה כזאת ולדאק התקוממות עממית, אלא אם כן הותר לו לבצע פשע השמדת עם. אך כל עוד דבר זה אינו נעשה, אין מעורבותו של הצבא מסוגלת לדאק את המתקוממות, הדבר הוכח בשטחים בפעם המיידית-כמה לאחר הדרור, אלג'יר, קניה, תוניס, מצרים ועוד ועוד.

לעומת זאת גורם הצבא דהי-הומניזציה של חייליו בדרך שאין להימנע ממנה. שמענו כיצד מתורכים קצינים את חייליהם כצאתם למשימה. כידוע, הוגדר להם המצב כמלחמה,

וטירוף לאומני נוסח השאקים, השרונים והכנאים, ומעודד את עליית כוחות הפאשיזם והמיליטריזם לשלטון. זוהי סכנה רצינית ואמיתית לגבי החברה הישראלית. סגרו את העיתון "אלי-אחיד" לשבוע, ואת "דרך הניצוץ" לצמיחות. אפילו מנהיגי המערך מותקפים כמפציץ רעל וייאוש, כדברי ראש הממשלה. ההסתה הגזענית והרדיפות כלפי האוכלוסייה הערבית גוברות. מעצרים פרובוקטיביים והאשמות מכרימות מתרבים. בימים אלה היינו עדים אפילו להתנכלות, למעצרים ולפרובוקציות המכרימות כלפי קבוצת הכדורגל של תמרה ואוהדיה, שהותקפו ונעצרו.

בלחץ הימני הגזעני, נוסח מיקי איתן, מתנהל מחול שדים כלפי האוכלוסייה הערבית, בשם אכיפת החוקים, כביכול, וראינו אתמול את הריסת הכפר הברואי בנגב בן מאות השנים. זהו אות אזהרה למי שהדמוקרטיה ועתיד היחסים בין שני העמים יקרים לו.

עם זאת, האינתיפאדה פוקחת עיניים ומעוררת את המצפון בקרב המוני העם, הוראים את התהום שאליו מובילה מדיניות הממשלה. הביקורת באו"ם, מחאותיהם של ראשי מדינות, אפילו ידידותיות ביותר, הוקעת מוכ"ל האו"ם את ממשלת ישראל ביחס לגירושם. הגינוי של נשיא ארגון הצלב-האדום על השימוש המופרז בכוח והפרת כל האמנות הבין-לאומיות, כל אלה ואחרים הם אות אזהרה לדעת הקהל הדמוקרטית בישראל, שלא תשלים עם הרס עצמי.

עם זה, אנו מציינים בהערכה את עשרות החיילים השפוטים על סירובם לשרת בשטחים הכבושים. אנו מציינים ביראת כבוד את קריאותיהם של עשרות רבות של אנשי ספר, תרבות ואמנות, אנשי מקצוע ואנשי רוח כמו נתן זך, נסים

היור"ש הלל:

אני מזמין את חבר הכנסת מתתיהו פלד להגיש הצעת אי-אמון בשם סיעתו.

מתתיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, זה חמישה חודשים גועשת האינתיפאדה בשטחים הכבושים, אותה התקוממות עממית שאיש במערכת הביטחון לא חזה אותה ולא הצליח להכין אותה עד עצם היום הזה. ההסברים השונים והסתוריים, שניתנו לה על-ידי שר הביטחון וחבר יועציו, העידו רק על מבוכה וחוסר הבנה מוחלט. מסופקני אם כיום ברור למישהו במערכת הביטחון מה חולל את ההתקוממות, ואם כבר הוחלט שם האם אש"ף הוא האחראי לה, או מסיתים מקומיים, או ההנהגה המקומית שנפשה קצה באש"ף. כל ההסברים הללו ניתנו בזה אחר זה בטון של מבינות גדולה, שנועדה לחפות על מבוכה מוחלט.

אבל, מי שמסוגל להתבונן במצב בעיניים פקוחות וידע, כי האחריות נופלת בראש ובראשונה על מי שהנהיג לפתע, בלא כל צורך והזדקק, את מדיניות הדיקשה. מעולם לא ניתן הסבר למדיניות זו, ששום שר ביטחון עד לזה הנוכחי לא מצא בה צורך. על הישינה של מדיניות חדשה זו למדנו מפי השר רבין עצמו, שהתפאר בהם: פיישלושה גירושים, הריסות בתים ומעצרים מינהליים בוצעו בתקופתו, לעומת כל מה שנעשה כשבע שנות שלטון הליכוד שקדמו לה. אך באלה לא מתמצה

בהשתתפות המח"ט, הסמח"ט, קצין אג"ם ועוד כ-15 קציני מטה ומפקדים הוחלט לחפות על התריגה מן הפקודות ולהכריז על המעשה כעל צעד שנועד להרגיע את הכפר. אדם שילם בחייו — — —

מאיר כהן אבידב (הליכוד):

אפשר לשאול שאלה? איך זה שפרטים משיבת מטה של הצבא מגיעים לידיעת חבר הכנסת? אני לא מבין זאת.

יוסי שרד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

יש אנשים בעלי מצפון — — —

מאיר כהן אבידב (הליכוד):

— — —

היו"ר ש' הלל:

חבר הכנסת כהן אבידב, שאלת שאלה. ירצה, יענה. לא ירצה, לא יענה.

מתתיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):

אולי כדאי לזכור כי מדובר בצבא שיש בו הרכה מאוד אנשי מילואים. התחזים הכיתה ומספרים על מה שקרה להם בזמן השירות.

מאיר כהן אבידב (הליכוד):

הם מחזירים על שמירת סודות צבאיים.

מתתיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):

תבע אותם למשפט, את כל האלפים האלה.

מאיר כהן אבידב (הליכוד):

מסור לי את שמו, ואני אתבע אותו. תגיד לי מה שמו של אותו אדם שמסר לך דברים אלה ואני כבר אתבע אותו למשפט.

היו"ר ש' הלל:

אני מציע שלא תנהלו כאן משא-ומתן. לאחר שיגמור את דבריו ויחל לשאול אותו פרטים.

מתתיהו פלד (הרשימה המתקדמת לשלום):

אני פונה לשר הביטחון שיורה, ואני מקווה שכן יעשה, על חקירה ועל העגשת האחראים לכן.

האבסורד שבשימוש במונח "הרגעה" לא נעלם מעיני אנשים. הכתב צבי גילת מהעיתון "חדשות" דן, בכתבתו מיום 7 באפריל, בתופעה שחרף ההודעות על "רגיעה בשטחים" עולה וחופת מגיני ההרוגים. גם בוועדת החוץ והביטחון הועלתה השאלה. הרמטכ"ל הסביר כי דווקא מכיוון שההודעות העצמיות בהיקפן, בולטים בהן יותר המסיתים והמלבים, וקל יותר לפגוע בהם. כך דווח בכלי התקשורת. מוכן שהסבר זה אומר דורשני. מתקבלת ממנו המסקנה, שהחיילים יורים כדי להרוג גם ממרחק, והלוא עד כה טען הפיקוד של צה"ל, שהחיילים יורים רק כאשר צפויה סכנה לחייהם, כלומר, להלכה לא התפקיד שממלא האדם הנורה, "מסית" או "מלבה", הוא הקובע אם לירות בו. אלא מידת הסכנה שהוא מסכן את החייל. ועתה גילה הרמטכ"ל אמת-מדידה שונה לחלוטין, שכמוה כהוצאת עונש מוות על אדם שנחשד כמסית או מלבה. מכאן אפשר להסיק, שרבות מן ההודעות הרשמיות שהסבירו הרג אנשים בכך שהם סיכנו חיילים לא היו אלא שקר. אלה הם הרהורים לגיטימיים, שעולים בעקבות דברי הרמטכ"ל וראוי להשיב עליהם. אבל, במקום זאת מעדיפה הצנוורה לאסור את הדפסתם בעיתון, כפי שקרה ל"עולם הזה". אנו למדים כי מעתה חלה הצנוורה לא רק על פרסום ידיעות אלא גם על הצגת שאלות המתעוררות עקב ידיעות שנאסרו לפרסום

הן על-ידי ראש הממשלה, המייצג את הלאומנות הקיצונית האפלה ביותר, והן על-ידי בעל-בריתו הנאמן שר הביטחון. המסמל את הרמץ שנותר מתנועת העבודה שאוכלה עד תום. לפיכך, חייבים הקצינים לתדרך את חייליהם בהתאם לזאת, ותדריך זה ניתן במילים פשוטות: האשה הערביתיה ברחוב והילד הערבי המניף את דגל העם הפלשתיני אינם אלא נשק בדי האויב, ויש לנהוג בהם בהתאם לכך. אלה הם דברי הקצינים, שאתריהם אין עוד צורך לחפש תירוצים למקרי ההרג המרובים של ילדים, נשים וצעירים לא חמושים. כי את נשק האויב יש להשמיד, וזאת עושים החיילים.

בתום חמישה חודשים של התקוממות החלו דוברי מערכת הביטחון, השר עצמו, הרמטכ"ל וכל מי שרשאי לדבר בשם, לספר כי ההתקוממות מתרופפת, והיא מתרופפת, לטענתם, כי הפלשתינים למדו לדעת כי לא ישיגו דבר בכוח, וכי ההתקוממות לא הביאה להם כל הישגים. אין להתפלא על כך שמי שלא הבין את סיבותיה גם אינו מסוגל להעריך את תוצאותיה, שהן מרחיקות-לכת.

ראשית, ההתקוממות הפרה את האשליה הישראלית, שמצב של "לא מלחמה ולא שלום" יכול להימשך עד בלי סוף. כמו כן, ברור עכשיו כי בעקבותיה תקרום יוזמת השלום עוד וגידים במקום או במאומה. תגובותיה של הממשלה גרמו לכך שהעולם הנאור כולו סולד ממנה ואודה, כמדיה גוברת והולכת, את העניין הפלשתיני. ישראל וכתה לגינויים של האו"ם ושל ממשלות ידידותיות רבות ויוקרתה בעולם התערערה.

לאחר תקופה שבה תפסה השאלה הפלשתינית מקום שני, לאחר מלחמת אירן-עירק, היא מהווה שוב הנושא המרכזי במזרח התיכון. כל העולם יודע כיום שאין הפלשתינים מוכנים להשלים עם הכיבוש הישראלי ואף לא עם כיבוש אחר, וכי רק עצמאותם תפתור את המשבר. גם מחיר הכיבוש נעשה כבד מנשוא, ובמקום להיות מקור הכנסה ישירה וקפיצה למשק הישראלי הוא הפך להיות נטל כלכלי ההולך ועומדי.

ברור, לכן, כי לא הפלשתינים צריכים להרגיש מאוכזבים אלא הממשלה. אילו היתה הממשלה מסוגלת לחשיבה כהירה, היא היתה מבינה, כי מוטב לה להיכנס למשא-ומתן עם ההנהגה הפלשתינית המקומית על החזרת הסדר על כנו. על-פי 14 הנקודות שפורסמו בחודש ינואר השנה בירושלים על-ידי קבוצת מנהיגים פלשתינים, תוכנית זו היתה מאפשרת הרגעה תוך החזרת כבודו העצמי של האוכלוסייה, שחולל במשך שנות "הדי הקשה", אך הממשלה מצפה לכניעה בלא תנאי, זאת ציפיית שווא. כי גם אם תיאלץ האוכלוסייה, בסופו של דבר, להפסיק את ההתקוממות, תהיה זו רגיעה לזמן קצר. כי האינתיפאדה שלאחריה כבר מתהווה והולכת.

על הממשלה ועל מערכת הביטחון לדעת זאת, כי מעשים אשר נעשים כיום בשטחים, כדי "להרגיע", כביכול, הם כל כך אכזריים עד שלעתים קשה להאמין כי הם מתרחשים. כוונתי למעשים שנעשים שלא לעיני המצלמות, ברחובות הראשיים, שהם שדות הקטל העיקריים. הנה, למשל, אירוע מתועד שהבאתי במכתב ששלחתי לשר הביטחון, שעל-פיו, לפי מידע שהגיע לידיעתי, התרחש ב-4 באפריל השנה אירוע לא-חוקי, שבו היו מעורבים מח"ט, קצין מודיעין וקצין קשר. תוך כדי טיסה במסוק זיהו השלושה הפגנה באחד הכפרים, והבחינו בפלשתיני שכרח מאזור ההפגנה. המח"ט נטל על עצמו את האחריות לתת תוך כדי מדרך הוראה שיתורה את הפקודות. הוא הורה לפתוח באש על הנמלט, שאכן נפצע ומת לאחר מכן מפצעיו. בישיבת מטה שהתקיימה ב-10 באפריל,

כיום מוחזקים במתנות ריכוז אלפי אנשים בתנאים תת-אנושיים: אנשים שלא עשו דבר, ואם עשו דבר הוא אינו חמור דיו כדי להרשיעם במשפט. הארץ מלאה במחנות כאלה, ומקבלת לאט לאט דמות של ארכיפלג גולג. לאחרונה הקימו גם מחנה ריכוז לילדים. ברור לי, שלא יעסיקו שם מטפלות לדאוג להם, ותנאי מעצורם יהיו וזועזועים כמו בשאר המחנות. הנה, כדי להרגיע את הציבור משגר שר הביטחון מדי פעם אומרי הן ידועים כדי שישפרו דברי כוזב לציבור על תנאי המחנות. זה אומנם לא "הילטון" — זהו נוסח הדיבור לציבור. וככן, אני מציע, למען כבוד כולנו, להפסיק את האווילות הזאת. מוכן שזה לא "הילטון" אלא "סטלג", והפסיקו בכקשה לשחק במלים.

לאחרונה שאל זהר סמילנסקי, למה מחנות המדיניות הזאת של ההצקה וההתגרות באוכלוסייה הפלשתינית? האם כוונתה להוכיח לרבים שאגרופנו גדול ממחוננו?

לכן יש לחזור ולהתריע, כפי שעשה חברי לסיעה, מוחמד מיעארי, שיש גבול לכוח הסבל וכי ממשלה שתרחוק באוכלוסייה שלמה עד מעבר לאותו גבול, תישא באחריות לתוצאות.

ולכל הצבועים, אלה שמילאו פיהם מים כאשר אימה התחיה שתחולל מלחמת אזרחים אם תקבל הממשלה החלטה שאינה לרווחה, לכל אלה אני מבקש לומר: זכרו את אשר קרה בבית-ג'ן לפני שנה. שם עומד בראש המועצה המקומית איש שלכם, שנבחר כמועמד הליכוד, ושם היתה האינתיפאדה הראשונה בקנה-מידה מקומי. האם ניסיתם להבין את התופעה? האם לא ברור לכם כי יש להתייחס ברצינות לאזהרתו, כי עומד הוא לתדשה משום שקצה נפשו ונפש בני כפרו בהתעללות הממשלה? מי שמבקש למנוע זאת ישים לב למצוקות העם ויגלה רגישות לקשייהם.

אבל, ברור כי ממשלת הליכוד-מערך אינה מסוגלת לכך. היא אינה מסוגלת להבין את משמעות הכתבה ב"דבר" משלוש, שנכתבה על-ידי שני עיתונאים ערבים, ובה נאמר כי גינני האינתיפאדה הגיעו עד כפר הוועברק הידירותיים, וכי הרוחות המנסבות מעבר ל"קו הירוק" צריכות להדליק אור אדום: כי צעירי הכפרים, המרגישים מקופחים ומושפלים, מצפים בקוצר רוח לתפנית ביחס הממשלה כלפיהם. ברור שאם במקום תפנית זו יקבלו את מדיניות היד הקשה, תהיה גם תגובתם קשה. האין זה תפקידו של מנהיג, ערבי כישראל להתריע על מצב זה?

אני מציע גם למפלגת המרכז, שעד כה טרם גילתה לאן מועדות פניה, שתשקול שנית אם אומנם ראוי מנהיג כזה לגיינו או להערכה. אך אם פניה לזנב כשולי הליכוד, איני מתפלא על שמירתה לרכב על גל הדמגוגיה של הצבועים הפאשיסטיים.

לסיום, אדוני היושב-ראש, הממשלה אוכדת דרך ואינה מסוגלת לנווט את המדינה בימי מבחן אלה, ולכן היא ראויה לא-אמון.

ואשר לפעולה המתגהלת כרגע בלבנון, לא אומר אלא זאת: הנה הוכחה נוספת לכך שאגרופנו גדול ממחוננו. הגשרות והבטיות המאפיינות את הטיפול בכעיות הביטחון שלנו מבטאות במלואן גם בפעולה זו. תודה.

הי"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת מתתיהו פלד.

עלידה. יהיה ההסבר הרשמי אשר יהיה, ותהיה צנזורה חמורה ככל שתהיה, האוכלוסייה אינה תלרזה באלה והאמת ידועה לה. חו מחלחלת ותוץ את הגל שיפרץ עקב ההתעללות הזאת, שפנים רכות לה.

למשל, לפני ימים אחדים התברר לעיתונאי מסוים שביקר בכפר ח'רבת אל-ג'ראד, ליד טול-כרם, שכיתת חיילים, שעברה במקום ב-30 באפריל, חפשה פלח זקן בן 70, זרקה אותו לכאר מים עמוקה וכיסתה את פיה. לאחר שעות רבות גילוהו בניו והציאוהו מהבאר. הוא אושפז בבית-חולים והוגשה תלונה למשטרת טול-כרם. תחילה ניסה החוקר, רס"ן רבור, להטיל את האשמה על בניו של הזקן, אך כשהתברר שאין כל אפשרות לבסס אשמה כזאת הבטיח כי הדבר ייחקר. איש אינו מאמין כי המקרה באמת ייחקר, כי האוכלוסייה רגילה להתעללות השלטונות. בכפר ברוקין שכנת טול-כרם גילה אותו כתב, כי ביום 3 במרס השנה נעצרו ארבעה אנשים — השמות ומספרי תעודות הזהות ברשותי. הם נלקחו ומקום מעצורם אינו ידוע עד היום. גם לא ידוע מה עלה בגורלם וכמה מאשימים אותם, כשם שלא ידוע גורלו של הנער יוסף עליאן, שעוד לפני שלושה שבועות דרש כנ"ץ מהצבא להודיע על מקום הימצאו ולא נעמו. ב-28 באפריל החזנו חמישה אנשים מאותו כפר לימנהל האזרחי בטול-כרם, ונלקחו מהם תעודות הזהות. הם זומנו להיפגש ב-8 במאי עם סרן אבי, ונאמר להם כי אם עד אז לא תחול רגיעה בכפר, הם יטופלו. במקביל, כידוע, נעקרו בכפר קטנה 1,000 עצי זית.

כל אלה הם מעשי השלטונות, ועדיין לא הזכרתי את מעשי המתחילים. על אותו כחור, אכזר, שנאשם בהריגת ילד במחנה הפליטים בלאטה דיברתי פה לפני שבוע. חיקו נסגר, ואחר כך הוא תיאר בפני חבריו ובנוכחות הכתב, כנאוה, כיצד הרג את הילד. ברצועת-עזה הרגו יהודים, לא ברור אם היו אלה חיילים או מתחילים, שלושה בני משפחה אחת, לרבות ילד, שהיה מוטל חסר אונים על הכביש לאחר שהכוהו מכות רצח. זה קרה בתחילת אפריל. דובר צה"ל, משנתבקש להגיב על כך, אמר: לא נגיב.

וכן הולכים אירועים אלה ומתרחים מדי יום. ייתכן, כאמור, שבסופו של דבר תתעייף האוכלוסייה הפלשתינית. אבל, מי פתי שמלשן על כך יושב הסדר על כנו? אירועים כאלה יהיו את חומר הדלק שבו תוצת אש האינתיפאדה הבאה.

וכינתיים, שיטות הממשל השרירותי, המזלזל בזכויות האזרח הבסיסיות ביותר, עובדות וגולשות אל תוך גבולות המדינה. הדבר היה צפוי. אי-אפשר לקיים שלטון ערץ ללא מצרים כשטחים ולעצור אותו על ה"קו הירוק". וכך רואים אנו במדינה את אשיתו של משטר הגנרלים בארגנטינה. אנשים נעצרים ברחוב, נלקחים למקום מעצר כלתי ידוע, מכודדים מעורב-ידין ומבני משפחה, על-מנת להיחקר ללא הפרעה. לאחר דוח ועדת-לנדוי ברור כי הם יעונו קשות על-מנת שיוצאו מפיחם הודאות. עכשיו לא יהיה צורך אפילו לשקר בבית-המשפט ולומר כי הם הודו מרצון. כי העינוי הפך נורמה חוקית. קטינים נעצרים שלא בנוכחות הוריהם, ובגופם נערך חיפוש מדויק במשך שעות. עיתונים עבריים וערכיים נסגרים בתוקף צו שרירותי, ללא משפט. אזרח ישראלי נלקח למעצר מינהלי לשישה חודשים ללא כל הסבר.

איני יודע אם יש לייחס כל זאת לעובדה שנחמנה ראש חדש לשכ"כ, אבל, נראה שמיני זה נושא פרי, ולאו דווקא פרי הילולים.

ד. הצעת סיעת המפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי-אמון לממשלה בשל

המבצע הצבאי החדש בלבנון

על בריחה המונית של תושבים ועל מעצרים והתכתשויות עם הכוחות הפועלים באזור. למי תועיל הפגיעה באוכלוסייה הלבנונית? פגיעה זו רק תגביר את העוינות והשנאה לישראל ותעורר גל חדש של אלימות בצפון. כפי שמלחמת לבנון ו"מבצע ליטני" גרמו קודם להגברת העוינות הלבנונית והערבית כלפי ישראל.

מקורות שונים שדיווחו באמצעי התקשורת מדברים על חרידה ישראלית בעומק של כ-20 קילומטר מצפון לרצועת הביטחון. המבצע החדש הוא הרפתקה חסרת סיכוי והרת סכנות. ממשלה שאיבדה את עשתונותיה בגלל ההתקוממות הפלשתינית בשטחים. ממשלה המסרבת להגיע לוועידת שלום בין-לאומית — היא הממשלה הנושאת באחריות המלאה למבצע הצבאי החדש. מטילים על זה"ל משימות מסוכנות כדי לכסות על כישלון הפוליטיקאים.

ההרפתקה הזאת לא תסייע לביטחון ישראל, היא תוסיף להידרדרות מעמד ישראל בעולם, תפגע באוכלוסיית לבנון, תסכן את שלום האזור, והיא עלולה להביא להסלמה ולהרחבת מעשי האיבה והלוחמה באזור כולו. קיימת סכנה ממשיה שהכוחות ישהו בלבנון זמן ממושך, וקיימת סכנה שמעשי האיבה יתרחבו ויכללו התנגשות עם הכוחות הסוריים. הכוחות הישראליים נמצאים במרחק 8–10 קילומטרים מהכוחות הסוריים.

אינני יכול לקבל את הבטחות הממשלה. ב־1982 הבטיחו 40 קילומטר, 48 שעות ומבצע מוגדר, ומה היתה התוצאה? — מלחמה ממושכת ועקובה מדם. נכנסו עד כיריות והתקיפו את הכוחות הסוריים. גם בשטחים הכבושים הבטיחו ארגוני מהירה, ומה התוצאה? — חמישה חודשים נמשכת ההתקוממות. גם אתמול נהרגו שלושה צעירים פלשתינים, נפצעו ונעצרו רבים.

אני רוצה להזהיר שהמדיניות הזאת תביא להסלמה, תסכן את חיי החיילים והתושבים בלבנון, תגביר את השנאה והעוינות ותפגע בסיכויי השלום באזור.

מבצע זה הוא חוליה בשרשרת של ביצועים הבאים לפגוע בכל יוזמה מדינית: המשך מדיניות הדיכוי בשטחים; רצח המנהיג הפלשתיני ח'ליל אלוחזי; העקשנות הישראלית בנושא טאבה והפעולה בלבנון — ואלה מהווים סיכון אמיתי לשלום האזור. הם אינם משרתים את האינטרסים האמיתיים של עם ישראל ולא את שלום עמי האזור.

לבנון הגישה חלונה למועצת הביטחון. מדינות העולם מגנות את הפעולה, שהיא מנוגדת לחוק הבין-לאומי.

ניתן לקבוע בוודאות, שתוצאות טובות לא תצמחנה ממבצע זה. זו הפגנת שרירים מיותרת בהחלט. שום מטרה חיובית לא תושג. גם אם יהיו הרג, הרס ושכירים, לא יוכתחו רגיעה ושקט בצפון.

השקט והרגיעה יושגו על-ידי משאומתן פוליטי עם כל הצדדים הנוגעים בדבר. המסגרת של ועידה בין-לאומית היא הדרך היחידה להכשחת שקט כדרום-לבנון, בגדה המערבית, ברצועת-עזה, בגולן ובאזור כולו. אין פתרון ככוח ובאלימות. פלישות לשטח לבנון לא ישיגו תוצאות חיוביות.

הד"ר א' נחמיאס:

אני מזמין את חבר הכנסת עבדאללה דראושה, שיעלה הצעת אי-אמון בממשלה מטעם סיעתו, המפלגה הדמוקרטית הערבית, בכקשה, אדוני.

עבדאללה דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, "האם רצועת הביטחון נמתחת?" — שאל זאב שיף בעיתון "הארץ" מיום 3 במאי, יום אחד לפני פתיחת המבצע הצבאי החדש בלבנון. כמה תהיות ושאלות עולות בקשר למבצע הנוכחי — מה הקשר בין המבצע החדש ובין ביקורו לאחרונה של מתאם הפעולות בדרום-לבנון, מר אורי לובראני, בג'זין, יישוב לבנוני הנמצא הרחק מרצועת הביטחון? האם יש כאן מגמה להרחיב את רצועת הביטחון ולתת לצדל — הנתמך וממומן על-ידי ישראל — גיבוי צבאי להתרחבות המכוונת צפונה? או האם יש כאן מגמה להביא להסלמה בצפון ולהתנגשות עם הכוחות הסוריים. כדי להבדיר את הגזרה הצפונית ולהפנות את חשומת הלב הבין-לאומית מהמצב המידרדר בשטחים הפלשתיניים הכבושים? או שמא יש כוונה למנוע התקדמות בתהליך המדיני ולהביא להפסקת יחמת-שולץ וכל יוזמה אפשרית העשויה לבוא לאחר פסגת ריינג'ס-גורבצ'וב הקרובה?

המטרות הביטחוניות-הצבאיות שהוכרו הן מופקפקות ביותר. הדיווחים שניתנו עד עכשיו הוכיחו, שאין שום הצדקה למבצע החדש והרחב, שלא היה לזוגותו מאז שנת 1985. הרי ברור שלא יהיה שקט בגבול הצפוני בעקבות המבצע הזה. "מבצע ליטני", שהיקפו היה יותר רחב, נכשל במטרה להשיג שקט לתקופה ארוכה. מלחמת לבנון והפלישה הישראלית עד כיריות בשנת 1982 נכשלו כישלון טוטלי, והתוצאה היתה אלפי קורבנות משני הצדדים. הנוק שנגרם לישראל מורגש עד היום. מדובר לא רק על קורבנות בנפש וכרכוש אלא גם על הגברת העוינות בלבנון כלפי ישראל. דיכוי על אש"ף כעל ארבי ישראל, והיום כולם מאוחרים — שיעים, סונים, נוצרים ודרוזים, הפועלים עם הפלשתינים נגד רצועת הביטחון הכבושה על-ידי ישראל.

הרצועה הזאת הוכיחה, שאין בכוחה להבטיח את שלום הגליל. היא מפתה ומדרבנת את הלבנונים למאבק נגד הכיבוש הזה. צד"ל הוכיח את אי-יעילותו. כמה מאות שכירי חרב שישארל משלמת את משכורותיהם לא יוכלו להבטיח את גבול ישראל הצפוני.

אין זה הגיוני, שמדינה מגינה על גבולותיה על-ידי כיבוש שטח של מדינה שכנה וכניסה לתחומה הגיאוגרפי. יש כאן פגיעה בריבונותה של לבנון ופגיעה בחוק הבין-לאומי. אין זה הגיוני להגן על המדינה על-ידי חרידה לשטח מדינה שכנה. זאת שיטה קלוניאליסטית, שאבד עליה כלל.

גם המטרות המוצהרות, שלפיהן הכוונה היא לבצע סריקות כדי להרתיע את התושבים, אינן מצדיקות את המבצע הזה. זאת הפגנת כוח מסוכנת ומיותרת בהחלט. האם מישור אכן מאמין ברצינות, שהמבצע הזה ימנע המשך פעולות הארגונים הלבנוניים והפלשתיניים נגד צד"ל וצה"ל בדרום-לבנון?

המבצע עלול לפגוע כתושבים המקומיים בדרום-לבנון, במיוחד בשיעים ובדרוזים הגרים באזור. אנו שומעים דיווחים

לנשיא מצרים, אנואר סאדאת — אכן נמצאה הדרך לכך והושג שלום בין מצרים לבין ישראל.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית שלום ושוויון):
הוא קיבל את כל השטח הכבוש.

שר הביטחון י' רבין:
האפשרות הראשונה, זו של כניעה לאלימות, היתה מובילה לכיוון אחד בלבד — להגברת האלימות והטרור ולהחרפת סכנת המלחמה.

לכן החליטה הממשלה, ובצדק, שמול האלימות יש להפעיל כוח, במסגרת החוק. לכן הוטל על צה"ל — השולט בשטח בהיות שטחי יהודה, שומרון וחבל-עזה נתונים לממשל צבאי — ועל זרועות הביטחון האחרות המסייעות בידי צה"ל, להשיג רגיעה, להביא לכך שלא תתרחש אלימות, ובמקביל להבטיח את המשך פעילותו של המינהל האזרחי ואת המשך תפקודן של הרשויות המקומיות, שכולן מורכבות ומאוישות על ידי חשבי השטחים, כדי להמשיך בחיי היום-יום ולספק שירותים שיתרמו לרווחת התושבים ולקידום רמת חייהם.

אנו מבצעים משימות אלה באמצעות נוכחות צבאית ומשטרתית בשטח, לשם פעולה נגד האלימות. פעולותיו של צה"ל מבוצעות בהתאם לחוק של מדינת ישראל, לפי החוקים והתקנות שנקבעו עליה.

המרכיב השני בפעילותנו, נוסף על הנוכחות והפעילות הצבאית, הוא סמכויות הענישה הקיימות בחוק. שכמעט כולן עמדו במבחן התביעה כבג"ץ. בצעדים אלה כלולים מאסרים לצורכי חקירה, מאסרים לאחר שפיטה, מעצרים מינהליים, גירושים על בסיס סלקטיבי וצדעי ענישה נוספים, המוכרים על-פי החוק הקיים בישראל.

המרכיב השלישי הוא צעדים מינהליים, שהמינהל האזרחי והממשל הצבאי יכולים על-פי החוק להפעיל, באורח סלקטיבי ככל האפשר, כדי להביא לידי כך שהמסיתים, המארגנים והמחפרעים לא יוכלו לבצע את זממם.

אני מאמין שאמצעים אלה, המופעלים במשולב, כשהשימוש בהם והמינון שלו מותאמים לזמן ולמקום שבו מתרחשים או עלולים להתרחש אירועים, אכן יביאו לרגיעה, יאפשרו תפקוד המערכות המינהליות והשלטון המקומי לטובת האוכלוסייה ולביטחונה.

זוהי המדיניות שבה אנו דבקים ולאורה נפעל. הרגיעה וקיום אורח חיים תקין בנסיבות הקיימות הם תנאי להתקדמות, הם שיאפשרו — וכולי תקווה שהזמן לכך יהיה יותר קרוב — מאשר רחוק — להגיע לפתרון הבעיה, הניתן להשגה אך ורק בדרך מדינית.

מעל דוכן זה אני רוצה לפנות לתושבים הערכים בשטחי יהודה, שומרון וחבל-עזה ולנסות להבהיר להם, שהם סבלו דיים, לכל אורך הדרך, ממדיניות מנהיגים קיצוניים: המופתי של ירושלים, חג' אמין אל-חוסייני, אחמד שוקיירי, והיום יאסר ערפאת. מנהיגים אלה המיטו אסון אחר אסון על ראשם של הפלשתינים. בכל עת, בכל פרק בהיסטוריה של התפתחותה של מדינת ישראל מ־1947 ועד היום, הם דבקו במטרות קיצוניות, לא חיפשו את ההבנה ואת הפשרה, שוודאי היו מונעות מלחמה, מונעות טרור וסבל מכל המעורבים באירועים הללו.

מי שמחפש פתרון, עליו לשכת ליד שולחן המשאומות ולדבר שלום. השלום הוא הביטחון האמיתי של ישראל ושל עמי האזור. אין פתרון בכוח. הממשלה הזאת מתעלמת מדעת הקהל הערבית והעולמית, פוגעת בעתיד מדינת ישראל ומסכנת את האזור כולו.

יש להפסיק מייד את המעורבות בלבנון, ולהוציא את צה"ל מכל שטח לבנון.

הממשלה הסרבנית הקיימת הוכיחה שהיא איננה זכאית לאמון הכנסת. המבצע החדש מוכיח את המדיניות המטופשת של הממשלה הנוכחית.

אני מציע לכנסת להצביע אי אמון בממשלה הסרבנית. הממשלה הזאת איננה ראויה לאמון.

היור' א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת עבדאללה דראושה. אני מתכבד להזמין את שר הביטחון להשיב על ההצעות.

שר הביטחון י' רבין:

אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה, בשומעי את דברי חברי הכנסת שהציעו הצעת אי אמון בממשלה בגלל מדיניות הביטחון כלפי האלימות האזרחית בשטחי יהודה, שומרון ועזה, כלפי מדינות הביטחון נוכח הטרור בלבנון, כמעט שאיני מוצא בטענותיהם קרבה כלשהי לאמת. אפשר לחשוב שמדינת ישראל, שממשלת ישראל, היא זו שיוזמה את האלימות בשטחים, היא זו שיוזמה את הטרור מלבנון — כאילו הסיבה לקיומה של האלימות נעוצה בישראל.

אין לדברים האלה כל אחיזה במציאות. אין מדינה הרוצה בהפסקת האלימות כמדינת ישראל. אין ממשלה המעוניינת בממשלת ישראל להביא לסיומה של הפעילות האלימה על כל גילוייה, על כל צורותיה ומכל הכיוונים שמהם היא מתבצעת. כל שנעשה על-ידי הממשלה נעשה כדי למנוע מביטויי האלימות, בתוך השטחים ובלבנון, להשיג מטרות מדיניות המסכנות את עתידה של מדינת ישראל ואת ביטחונה.

אשר למדיניות: כשר הביטחון אני מופקד מטעם הממשלה על הטיפול באלימות מתוך השטחים, וברצוני להבהיר שעמדת הממשלה היא, שאת השלום בגבולנו המזרחי, את קביעת מעמד הקבע של שטחי יהודה, שומרון וחבל-עזה, ניתן להשיג אך ורק במשאומתן מדיני — משאומתן מדיני בינינו לבין ירדן בהסתתפות נציגי הפלשתינים החיים בשטחים.

אולם נוכח האלימות שהחלה בשטחים — ואין כל ספק שמטרתה איננה פתרון הבעיות של חיי היום-יום של האוכלוסייה; מטרתה המדינית מרחיקות לכת, וספק אם הן תחומות בשטח שמעבר ל"קו הירוק", קו שביתח-ההשק של 1949 — נוכח האלימות הזאת העמדה המדינית, הועמדו הממשלה והציבור בישראל, בפני שתי אפשרויות: כניעה לאלימות, בריחה, הסתלקות, התקפלות מן השטחים, או עמידה אל מול האלימות על-מנת להבהיר ליוזמים, למארגנים ולמשתתפים בה, לדעת הקהל בעולם הערבי ולקהילייה הבינלאומית, כי באלימות לא ישיגו דבר. אלימות תענה בכוח, במסגרת החוק. אין, אין אפשרות שלישית. רצון הפלשתינים, רצון העולם הערבי בשלום צריך לבוא לידי ביטוי סביב שולחן המשאומתן. והוכח, כאשר מנהיג מדינה ערבית רצה בשלום, כאשר בחר לנטוש את דרך המלחמה — וכוונתי

ארגון "אמל". זה מחיר כואב, אך בתוקף הנסיבות, בתוקף רצונם של ארגוני הטרור האש"פסטי על כל גוניהם לפגוע במטרות בישראל, ארגונים שבחודשים האחרונים הרבו בשיתוף פעולה עם ארגון "חיזבאללה", הסתייעו ומסתייעים על-ידו וגם מסייעים לו — בתוקף הנסיבות הללו, זה מחיר כואב בלתי-נמנע.

כוונתה של הפעילות הזמנית של צה"ל באזור הביטחון ובשוליו להיות מוגבלת, כדי להבטיח שאזור הביטחון בגזרה המזרחית אכן ישמש אזור ביטחון, שתושביו לא יסיעו לארגוני הטרור האש"פסטיים להשתמש בו כדי לפגוע במטרות בישראל, ושכסטי ארגונים אלה וארגון "חיזבאללה" לא ימשיכו להיות בתוכו ובקרבתו.

הפעילות הוגבלה בזמן ובהיקף הכוחות. אתמול לא התרחשו כל אירועים שהיתה בהם התנגשות צבאית. הבוקר החלה באזור מסרים לחימה בין כוחותינו לבין כוחות אחד הארגונים, וכולי תקווה שהיא תסתיים בהקדם.

זוהי מטרות הפעולה הזאת. היא לא תתמשך — —

עבדאללה דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
מתי לפי הערכתך יצא צה"ל משם?

השר י' הורביץ:
כשהם יפסיקו לירות.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
שאלה חשובה.

שר הביטחון י' רבין:
— — ואני בטוח שלכל המאוחר בתוך 48 שעות נוכל להביא לסיומה ולהחזרת כוחותינו לכסיס הציאה.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אל תשתמש במספר הזה. תגיד 46.

שר הביטחון י' רבין:
אמרתי: כולי תקווה.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
גם אז היית מלא תקוות. תגיד 46.

שר הביטחון י' רבין:
מכל האמור לעיל נראה לי, ואני משוכנע בכך, שהיזומה לאלימות איננה של מדינת ישראל. ברצוננו להביא לרגיעה בכל הגזרות ובכל התחומים בינינו לבין מדינות ערב, בינינו לבין התושבים הפלשתינים בשטחי יהודה, שומרון ועזה. אך באותה מידה, אם תגבר הפעילות של ארגוני הטרור במטרה לפגוע בישראלים או בלא-ישראלים, החיים במדינת ישראל ובשטחים הנחונים לשלטון ישראל, לא נירעת מלהפעיל את הכוח הנדרש כדי למנוע ולסכל כוונות וזונויות וכדי להביא לרגיעה.

זוהי אחריותה של הממשלה כלפי תושבי המדינה, כלפי עתידה וביטחונה, זוהי אחריותי כשר הביטחון, וכל אלה הם במסגרת החוק. אני מציע לכנסת לדחות את הצעות האי-אמון.

היור"ר א' נחמיאס:
תודה לאדוני שר הביטחון. חברי הכנסת, אנחנו עוברים לדיון. ועדת הכנסת קבעה הודעות סיעות בשיעור עשר דקות לסיעה, ואני מזמין לדוכן את חבר הכנסת מאיר כהן אבידב. בבקשה, אדוני.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
מה אתה מציע להם חוץ מכיבוש ומטרנספור? מה אתה מציע להם?

היור"ר א' נחמיאס:
חבר הכנסת תופיק טובי, ביקשתך. בבקשה.

שר הביטחון י' רבין:
אשר למדיניות הביטחון כלפי הטרור מלבנון — כידוע, ממשלת האחדות הלאומית קיבלה בינואר 1985 החלטה על שינוי מדיניותה למען השגת היעד של שלום לגליל ועל סיום המעורבות הצבאית המסיבית בלבנון. עיקריה של מדיניות זו היו מושתתים על העובדה שהטרור מלבנון המשיך בפעילותו, אם זה הטרור הפלשתיני האש"פסטי הפרו-ערפאתי או הפרו-סורי, ואם אלה ארגוני טרור שיעים, בתחילה "אמל" ולאחר-מכן "חיזבאללה". העדר שלטון מרכזי בלבנון — ולא בגלל מדינת ישראל ופעילותה — הביא אותנו למסקנה, שכדי לקיים את המטרה של שלום לגליל במינימום מעורבות צבאית ישראלית קבועה בלבנון, עלינו לעשות את הדברים האלה במשולב: דבר ראשון — היערכות מחדש של צה"ל לאורך הגבול הבין-לאומי; דבר שני — קיום אזור ביטחון הנשען על הגבול הבין-לאומי בין ישראל לבין לבנון בתוך לבנון. שיוחק בעיקרו על-ידי צבא דרום-לבנון, בסיוע וכגיבוי צבא-הגנה לישראל; דבר שלישי — שמירת חופש הפעולה של ישראל נגד מטרות מחבלים, מטרות של ארגוני הטרור, הפועלים בראש ובראשונה נגד ישראל, אך גם נגד אלה המשתפים פעולה עם ארגוני הטרור האש"פסטיים, כמו ארגון "חיזבאללה". זו היתה המדיניות עד היום.

מדיניות זו, שבוצעה על-ידי צה"ל והושלמה במאיינוני 1985, הביאה לירי כך שעל אף העובדה שכ-15,000 מחיילי צה"ל פונו מלבנון, והיום מצוים באזור הביטחון רק כמה מאות בדרך קבע, בתנאים רגילים, בקישור לצד"ל ובכמה עמדות בעלות חשיבות לביטחון המדינה ולביטחון גבולות המדינה — על אף הירידה המשמעותית הזאת בנוכחות הצבאית בלבנון, שום אורח ישראלי, יהודי או לא-יהודי, לא נהרג כמעט בשלוש השנים האחרונות כתוצאה מפגיעת טרור מלבנון. 34 מחיילי צה"ל נפלו בהשגת המשימה.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
מאז מלחמת לבנון לא נפלו גם חיילים. ביטול הגבול הבין-לאומי, מתוך הסכם — —

היור"ר א' נחמיאס:
חבר הכנסת וילנר, בבקשה.

השר י' הורביץ:
— — אזור הביטחון. אתה מוכן לזה?

היור"ר א' נחמיאס:
אדוני השר.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
— — —

היור"ר א' נחמיאס:
חבר הכנסת וילנר, אני לא מרשה. בבקשה, אדוני.

שר הביטחון י' רבין:
שני חיילי צה"ל נחטפו באזור הביטחון על-ידי אנשי ארגון "חיזבאללה" ונוטט חיל האוויר הישראלי נמצא בשבי

מאיר כהן אבידב (הליכוד):
הוא קורא לרצח ברם קר.

הי"ר א' נחמיאס:

מאיר וילנר, בכקשה.

מאיר כהן אבידב (הליכוד):

מי שזורק אבן, עליו צריך לירות, הוא הרוצח. אסתר
אוחנה נרצחה באבן.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

הי"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת וילנר, אני קורא אותך לסדר פעם אחת.

מאיר כהן אבידב (הליכוד):

וילנר, אני לא רואה בעין ימין שלי עקב פגיעת אבן שיידו
בי נערים ערבים בשנת 1938.

אדוני היושב-ראש, אני סבור שלו נקטו הצעדים
האלה לפני חמש שנים, אולי לא היינו מגיעים למצב כפי
שהוא כיום.

אני גם הצעתי הצעה נוספת, ואז הלעיג עליה חבר הכנסת
שריד. אמרתי: מי שזורק אבנים, אין לירות עליו בנשק, אלא יש
לזרוק עליו אבנים בחזרה. החיילים שלנו מוגנים בתוך
הקומנדקרים.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אני רוצה לבקש סליחה. לאחר שראיתי מה שר הביטחון
ידוע לעשות, ההצעה שלך יותר טובה.

מאיר כהן אבידב (הליכוד):

תודה לאל, רק אחרי חמש שנים נזכרו ברעיון הזה. היום
לא צוחקים. הם משתמשים בתותח יורה אבנים, כי אבן הורגת
באותה מידה, היא אולי אף מסוכנת יותר מכדור.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):

לא ידענו שיש לך קופירייט על זה.

מאיר כהן אבידב (הליכוד):

באמת, הקופירייט הוא שלי, אני מודיע, אני לא מתבייש
בזה. חבל שלא שמעו לקופירייט הזה לפני חמש שנים. אולי לא
היינו מגיעים למה שהגענו היום. אבל, אחם מעוניינים
כהתפרעויות האלה. אתם מסיתים להתפרעויות האלה.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

הי"ר א' נחמיאס:

אני מבקש ממך לחדול מקריאות ביניים.

מאיר כהן אבידב (הליכוד):

קלקיליה נהרסה אחרי מלחמת ששת-הימים, כמעט לא
היתה קיימת, נמחקה כמעט. אנחנו ברוב טובנו נתנו לתושבים
לחזור, וזו התודה שאנחנו מקבלים: בקבוקי מולוטוב על
משפחת מוסס. זו התודה, בקלקיליה, שהוחזרו תושביה.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

למה אתה צועק? כינו את האורות.

מאיר כהן אבידב (הליכוד):

עזוב, אני לא שם לב אליך כלל. הרי אתה מסית ומרית, לא
יותר.

מאיר כהן אבידב (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חבר הכנסת, לאחר ששמעתי את
דבריו של חבר הכנסת מתתיהו פלד מצאתי לנכון להתייחס
לנשאים אלה. לפני חמש שנים אמרתי כאן: בזמן שבני שירת
בביטחון כיהודה ובשומרון והחלו אז התפרעויות, שהיו
עדיין ספורדיות, שאלחיו שאלה פשוטה: כשאתה עומד
בטרמפיאדה, מהן ההוראות? מה תעשה כאשר יורקו עליך
אבנים? הוא אמר: יש לי הוראות לרדוף אחריהם ולתפוס
אותם. אמרתי לו: חירה בהם, מוטב לי לבקר אותך בבית-סוהר
מאשר בבית-חולים. ואני לא רוצה לומר עוד משהו.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
אתה מוציא הוראות?

מאיר כהן אבידב (הליכוד):

אני מודיע: לצערי הגדול, באיחור רב, קיבלתם את ההצעה
הזאת: מאוחר מדי. לו נקטתם שיטה זאת לפני ארבע וחמש
שנים, לא היה מעז כלב לחרוץ לשונו ולא היינו מגיעים
להתפרעויות הרבות האלה.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
זה הסגנון של חבר הכנסת?

מאיר כהן אבידב (הליכוד):

זה הסגנון, כן: לירות באותו איש. ואגיד לך מרע.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
— של כלב?

מאיר כהן אבידב (הליכוד):

עבד-אלוהב דראושה, תקשיב טוב: אני לא רואה בעין
ימין שלי בגלל פגיעת אבן שיידו בי ילדים בשנת 1938. אני עד
עכשיו לא רואה בעין ימין מאבן שיידו בי ילדים ערבים כפרעות
1938.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
בושה וחורפה.

מאיר כהן אבידב (הליכוד):

אבן הרגה את אסתר אוחנה. אבן הרגה את רמי חכה.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אתם הרגתם גם את אסתר אוחנה וגם את רמי חכה.

מאיר כהן אבידב (הליכוד):

אתם הרגתם אותה.

הי"ר א' נחמיאס:

חבר הכנסת, אני רוצה לבקש מכם: קריאת ביניים אחת
— מתקבל, זה מותר. שתי קריאות — ניחא —

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

הי"ר א' נחמיאס:

אני מצטער מאוד, אל תעיר לי.

— אבל לא להגיסם. אפשרו לנואם להגיד את דבריו.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
זה לא סגנון.

מאיר כהן אבידב (הליכוד):

מה זה לא סגנון? לא יורים היום? מה הכעיה? צריך לירות
כמידי אבנים. ואני אומר: תבורך הדי שעושה זאת, תבורך הדי
שעושה זאת.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
מסית ומרית.

מאיר כהן אבידב (הליכוד):
ועוד אין.

רק בדרך זו, כי בדרכי נועם לא הולך אתכם, לצערנו, ולא הלך. חמש אוניברסיטאות קיבלתם, הערבים, כאזור יהודה ושומרון. קיבלתם חופש פעולה שבחיים שלכם לא חשבתם עליו, כל מה שמלך ירדן לא נתן לכם. פחדתם ללכת אז ברחובות. כשהמלך היה בא, הוטל עוצר. היום בא ראש הממשלה — הכול חופשי, אפשר ללכת. אולי אתם מכירים רק דרך זו ולא אחרת, ואם אתם מכירים את הדרך הזאת, לצערי צריך להשתמש בה — לצערי, אני אומר — כדי שלא ייהרג יהודי אחד ולא יילד אחד, כמו דני כ"ץ וכמו רמי חביה. זו היתה הפשיעה הגדולה ביותר ובאכזריות.

אני חוזר ואומר: בעין ימין אני לא רואה עקב ידיו אכזריים של ילד ערבי בשנת 1938. רק בדרך זו אפשר לדבר אתכם. בדרך נועם זה לא הולך, לצערי הגדול. אולי אז תבינו זאת בצורה הרבה יותר טובה, אולי זו הדרך שתפתור את הבעיה ואחר כך אפשר לשבת ולמצוא את הדרך לחיות ביחד. רק בדרך זו.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):
הכנו את המסר שלך.

מאיר כהן אבידב (הליכוד):
הכנת, קיבלת את המסר ואני מקווה שתעביר אותו הלאה. תודה רבה.

הי"ר א' נחמיאס:
תודה לחבר הכנסת מאיר כהן אבידב. רשות הדיבור לחברת הכנסת אמירה סרטני, ואחריה — לחבר הכנסת יוסי שריד.

אמירה סרטני (מפ"ם):
אדוני היושב ראש, חברי הכנסת, כמו אדם הנכנס בציניים פקחות לתוך מערכות כים, כך ישראל צועדת בבטחה אל מערכות המלחמה. התודש החמישי להתקוממות בשטחים, וממשלת ישראל משתמשת בצה"ל לשם חיפוי על מעשיה ומחדליה. פרט לכך, אין היא עושה דבר לפתרון הבעיה, שהיא בעייתנו לא פחות משהיא בעייתנו של העם הפלשטיני. ממשלת ישראל ממתינה שירגעו הרוחות על-ידי פעולות צה"ל והטלת סנקציות מינהליות, וביתניים הסטטיסטיקה פועלת. מדי יום מונים את מספר ההרוגים, ולקראת סוף השבוע עושים סיכום שבועי — מספרים יבשים, כאילו אין מדובר בבני אדם, וההרג הולך וגדל. כיצד זה אומרים שיש הרגעה, ירידה בעוצמת ההתקוממות? משוואה של הרוגים מול רגיעה, זהו החשבון?

השיטה הבזויה של מעצרים מינהליים כהמונים, מאות אלפי בני אדם נעצרים ללא משפט, לית דין ולית דין. אין צורך לנמק. כי הם אינם יכולים להשיב — מה עושה מעצר כזה למי שעצור כמה חודשים. שישה חודשים בדרך-כלל? האם מישוה מאמין שהוא יצא משם מתון יותר, שואף שלום, נחוש יותר, פתוח יותר? הפגיעה באדם, בעצם קיומו, באורחות חייו ובכבודו נגרמת כשל הכיבוש והשליטה של ישראל. הוא מרגיש עצמו מושפל ומוכה, וזו לא בדיוק ההרגשה הגורמת לאדם להירגע ולהבין.

אנחנו "הולכים בגדול", מוכיחים לעולם שוב ושוב את כושרנו לבצע דברים שאולי אחרים אינם מסוגלים לבצעם, וכך נרצח אבר-ג'יהאד. אבר-ג'יהאד היה מתכננס של מעשי הרצח הנתעבים ביותר של אזהדים ישראלים וסחם יהודים. האיש

אדוני היושב ראש, שמעתי כאן את חבר הכנסת מתי פלד. ברור שהוא אלוף במילואים לשעבר. אין ספק שיש לו זכויות רבות בצה"ל, ואני מעריך ומכבד אותו. אבל אני לדיקנותו שביישה את צעירותו, ואומר מרוע. אם הוא מקבל ידיעות ממטה פיקוד, גם אם חייל מילואים הוא שמסור את הפרטים האלה, צריך להעמיד אותו לדין. איזה צבא זה יהיה, שמחר כל חייל או כל קצין ימסור מה שהתנהל בישיבת המטה? ואני מעריך ומכבד ומוקיר את צה"ל, שחוקר כל דבר, אבל החקירה תודלק, למי — למתחיהו פלד? גם לא לי, חלילה וחס, אני לא רוצה. אם מישוה חושב שהתנהגו שלא כראוי במטה, יש לו כתובת — הרמטכ"ל, שר הביטחון, אצלו צריך להתלונן, לא למתחיהו פלד, שיעלה את הדבר הזה כאן בכנסת, במליאה הזאת.

יוסי שריד הוא חייל מילואים. אפילו הוא איש מצפון, כשהוא לובש מדים הוא כבר איש צבא ומחייבות אותו הפקודות של צה"ל. ברגע שהוא לובש את מדי צה"ל, הוא קצין וחיל, אפילו הוא במילואים. יש לו כתובת אחת: שר הביטחון או הרמטכ"ל או המפקד מעליו. אין לבוא ולהתלונן בפני מתי פלד וגם לא בפני, יוסי שריד, עם כל הכבוד שיש לי אליו. ואני אמרתי: אני מוקיר את עברו של מתחיהו פלד האלוף במילואים, אבל מכאן ועד לכאן הדרך רחוקה.

אני דורש וטוען: באותה קלקיליה, שתמשיך לזרוק אכזרים, יש לנקוט את הצעדים החרפים ביותר, כי היא נמצאת ממש על הגבול לשעבר.

אני רוצה רק להוסיף: אל יטיפו לנו מוסר אותם עמים לגבי אכזרים, לגבי יריות — לא הבריסים, לא הצרפתים ולא הספרדים. עם הבסקים אין מתנהגים? אל יטיפו לנו מוסר. ראינו אין דכאו את מהומות בלונדון באזור המיוחד כאשר היתה התפרעות מסוימת, ראינו באילו ממדים.

בוואדי-ערה, בג'סר א-זרקה לזרוק אכזרים? שם לזרוק אכזרים? לאן הגענו? החוצפה הזאת לזרוק אכזרים בג'סר א-זרקה, על כביש ראשי, על עורק ראשי. או לנו אם קלקיליה תחזור להיות מדינה פלשטינית. לא יזרקו אכזרים לעבר הכביש הזה אלא יהיו שם מרגמות ויירו פגזים.

יש לי הצעה, אדוני היושב ראש: יש לנו כמה אלפים שפוטים על עבירות ביטחוניות של רצח, הרג, הרס. את כל האסירים האלה עם משפחותיהם יש להוציא מהארץ, לא להחזיק אותם במחנות מעצר ומאסר. חבל על האוכל שאנחנו נוטנים להם, חבל על הטיפול וחבל על השמירה. נחסוך הרבה כסף בכך. כל אותם אסירים, עם משפחותיהם, צריך להוציא מהארץ ולגרש אותם.

יתירה מזו: יש מורא אב על בנו אצל המשפחות הערביות. צריך להזהיר את ההורים, להזהיר אותן משפחות: ילד קטן אשר יידה אכזרים, אכזרי אחר, אכזרי ומשפחתו, אותם צריך להוציא החוצה. אני מודיע לכם, תוך חודש ימים תהיה רגיעה ומורה ושלמה.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):
40 שנה.

י"ז באייר התשמ"ח (4 במאי 1988)

— הצעת סיעת המפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי-אמון לממשלה; הודעת יושב-ראש ועדת הכנסת; חילופי גברי בוועדות הכנסת —

הלוחאי שניזכר כי המבצע אומנם מוגבל, ושהוא יסתיים במהרה, ללא נפגעים, ללא הסתבכות עם הסורים, שתחת אפס עובר צה"ל, וללא פגיעה באוכלוסייה האזרחית שאינה שותפה לטרור נגדנו. אני מודה, בשל ניסיון העבר וחוסר האמון שלי בממשלה הזאת, אני חרדה מאוד מאוד, והלוחאי שאתכרה.

חברי הכנסת, אי-אפשר שלא לחבר את המתרחש בשטחים עם רצח אברג'יהאד ועם הפעולה בלבנון. אלה מרכיבים את המעגל האלים שבו אנחנו נמצאים, ומגבירים את תחושת האי-אמון. אבל יש מוצא אחד שאותו לפחות מחצית הממשלה דוחה על הסף. ההצהרות שלפיהן לא נדבר עם אש"ף נעשות ככל פעם מגוחכות יותר. אולי לפני שנה אפשר היה למצוא תושבים בשטחים שהסתייגו מאש"ף, היום אין כאלה. אנחנו דחפנו אותם לכך. לומר: לא נדבר עם אש"ף, משמעו — לא נדבר. כל חודש שעובר מבטיח שנקבל, אם נקבל, פרטנר למשא-ומתן קשה ונוקשה יותר, אבל אתו נצטרך לדבר.

חברי הכנסת, אין תחליף לפתרון מדיני. יש להפיח רוח עזה ביומתי-שולץ, להיענות לה. לא שהיא מושלמת, אבל היא פותחת סיכור, וכאן אני מצטרפת לדעתו של שר הביטחון, כי על הפלשתינים להיעתר ליוזמה ולוותר על דרך הטרור.

אסור לנו לשכוח, חברי הכנסת, שכמו שלנו החופש יקר לעתים יותר מהחיים, כך גם לאחרים. הכיבוש והשעבוד חונקים אותם. מי שנלחם לחופש, יתמיד בכך. לא רק הפלשתינים אינם חופשיים היום, גם אנחנו לכודים במעגל האלימות. את המאבק האלים הזה אפשר להתחיל רק בהסדרים, וזאת משיגים בני אדם במשא-ומתן.

הי"ר א' נחמיאס:

חזרה לחברת הכנסת אמירה סרטני.

נרצח, אבל הזרוע הטרוריסטית לא נגרעה: במקום האיש הנרצח יבוא אחר, אינני יודעת אם לא גרע ממנו. לא גרענו את הטרור, כי אי-אפשר לחסל טרור לא ברצח, לא בהרג וגם לא במלחמה. בעבור תושבי השטחים, אברג'יהאד היה סמל ויישאר סמל. יום הירצחו מצטרף לימי הזיכרון שלהם, שמספרם הולך וגדל, וכל יום זיכרון כזה הופך להיות יום של התפרצות מחודשת, של אלימות מחודשת. ומחזק את ההתקוממות.

ובלבנון — חברי הכנסת, כששמעתי על פעולת צה"ל בלבנון, בגבולנו הצפוני, ואח תיאור הפעולה כפעולה מוגבלת, זכרתי, כמובן, את הדיבורים על 40 הקילומטרים ועל סיום הפעולה בתוך 48 שעות, שנשמעו עם פתיחת המלחמה האומללה הזאת, ושאלתי את עצמי, האם אין הטיוף חוזר על עצמו. מתלווה לכך גם ההרגשה, שהעצות בדבר הדיוק המצור על כירות בשלב מסוים בעת המלחמה מתיישמות היום בשטחים.

על מחריבות הממשלה וצה"ל לשמור על ביטחון ישראל ואזרחיה. על כך שעל ביטחון אסור לוותר — על אלה אין עוררין. אבל, אנחנו חייבים לתת תשובה על השאלה: מה מביא לביטחון טוב יותר, מלחמה או שלום, צהדות חרבות או ישיבה למשא-ומתן וניסיונות להגיע להסכם? ומי שהיום הם אויבנו יסכימו גם הם שצריך להסכים — רק אז יהיה סיכוי לשלום.

יישובינו בצפון נמצאים במצב ביטחוני עדין, לא-יציב. ירי פגזים וניסיונות חדירה נמשכים כל הזמן. אבל, ברור שמלחמת לבנון לא פתרה את בעיית ביטחונם של יישובי הצפון. עלינו לשבח את צה"ל ואת חיילי צה"ל, השומרים בגבול ועושים עבודה נפלאה. אבל אין אף מלת שבח לקובעי המדיניות.

ה. הודעת יושב-ראש ועדת הכנסת

הכנסת החליטה בישיבתה מיום כ"ח כשבט התשמ"ח, 16 בפברואר 1988, להעביר את הצעת חוק ייעול המשק, מאת חבר הכנסת דוד מגן, לדיון בוועדת העבודה והרווחה.

ועדת הכנסת החליטה, בישיבתה מיום ד' כסיון התשמ"ח, 22 במרס 1988, להמליץ בפני הכנסת להעביר את הדיון בחוק הנ"ל בוועדת העבודה והרווחה לוועדת הכלכלה.

הי"ר א' נחמיאס:

הודעה מטעם ועדת הכנסת. בבקשה, חבר הכנסת אהוד אולמרט.

אהוד אולמרט (בשם ועדת הכנסת):

אדוני היושב-ראש, חברי כנסת נכבדים, בהיעדרו של יושב-ראש הוועדה אני מתכבד למסור הודעה מטעם ועדת הכנסת:

ו. חילופי גברי בוועדות הכנסת

הראשונה. מי בעד הודעתו של חבר הכנסת אהוד אולמרט בשם ועדת הכנסת?

ה צ ב ע

הודעת יושב-ראש ועדת הכנסת אושרה.

הי"ר א' נחמיאס:

הודעתו הראשונה של חבר הכנסת אהוד אולמרט אושרה. ההודעה השנייה אינה טעונה אישור. זו רק הודעה בכנסת.

אהוד אולמרט (בשם ועדת הכנסת):

הודעה שנייה: הגני מבקש את אישורה של הכנסת לחילופי גברי מטעם סיעת המערך בוועדת החוק והביטחון — במקום חבר הכנסת מרדכי גור ייכנס חבר הכנסת אהרן נחמיאס.

אדוני היושב-ראש, אני מבקש את אישור הכנסת לשתי ההודעות.

הי"ר א' נחמיאס:

חזרה רבה. חברי הכנסת, אנו מצביעים רק על ההודעה

— הצעות סיעת החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, הרשימה המתקדמת לשלום והמפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי-אמון לממשלה —

ז. הצעת סיעת החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון להביע אי-אמון לממשלה בשל פעולות צה"ל

בשטחים והפגיעה במערכת המשפטית ובסיכויי לשלום;

הצעת סיעת הרשימה המתקדמת לשלום להביע אי-אמון לממשלה בגין פעולות בתחום אחריותו של שר הביטחון יצחק רבין;

הצעת סיעת המפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי-אמון לממשלה בשל המכצע הצבאי החדש בלבנון

משפט קבוע כדי לצאת ידי חובה: ברור שרק ככוח אי-אפשר, וצריך לנהל את זה במשאומתן. זה כמו יוגם חרובנה זכור לטוב. אחרי שהוא אמר את כל מה שהוא אמר ואחר שהוא עשה את כל מה שהוא עשה, הוא אומר משהו מן הפה ולחץ: את השלום אפשר להשיג אך ורק במשאומתן מדיני.

שלוש שנים וחצי הממשלה הזאת, שאת עמדתה שמענו הבוקר, עשתה באמת הרבה למען קידום המשאומתן המדיני. אומר שר הביטחון, בניתוח כאמת מעניין: "מטרות האלימות בשטחים מרחיקות לכת". ואני שואל: מה כל כך מרחיק לכת במטרות האלימות בשטחים? לכאורה, כשמגיע ראשונה, משפטי של שר הביטחון נשמעים אפילו כמשפטים סבירים. מה כל כך מרחיק לכת במטרות האלימות בשטחים? כמובן, יש בשטחים גורמים קיצוניים, וכי אצלנו אין גורמים קיצוניים? אבל, בסך-הכול מטרת האלימות בשטחים איננה כל כך מרחיקה לכת — ותיכף אוכיח זאת — היא בסך-הכול נוצרת להוציא אותנו מהשטחים.

גם מפלגת העבודה אומרת שהיא איננה רוצה לשלוט בעם זר — זה בעצם מה שהפלשתינים רוצים. הם אינם רוצים להיות נשלטים על-ידי עם זר. אז מה כל כך מרחיק לכת במטרותיהם, ריכונו של עולם? אתם לא אומרים שאינכם רוצים לשלוט בעם זר? אתם לא אומרים שאתם לא רוצים לספח מיליון וחצי, 2 מיליוני פלשתינים? שמעתי את שר הביטחון אומר בעצמו, שהוא אינו רוצה לספח מיליון פלשתינים. אז מה כל כך מרחיק לכת פה? הם לא רוצים שנהיה שם, וגם אתם לא רוצים שנהיה שם. אם כן, יש מכנה משותף מסוים בינינו, יש גם חילוקי-דעות, אבל זה כבר לא כל כך מרחיק לכת.

אומר שר הביטחון: "באלימות הם לא ישיגו דבר". ואני שואל: כמה הם כן ישיגו? כמה הם כן ישיגו? אמרתי אלף פעמים ואני חוזר בפעם האלף ואחת — הכעיה הישראלית הכללית, גם של הליכוד וגם של המערך, היא עם פלשתינים מתונים. לישראל אין בעיה עם פלשתינים קיצונים, אין לליכוד בעיה, אין למערך בעיה, ולכן אני חושב שיש רצון לראות את כל הפלשתינים כאשר הם קיצונים, כי אין בעיה. אבל כאשר הפלשתיני מתון צריך לדבר אתו, ומה מציע לו הליכוד? — סיפוח, במקרה הטוב, כי לפעמים הוא מציע לו גם טרנספר. ומה מציעה לו מפלגת העבודה? גם מפלגת העבודה מציעה לו סיפוח, לחצאין, אבל סיפוח.

אני מוכרח לקבוע בצער, שבאלימות — זו הטרגדיה הישראלית, זו הטרגדיה שלנו — הם השיגו הרבה יותר מאשר ב־20 שנה של דוחות כלים וניקוי מחזרות. מה זאת אומרת, הם לא ישיגו? הם כבר השיגו יותר.

נותן לנו שר הביטחון עוד הכחנה אינטליגנטית, ואומר: הנה, סאדאת היה מנהיג ערבי אחד — הוא מביא אותו בתור דוגמה — שוויתר על האלימות ולכן הושג שלום עם מצרים, כאשר אמרתי "עלכון לאינטליגנציה". התכוונתי, בין השאר, לדוגמה הזאת. נו כן, ישראל ויתרה מראש, וזאת יודע שר הביטחון היטב, אנכי הוא גם האשים לא אחת את הליכוד בהאשמה הנוראה הזו, שבעצם היה ויתור מראש על כל

היור א' נחמיאס:
רשות הדיבור לחבר הכנסת יוסי שריד.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, מכובדי, הכנתי לעצמי כמה הערות לדיון זה, אבל לאחר ששמעתי את דברי שר הביטחון, החלטתי לוותר על ההערות שרשמתי ולהניח על כמה דברים שנשמעו מפי שר הביטחון. הפעם החלטתי להקשיב בחשומת-לב לדבריו של שר הביטחון, כי נזכרתי שאומרים על שר הביטחון שהוא אדם חכם, ועל כן מי לא ירצה לשמוע דברי חוכמה? מוח אנליטי, אומרים לנו בדרך-כלל, יש לשר הביטחון. אז נשמע מהו הניתוח שלו למצב.

שמעתי, וכמו שקורה בדרך-כלל — נעלבתי, זאת אומרת עלכון לאינטליגנציה, מעבר אפילו לחילוקי-דעות כאלה ואחרים. סתם עלכון לאינטליגנציה. אומר לנו שר הביטחון הבוקר, שאין ממשלה שרוצה יותר מממשלה זו שקט ורגיעה. נכון, מישור מעלה על דעתי שהממשלה איננה רוצה שקט ורגיעה? יש ממשלה בכל העולם כולו שאיננה רוצה שקט ורגיעה? ממשלות של משטרים טוטליטריים, ממשלות מדכאות, ממשלות שעושות מעשי משוואה ומשוגה אינן רוצות שקט? הן רוצות שקט, על-פי התנאים שלהן. ודאי שהממשלה רוצה שקט. הייתי אומר שזו כמעט אמירה פציפיסטית של שר הביטחון. הם רוצים שקט, הם רוצים שלום, מתיים לשלום.

שר הביטחון הזה עמד כאן לפני פרוץ האינתיפאדה, והתחרה בליכוד — לא אשכח את היום הזה, עוד לפני האינתיפאדה, בימים הטובים ההם, ימי השקט המיוחל — התחרה עם אנשי הליכוד מי מפוצץ יותר, מי מגלה יותר ומי מגרש יותר, ואגב, הוא הוכיח באותות ובמופתים — הוא הוכיח את זה — שידר על העלינה. שר הביטחון הזה רוצה שקט, אלה הם דברים חסרי שחר.

מה הממשלה הזאת רוצה? הממשלה הזאת רוצה לחזור לסטטוס-קוו, שלעולם לא יחזור. אומר לנו שר הביטחון, בעל המוח האנליטי, שעמדת הממשלה, לא פחות ולא יותר — בכלל לא ידעתי שאפשר עוד לדבר כמונחים כאלה של "עמדת הממשלה" כאשר מדובר בממשלה הזאת — היא, שאת השלום אפשר להשיג אך ורק במשאומתן מדיני. מה אתה אומר? איזה חידוש, את השלום אפשר להשיג רק במשאומתן מדיני. אבל, אם זו עמדת הממשלה — אני יכול לדבר על הממשלה הזאת בחור שכוז, כממשלה, לאחר ששמענו את עמדת הממשלה — מה הממשלה הזאת מציעה למשאומתן המדיני? מהי תרומתה למשאומתן המדיני? כמה היא מוכנה להאזין אותו, להתחיל להניע אותו? מה זאת אומרת "עמדת הממשלה שאת השלום אפשר להשיג אך ורק במשאומתן מדיני"? וכאשר לא היתה אינתיפאדה, וכאשר היה שקט — אותו שקט שאפילו שר הביטחון אומר שנראה שלא נוכל לחזור אליו — היה משאומתן מדיני? הרי אמרו אז שמשום שיש שקט לא צריך להעיר ולא צריך לעורר.

ונכון ששר הביטחון, שהוא כידוע איש בעל מחשבה אנליטית, אומר חמד לאחר שהוא מתחרה על היד הקשה, מין

— הצעות סיעות החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, הרשימה המתקרמת לשלום והמפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי-אמון לממשלה —

מדיניות של ירי, של אלה, של גירוש, של גז, של פיצוץ בתים ושל משפטים המוניים — הציבור אינו מעוניין בתחליפים. במדיניות הזאת הליכוד תמיד טוב יותר. אם יצחק רבין יודע "לכסח" — שרון יודע זאת טוב יותר.

לכן, לא זו בלבד ששר הביטחון הוא מפגע ביטחוני למדינת ישראל, הוא גם נטל כבד מנשוא למפלגת העבודה.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת יוסי שריד. רשות הדיבור לחברת הכנסת גאולה כהן, ואחריה — לחבר הכנסת צירלי ביטון.

גאולה כהן (התחיה):

אדוני היושב ראש, חברי הכנסת, שתי הערות ומלה אחת: הערה אחת במישור המוסרי, הערה שנייה במישור הביטחוני ומלה אחת על טאבה.

במישור המוסרי: לבי למחנה השמאל, למחנה השמאל, למחנה השמאל, בעיקר לשמאל הנימצא אפילו שמאלה מהמערך. השמאל הקיצוני נמצא בבעיה קשה ביותר בנושא האירועים ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה. אנחנו כאן, מעל הכמה הזאת — ואין כמעט כמה שממנה לא אמרנו זאת — טענו שהנה, ארטרט, עומד השמאל הזה לחצות את הקווים האדומים, והצדקת האויב תביא אותו לשיחוף פעולה עם האויב.

היום, כשם שעבירה גוררת עבירה והידרדרות גוררת הידרדרות, אנחנו עומדים לפני משפט של אנשי העיתון "דרך הניצוץ". קיימת כאן האשמה, ואני לא מדברת עכשיו על עדות חותכת, בשיחוף פעולה עם הארגון של חאיוותמה. אנשים שיצאו קודם לכן למלחמה אידאולוגית, למלחמה מוסרית בעיניהם, הגיעו ליד שיחוף פעולה עם האויב, זה לא מקרי. אני מזוהה, שוב, בבית הזה, את אלה שבהחלט לא מתכוונים מראש לשתף פעולה עם האויב, שהם יתדרדרו לשיחוף פעולה עם האויב, ומהדרך הזאת אין חזרה. יש שלבים שבהם אדם עדיין בטוח שהוא ניצב על בסיס מוצק, ציוני.

ובאמת, קיים היום איום חשכון נפש במחנה השמאל. לפני כמה ימים קראתי את דבריו של יהונתן גפן ב"מעריב". היתה בהם בעצם מן קריאת עזרה ראשונה, ונראה שזה שכיח אצלם במשפחה. דודו, משה דיין, זיכרוננו לברכה, חיכה גם הוא לטלפון מחוסיין, והיום מחכה יהונתן גפן לאותו אהמד, שהוא פונה אליו ואומר: אל תשאיר אותי לבד בכיכר מלכ"י ישראל עם השלטים "די לכיבוש", השמיע קול. איך הוא קורא שם? — אהמד, השמיע קול, אהמד השמיע קול; והוא מחכה לו.

אחד הילדים בבית-ספר שבו הרציתי כתב לי חרוז על העניין הזה, אחרי שציטטתי את "אהמד, השמיע קול" של יהונתן גפן. הילד כתב לי: אם אתה, יהונתן גפן, תחכה ולא תזוז — תתאכזב מאה אחת. זאת כתב לי ילד מבית-הספר "אקווריו".

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

גאולה כהן (התחיה):

הוא יחכה שם, הוא מחכה. הבעיה היא, שכל איחור שווה מחיר. אומרים, Time is money, אצלנו כל איחור זה לא money, זה דם. נושא האיחור שלנו בטיפול בטרוריסטים ביהודה ובשומרון ובארגוני המסיתים הוא נושא ירוד. שילמנו מחיר. גם היום אנחנו לא עושים את שניאלץ לעשות מחר; כלומר, אם נעשה זאת מחר, נשלם את מלוא המחיר.

השטחים בסניי, לפני שנשאו ונתנו עם סאדאת. במקרה הזה שלפנינו, לו היתה ממשלת ישראל מוכנה ללכת למשא-ומתן באותם תנאים, יכול מאוד להיות, שהיה קם סאדאת אחר. אבל, כאשר אומרים לאותו סאדאת פוטנציאלי: לא תקבל שום דבר, או תקבל מעט מאוד, ואפילו חצי תאוותך לא תהיה בידך, האם יכול לקום סאדאת בנוסיבות כאלה?

אבל, אני רוצה להעיר הערה אישית לשר הביטחון. שר הביטחון הוא, אגב, האחרון שצריך להביא את הדוגמא הזאת של סאדאת, כי, לפי רעתי, רעתי שלו צריכה היתה להיטרף עליו בחושבו, למה בעצם לא בא סאדאת אליו? הרי הוא היה ראש ממשלה בישראל. לו הייתי במקומו, לא הייתי מזכיר זאת כל כך — את מזכרת העניין הזה, את המחלל הנורא של מפלגת העבודה, שדיברה ודיברה ומעולם לא הביאה שלום. הוא צריך להזכיר זאת? למה לא בא אליו סאדאת כמה חודשים קודם לכן?

שר הביטחון — אגב, זה אותו שר ביטחון שלא ראה את האינתיפאדה באופק, שלא ידע מהחיים שלו כאשר היא פרצה — מוסיף גם היום לומר לנו: שלום, שלום, שלום — ואין שלום; רגיעה, רגיעה — ואין רגיעה.

עכשיו, על איזו רגיעה מדובר מבחינה עובדתית? הרי רק אתמול נהרגו שלושה אנשים. יש רגיעה מסוימת כסיקור העיתונאי. זה נכון, יש רגיעה מסוימת כי זה הטבע האנושי. לפני ארבעה חודשים היו שלושה הרוגים כותרת ראשית, אך ארבעה חודשים מאוחר יותר שלושה הרוגים הם כבר כותרת לא כל כך ראשית, והטלוויזיות כבר לא כל כך מתעניינות ולא כל כך מצלמות.

אבל, מרגע שהבנו שמדובר בהתקוממות לאומית, בהתקוממות עממית פלשתינית, ומרגע שנפל מחסום הפחד — דיבורים על רגיעה הם פשוט הבל הבלים. יש כמה וכמה פרמטרים, שאין לי עכשיו זמן להתייחס אליהם באריכות, המעידים כאלף עדים על כך שאין, ולא יכולה להיות רגיעה. הזכרתי פרמטר אחד, אמת-מידה אחת — מספר האכדויות. אמת-המידה השנייה — השליטה בשטח, השליטה בשטח היא בירי מנהיגות האינתיפאדה, ועל פיה יישק רבר. אמת-המידה השלישית היא חופש התנועה. אני רוצה לראות ישראלית אחד נכנס לגדה המערבית בלי גדרו המלווה אותו. אמת-המידה הרביעית, אולי החשובה ביותר, היא שהצבא מרוחק לגדה המערבית, אינני רוצה לומר באילו מספרים, ואני רוצה לראות שמוציאים משם פלוגה אחת, לא כל שכן 10, לא כל שכן 20. אז נראה אם יש באמת רגיעה. אלה אמת-מידה אוכייקטיביות.

והדבר האחרון שאומר, משום שאול זמני, הוא שהליכוד צריך להצדע, ממש להצדע, ולהסיר את הכובע לפני שר הביטחון. בימים האחרונים אני רואה סקרים, המסמנים זו הפעם הראשונה מהפך דרמטי. אנחנו יודעים שסקרים אינם אוריס ותומים, אבל בכל זאת הם משקפים איזו מציאות. הליכוד כבר מוביל לפני המערך. היום ראיתי בסקר, בפעם הראשונה לאחר הרבה מאוד שנים, שראש הממשלה הזה, הדדרי, האפור, המהנה, כבר מוביל לפני שמעון פרס. אפור כשק.

גאולה כהן (התחיה):

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אני רוצה לומר לכם, הליכוד, יוצחק שמיר אישית, צריכים להצדע להדהות מקרב לב לשר הביטחון. משום שאם ננקט

— הצעות סיעות החוקרים הדמוקרטיות לשלום ולשוויון, הרשימה המתקדמת לשלום והמפלגה הדמוקרטית הערבית להכיר אי-אמון לממשלה —

הוא משלם לא רק את סיני אלא גם את יהודה ושומרון ועזה, האם הוא היה עושה את השגיאה הנוראה הזאת, עם כל השגיאות האחרות שהוא עשה? האמת היא, שבחסכמי קמפ-דייוויד מצויים כל דו"ע הפורענות שהביאו לכך. לו ידע בגין שבשביל השלום הזה הוא משלם לא רק בהערך שלום אלא גם ביהודה ובשומרון, האם היה עושה אז את השלום? שיקום היום יהודה שהוא טעה.

עכשיו מדובר על טאבה. אומר לנו פרס: רחרנו על כל סיני, אז מה זה עוד קילומטר אחד או חצי קילומטר שם? ובכן, גם בנושא הזה של טאבה יצא המערך וידיו על ראשו. פרס מיהר להסכים להצעת הפשרה האמריקנית, שהיא למעשה כניעה של ישראל. הוא מיהר להסכים, כי הוא חשב שמצרים תהיה כעד ההצהרה הזאת, ובעצם אנחנו מוותרים שם על הריבונות, והנה מתברר למחרת שמצרים לא מוכנה לזה. אז מה יצא מזה? גם אכל את הדג המבאיש של הצעת הפשרה האמריקנית, גם קיבל את מכות מצרים למחרת וגם גרם לכך שנגורש מאותה עיר, מהמקום שנקרא טאבה. וכל זה בגלל הלהיטות, הדיכוי, האשליות ותזיונות השווא והרצון להתיישר מהר מהר על-פי מה שהערכים רוצים. כך הוא קיבל את האכזבה ואת המכה מחוסיין.

רק לפני יומיים עמד כאן פרס ואמר: חוסיין לא יסכים; והוסיף: עד היום לא שמעתי אחרת. והוסיף ואמר: אני מוכן רק למשלוח פלשתינתי-יורדנית. וכבר למחרת אמר לו חוסיין: אנחנו, ירדן, לא נחזיר בשום פנים ואופן ולא ניצג את הפלשתינים. הם ייצגו את עצמם. כבר למחרת אמר זאת חוסיין, ורק לפני יומיים עמד כאן פרס והוסיף לנו מוסר.

בעניין טאבה אני פונה אל ראש ממשלת ישראל, שגם הוא עשה את הטעות הזאת, שהרי נושא טאבה מעוגן בהסכמי קמפ-דייוויד, גם הבוררות על טאבה. לפחות עכשיו, לאחר שהשר שחל אמר לנו שאחד הבוררים רמז לו שכדאי לנו ללכת לפשרה, אין עוד טעם בבוררות כזאת. הבוררים פסולים בדיעבד. אסור לנו ללכת לבוררות. ולאחר שצד אחד, שר החוץ פרס, מסכים — — —

השר י' הורביץ:

את בטוחה שכן הוא אמר לו?

גאולה כהן (התחיה):

השר שחל אמר את זה בטלוויזיה. אני לא יודעת אם הוא אמר לו או לא. אני גם כזה לא בטוחה. אני כבר לא בטוחה בשום דבר מהפוטופטים שלהם.

לאחר שפרס אמר שהוא מסכים לריבונות ערבית על טאבה, איזה טעם יש כבר לבוררות? האם הבוררים לא שמעו ש אנחנו כבר מסכימים לזה?

לכן אני קוראת לראש הממשלה שמיר להוציא קודם כל את משרד החוץ מכל טיפול בטאבה לנוכח הכישלון שלו בנושא הזה ובשל הטעיותיו אותן: ב. להפסיק כל משא-ומתן על טאבה, ולהודיע למצרים שכל זמן שהם לא ממלאים את התחייבותיהם בהסכמים שעליהם הם חתמו אין משא-ומתן. סוף כל סוף צריך לדרת מהגוייה המתה הזאת והמעלה צחנה שנקראת אוטונומיה, וללכת לכיוון האחד שיקרב אותנו אל המטרות שלנו, בכלל זה שלום, והוא: הפסקת הקיפאון של ההתנחלויות ביהודה ובשומרון. עלינו לשרד להם שם: אנחנו לא נוזז מכאן. את זאת יש לעשות לא עליידי הצהרות באספות תגניות ובוועידות של מרכז חרות. לא נצא משם רק עליידי פעולות כשטח.

אני רוצה לעבור להערה הבאה, במישור הביטחוני-מדיני: יש כאלה, שרק האבן שפתחה להם את הראש פקחה להם קצת את העיניים. חבל. צריך היה לפקוח את העיניים לפני כן. אבל לפחות עכשיו, אני חושבת שהפעולות שלנו בלבנון הן בהחלט במקום, הן חשובות, וטועה מי שחשב שכבר פתח את הבעיות של הגבול הצפוני שלנו על-ידי הכריחה המבוהלת שהיתה משם. הוא יטעה גם מאוחר יותר. טועה גם מי שחושב שכבר אפשר לסכם את הפעולה הזאת, את המלחמה הזאת, בסיכומים שכמותם אני קוראת בכל שני וחמישי. אי-אפשר עדיין לסכם, לא לכאן ולא לכאן, אי-אפשר.

אני אומרת ששר הביטחון עושה את מה שצריך בגבול לבנון ויש לזה כלא ספק השפעה מרתיעה גם על מה שקורה ביהודה ובשומרון, כשם שלכריחה המבוהלת מלבנון היתה השפעה של העלאת המורל ביהודה ובשומרון ואצל ארגוני החבלה, כי זה הרי גוף אחד. כשיש לך רגישות או כאב בצפון זה מגיע עד לשערות הראש, כי זה גוף אחד. למה שקורה שם יש השפעה על מה שקורה ביהודה ובשומרון, ולהיפך. שהרי סוף סוף מדובר באותם ארגוני חבלה. אבל כשבו בזמן אתה עושה דברים שונים, ויד אחת שלך עושה את מה שצריך לעשות ומצד שני אתה מדבר על כך שההתנחלויות ביהודה ובשומרון הן נטל, ושהימצאותנו שם היא נטל, ושנחנו נצא משם, ושאינן ספק שמציאותנו שם, ביהודה ובשומרון, בין ריכוזים ערביים וכל הסיפור הדמוגרפי, זה נטל, אז אתה מטיל את התוצאות של הפעולה הנכונה שלך.

הבעיה היא באמת מדינית, ולא בעיית הכוח הצבאי המופעל בלבנון, וצריך להיות מופעל שם. הפתרון הוא אך ורק מדיני. בתוך הפתרון המדיני צריך להפעיל גם כוח כאשר הדבר דרוש, בזה אין כל ספק, אבל כחלק מהפתרון.

אבל, איך זה משפיע אם במסגרת הפתרון המדיני הוא אומר להם, שאנחנו בורחים מחר משם, והוא מציג את מיליון הערכים כבעיה דמוגרפית, בעוד הבעיה הדמוגרפית שלנו היא זו של 100 מיליון ערבים החיים סביבנו? זאת הבעיה הדמוגרפית האמיתית שלנו, אלא שפה כולם מיסטיקנים וכולם מסכים על הנס: אנחנו נחליף פה מעמד. הבעיה הדמוגרפית היא זו של 100 מיליון ערבים שמקיפים את מדינת ישראל, ולא מיליון הערכים החיים ביהודה ובשומרון.

בו בזמן השר נותן תחמושת לאותם ארגוני טרור שבהם הוא נלחם. לכן חשוב שכנושא זה לא נהיה מופתעים מחר, כשהאינתיפאדה, שלאט לאט נרגעת, ובהחלט רק מתוך עייפות ולא מתוך שאנחנו פתאום הצלחנו כל כך לטפל בה, תקום ותתעורר מחרתים.

מלה אחת בנושא טאבה. כולנו יודעים היום שהסכמי קמפ-דייוויד ומה שקרוי הסכם השלום, שעליו אפשר להגיד: הסכם השלום עליו השלום, אינם קיימים. לדעתה של סיעת התחיה ואלה שהצביעו כשעתם נגד הסכמי קמפ-דייוויד, הוא לא היה קיים ברגע שהוא נחתם. זה היה הסכם על נסיגה חד-צדדית. לא היינו צריכים לשמוע היום את ההצהרות של מוכארכ ושל האחרים שהם בעד הסכם כולל, גם בעד מדינה פלשתינית. הם אמרו זאת למעשה גם אז, ואין לי טענות אליהם. גם סאדאת, כשעמד כאן על הדוכן הזה, אמר שמוזר-ירושלים היא אדמה ערבית כבושה. הוא אמר, ולא הסתיר זאת. הוא לא אמר שההסכם הוא הסכם נפרד עם מצרים. אלא שאצלנו לא רצו לשמוע. דיברו על כך שאין לינקג', אין לינקג'.

אילו ידע בגין אז, שבשביל מה שהוא השלה את עצמו לדאות שלום, והיום אנחנו יודעים שלכל היותר זו אי-לחמה,

— הצעות סיעות החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, הרשימה המחדקמת לשלום והמפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי-אמון לממשלה —

באופן מפתיע נוצרה גם תחרות בין שר הביטחון לבין המבקרים אותו בתוך הממשלה מגוש הימין, והוא מנסה בכל יכולתו להוכיח כי הוא יודע בעצמו לדאוג את המהומות אפילו יותר טוב משר החשייה והמסחר, המתגאה במומחיות של דיכוי.

עם זאת, יש כמובן השפעה רבה לעובדה שהחילים הפועלים בשטחים עוברים תהליך כפול הן של התקוות החושיות והן של הקצנה בגלל הפעילות היומיומית והתנגשויות עם המפגינים הפלשתינים. הם גם מתרגלים לכך.

הנהגה אנו עדים לכך שהציבור בישראל כמעט שאינו יודע מה מתרחש בשטחים. דיכוי על סגירת השטח לאמצעי התקשורת, ואחר-כך, כדי למנוע מחאות והתנגדות, נקטו שיטות ערמומיות של סגירה חלקית ומקומית: אין סוגרים את השטחים, אבל סוגרים כל אזור שיש בו אירועים; לא סוגרים לתמיד, אבל סוגרים ליום, ליומיים או שלושה ימים לקראת ימי זיכרון ותאריכים מסוימים.

התוצאה היא בסופו של דבר שדובר צה"ל שולט בשטח ומנפיק הודעות על "שקט יחסי" או על "הפרות סדר מקומיות" — ועל פלשתינים שמרצאים את מותם באופן מסתורי מדי יום, בתוספת ההודעה המרגיעה כי צה"ל חוקר את נסיבות מותם. איש איננו יודע כמובן מה הן תוצאותיה של החקירה הזאת. איש איננו יודע מה פשר הסטטיסטיקה המוזרה של חללים יומיומיים ושל הרוגים הנופלים לעתים כה קרובות מאש של כוחות הביטחון. כמובן, לאחר שנינו לתקוף את החיילים המזוינים.

חברי הכנסת, אם השלים משהו עם הסטטיסטיקה הנוראה הזאת, הרי שאח החלק הקשה עוד לא הוכרתי: ענישה קולקטיבית יומיומית בשיטות שונות ומשונות; מניעת דלק; מניעת חשמל; ניתוק מים מכפרים כעונש על התפרטות המועצה; מניעת רשינות נהיגה, רשינות עסק, טרסורים והפחדה, סגירת כבישים, איסור כניסה ליישובים ומחסומים כמעברים, הטלת "סגרים" ו"עוצרים" מדי יום על יישובים ולעתים למשך ימים רבים.

חברי הכנסת, המסתכל מהצר נדהם ומשתאה: האם ממשלת ישראל החליטה לעשות הכול כדי ליצור שואה עולם בין ישראלים לפלשתינים? כל הצעדים כאילו מכוונים למטרה אחת: לגרום ליותר ויותר פלשתינים צעירים, זקנים וילדים, גברים ונשים, לשנוא את ישראל והיהודים.

ומה התגובה של ממשלת ישראל על דברים שאמר סגנו על ערפאת בעיתון יווני לפני יומיים, המתפרסמים היום בעיתון "על המשמר" בכתורת "אבריאד", ואני מצטט: "אנחנו מקבלים את הרעיון של מדינה פלשתינית לצד מדינת ישראל". התגובה של ממשלת ישראל — מיד פלישה ללבנון, המשך הדיכוי.

חברי הכנסת, תוצאת לוואי חמורה ומסוכנת ביותר של הדיכוי בשטחים הכבושים היא הפגיעה הקשה במערכת המשפטית ובשלטון החוק, דבר שמוביל בהכרח להרס הדמוקרטיה ולעצורה.

המערכת המשפטית בישראל, למרות כל העיוותים שהממשלה יצרה בה, איננה מתאימה עצמה במהירות הרצויה לממשלה. התוצאה היא עקיפתה בדרך של פעילות בלתי חוקית, שימוש הולך וגדל בנאמנות מינהלית ובחוקתו לשעת-חירום. שלא לדבר על המצב בשטחים הכבושים עצמם, שהוא בלתי נסבל מבחינה משפטית, אבל גם את מועד ומעט

היז"ר א' נחמיאס:

תודה לחברת הכנסת גאולה כהן. רשות הדיבור לחבר הכנסת צ'רלי ביטון, בבקשה, ואחריו — לחבר הכנסת יצחק ארצי.

צ'רלי ביטון (והחזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון): אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הממשלה לא פסחה על שום דרך לדיכוי ההתקוממות העממית בשטחים הכבושים, ואתמול עם שחר פלשו כוחות צבא ישראליים לשטחה של לבנון, כדי לפגוע בריבונותה של מדינה עצמאית.

כוחות הצבא שפלשו באחת הפלישות המוגדרות כפלישה הרחבה והגדולה ביותר מאז מלחמת לבנון ב' 1982, כוחות אלה מבצעים פשעים חמורים נגד האוכלוסייה המקומית הלבנונית והפלשתינית. הם חוסמים כבישים, עוצרים אנשים, חוקרים אותם לפי שיטות החקירה הידועות לשמצה של השב"כ, מענים אנשים ולוקחים אותם בשבי. חמורה במיוחד הריסת הבתים שמבצעים כוחות אלה.

חברי הכנסת, אין ספק שתומרתה של הפעולה המלחמתית הנ"ל לא נמדדת בחומרת פעולות ההרס והחורבן המבוצעות בשטחה של לבנון, אלא במידת הסכנה הרבה הטמונה בפעולה זו, העלולה להביא להתלקחות של מלחמה חדשה הרתי-אסון עם סוריה.

קברניטי ממשלת ישראל מגיבים נוכח התגברות ההתקוממות בשטחים הכבושים בצורה היסטורית, כך שגם פתיחת מלחמה נגד סוריה נראית להם כדרך להתמודד עם ההתקוממות בשטחים הכבושים ועם תוצאותיה. אנחנו מהירים את הממשלה מפני כל פעולה הרפתקנית כזאת, שיכולה לגרום את האזור למלחמה שאין איש יכול לצפות את תוצאותיה.

ממשלת ישראל מסכנת לא רק את שלום העם בישראל ושלום עמי האזור, אלא היא מסכנת את שלום העולם כולו. אנו תובעים מהממשלה להפסיק את הפלישה הצבאית ללבנון, להתזיר את כוחות הכיבוש לגבול הבין-לאומי ולחסל כליל את הכיבוש המתמשך בדמות רצועת הביטחון, ולחתור להסכם שלום נוסח ההסכם שהיה לפני מלחמת לבנון בין אש"ף וממשלת לבנון מצד אחד, וממשלת ישראל מצד שני.

אנו דוחים את הדמגוגיה של הממשלה ודובריה, כאילו הראגה לשלומם של תושבי הצפון היא המנחה את הממשלה במדיניותה. הביטחון לתושבי הצפון יכול להיות מובטח רק עליידי פתרון של שלום.

חברי הכנסת, כאמור, הפלישה ללבנון, כמו פעולות רבות אחרות, כמו רצח אבר'ג'יהאד, לא תצליח לרכא את ההתקוממות בשטחים הכבושים והממשלה לא תצליח להתחמק ממחן תשובות על השאלות שהציגה העמידה, ההתקוממות הנ"ל על סדר-היום המקומי והבין-לאומי.

מיום ליום מתגברים ומתפרצים הצעדים הנוקטים עליידי הממשלה בשטחים הכבושים. נראה שההסלמה הזאת נובעת מכמה סיבות:

ראשית, המתנחלים, "גוש אמונים" ונציגיו בממשלה ובכנסת, לוחצים להגביר ולהרחיף את הדיכוי ותוך כדי כך הם גם מוציאים לפועל בעצמם מדי פעם ומבצעים פעולות שיטור, דיכוי וירי, וזאת כהעלמת עין של כוחות הביטחון בשטח וכחסות השתקת החקשורות והצעדים הנוקטים נגד העיתונות. לעניין הזה עוד אחזור בהמשך הדברים.

— הצעות סיעות החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, הרשימה המתקדמת לשלום והמפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי-אמון לממשלה —

הזכויות שעדיין נותרו לתושבים, אם בכלל, גם אותן רומסים ומעלימים.

במדינת ישראל היום, חברי הכנסת, יש יותר אנשים עצורים ללא משפט ולפני משפט מברום-אפריקה, יכול להיות אפילו שיותר מבארגנטינה בשיא הדיכוי ששרר בה. הרי מדובר כאלפים רבים של אנשים שאיש איננו טורח לומר להם כמה הם נאשמים.

חברי הכנסת, במדינת ישראל היום נמצאים העצורים הפוליטיים הצעירים ביותר בעולם, ילדים, חברי הכנסת, ילדים, עכשיו עומדים לחנוך את בית-הסוהר לילדים הגדול בעולם, כנראה. זהו "הפעוטון של אנצאר".

חברי הכנסת, אני רוצה לדעת כמה אנשים בבית הזה מתביישים בדברים האלה. האם אלה הם "הטרוריסטים האכזרים" שראש הממשלה נלחם בהם, שכל כך מפחידים את חבר הכנסת בן-אלישר, כפי שראינו אותו אתמול מדושן בטלויזיה?

צריך לשים קץ לדברים הנוראים האלה. חברי הכנסת, צריך להצביע אי-אמון בממשלה האכזרית הזאת, המבאישה את שם ישראל בעמים. הגורמת להרחבת השנאה בין העמים הישראלי והפלשתיני, החייבים לחיות כאן, כל עם במדינתו העצמאית זה לצד זה. נצביע אי-אמון במדיניות הרשע, הדיכוי והעיוורון הפוליטי.

היו"ר א' נחמיאס:
תודה לחבר הכנסת צירלי ביטון. רשות הדיבור לחבר הכנסת יצחק ארצי, בבקשה, ואחריו — לחבר הכנסת מוחמד מיעאר.

יצחק ארצי (שינוי — תנועת המרכז):
ארוני היושב-ראש, כנסת נכבדה: בדיון זה אני רואה לנגד עיני את 180 ההרגות מהסקטור הערבי, את מאות הפצועים, את אלפי האסירים, את העוצר והסבל.

במקביל אני רואה לנגד עיני את הקורבנות היהודים מאתמול ומחיום, את ההקצנה הנוראה בקרב צעירים ומבוגרים נוכח מצב שנראה מצב של ייאוש וחוסר תקווה.

אבל רק מפלגות הניגוד לעניין בצורה פשטנית יכולות לציייר תמונה חד-צדדית של צד אחד שהוא כולו חייב וצד אחר שהוא כולו זכאי. כך עשו המצעים ממפלגות השמאל כשהגישו היום את הצעות האי-אמון שבהן אנו דנים.

הממשלה ראויה לאי-אמון בגלל הרבה סיבות, בגלל חפקודה היומיומי, בגלל היותה מפולגת ושסועה, אבל לאו דווקא בגלל מדיניותה הביטחונית בשטחים עקב האינתיפאדה. כאשר אני אומר מדיניות, אינני מתכוון לכל פרט ופרט, כי הרי במשך חמשת החודשים הסגרים נעשו גם שיגאות שאין להשלים עמן.

אבל אני שואל: אנחנו נמצאים במצב נתון. מאז 1967, עקב השתלשלות העניינים במלחמה, אנו שולטים ביהודה, בשומרון ובעזה על אוכלוסייה ערבית שאינה רוצה בנו. יוזמות השלום ידעו עליות ומורדות, אבל לא הגיעו לכלל מימוש.

לפני חמישה חודשים החלו מהומות. הן פשטו צורה ולבשו צורה. ניצבנו בפני שתי אפשרויות: להגיב או לשבת בחיבוק ידיים. הבה נתאר לעצמנו שנוכח זריקת אבנים, סיכון חי חיילים, הפגיעה כתחבורה, זריקת בקבוקי מולוטוב, היה צה"ל מחליט לשבת בחיבוק ידיים. האם כעבור זמן, בהעדר תגובה, היו המהומות דועכות דועמן? — לא ולא.

הניסיון מוכיח שחוסר תגובה היה מתפרש כחולשה. הכוחות הפוליטיים בשטחים, המכוונים את הפעולה, היו רואים בחיבוק ידיים סימן של חולשה, היו מחזקדים והיו מגבירים את הפעולה. הילדים היו ודאי מוסיפים לזרוק אבנים ולהצטלם מול מצלמות הטלוויזיה.

אבל יש בעיה חמורה יותר. חולשת צה"ל לעיני כול היתה מתפרשת בעולם כולו כסימן של הידרדרות ושל אובדן כוח ההרתעה. לצערי יש עדיין מדינות ערביות אשר טרם מחקו מתודעתן את רצון המלחמה. יכול להיות שמצב כזה היה מעודד אותן לצאת נגד צה"ל. איש לא יכול לשער שכך צה"ל יכול היה לנהוג.

צה"ל לא פעל מתוך התלהבות מלחמתית. מתוך רצון לחקוף. שנים על גבי שנים התנהלו החיים באזורים אלה בצורה נסבלת וסבירה. אנשים יצאו לעבודה, הרוויחו, שיפרו את רמת החיים שלהם. דבר אחד היה חסר — היחמה הכנה והאמיתית כדי להיכנס לתהליך של שלום. ואם אנו מקטרגים, עלינו לשאול, האם רק אנחנו אשמים? אני שואל: היכן הכוחות האחראיים, הערכים המקומיים? חובתם הראשונה היתה לעודד רגיעה, למנוע קורבנות, לגנות התקפות, לחשוף את עצמם, לצאת ולשלוט במצב, להביא לרגיעה ולשים קץ לפעולות צה"ל בשטחים.

הרי צריך להיות ברור למנהיגי המהומות, שלצערי אינם קיימים, שהאינתיפאדה היא מאבק בין כוחות לא-שווים, העלול להסתיים בטרגרדיה. כסופו של דבר, ידו של צה"ל תהיה תמיד על העליונה.

אבל, כאמור, מנהיגות ערבית נכונה ואחראית לא קיימת. זו הטרגרדיה במצב הזה. אסור לנו אפוא להאשים בסיטונות את צה"ל. עלינו להאשים גם את הצד הערבי על היעדרו מן התמונה הזו.

אין לערבים בשטחים הנהגה, אין להם אנשים, לא ותיקים ולא חדשים, המעזים להתייצב מול הגל העכור, ולבטא את אשר הרויח הדומם אינו מעו לבטא: תנו לחיות, חפשו את הפתרון במקום שבו תמצאו את החשובה, עשו למען הפתרון המדיני.

לפחות מחציתה של הכנסת עומדת כשידה מושטת למשאיומתן שיכול להביא לשלום. זהו העיקר. לא יעזור לנו אם נחזור לטיעונים היסטוריים. זה טוב להיסטוריונים. עלינו להתמודד עם המציאות. המציאות היא טרגית, היא עצובה, השיגעון וסערת המלחמה שולטים בה.

המאמץ העיקרי הדרוש כאן הוא מאמץ בכיוון של השגת רגיעה. סימנים ראשונים של רגיעה ועייפות כבר בולטים. שר הביטחון אמר, שבדרכי אלימות לא ישיגו דבר. נודה ונבוש, הם השיגו גם השיגו. בזכות האלימות הועלה מחדש, וכצורה דרמטית, הנושא על סדר-היום הלאומי ועל סדר-היום העולמי.

כיוון שהגענו לאן שהגענו, יש לנצל את המצב לאופטימיה מדינית חדשה. ראובן הם המכשולים העומדים בדרכן למשאיומתן. אבל, לפחות דבר אחד חייבים אנו להגיד לטובתנו — אצלנו קיים מחנה מגובש המוכן למשאיומתן. מוכן לאמץ את הנוסחה "שטח תמורת שלום". הקיפאון איננו רק באשמתנו. אל יבקשו מאתנו כתנאי כל יעבור "אש"ף או לא כלום". אש"ף כפי שהוא היום איננו פרטנר, אפילו לא לאמריקנים. אפילו לברית-המועצות יש טענות והערות לגבי אש"ף ועמדתו. אל יבוא אפוא השמאל הישראלי ויגיד לנו "אש"ף או לא כלום".

— הצעות סיעות החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, הרשימה המחקדמת לשלום והמפלגה הרמוקרטית הערבית להביע אי-אמון לממשלה —

לצד כל הפאשיסטים ומצרפים את אלותיהם כדי להכות בכל אורח ערבי, כמו שאירע בבית-שאן לפני ימים אחדים.

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, אמש התקשר אלי בטלפון חייל ואמר: אני תומך הליכוד, אולם מה שראיתי בבית-שאן ועד אז, מה שהפריע לי במיוחד, הוסיף ואמר, הוא לא מה שעשו קבוצת כהנא והפאשיסטים שבאו למקום כדי לקלל, לגדף ולהכות, אלא מה שעשתה היחידה למלחמה בטרור, שהגיעה למקום — המכות שהנחתה על הערבים המעצרים שביצעה כעקבות זאת, איך זה שמכים אותם ועוצרים אותם, הוא שאל ואני מצטרף לשאלה שלו. אם לא ייפסק המצב הזה, אם ימשיך ההליך ההידרדר — מה אתם מצפים שאוכלוסייה זו תעשה? מה עושה כל מי שגדוף לקרן זווית ומוצא את עצמו בדרך ללא מוצא? האם לא למדתם דבר?

כבוד היושב-ראש, כאשר אנו מתריעים ומוזהרים הרי אנו פונים לאנשים שפויים, שלהיגיון יש עוד מקום במחשבתם. רוצה אני לקוות ולהאמין שעוד קיימים רבים כאלה.

כל נביא יתחיל לכנות כאשר הוא רואה שהשופט העליון היום של מדינת ישראל, הטוען לכתר המשפט, אינו אחר אלא חבר הכנסת מיכאל איתן, ועל כתר זה הוא מתחרה עם חברת הכנסת גאולה כהן וכן עם חבר הכנסת כהן אבידור, המטיף בגלוי למעשי גירוש ורצח, ואילו שומר זכויות האדם היום איננו אחר אלא השר אריאל שרון; ותפקיד שומר הדמוקרטיה והפוסק האחרון בהלכותיה, הקובע מי ואיזו רשימה תצטרף לבחירות, למי יש זכויות להיות מועמד ולמי לא — זה נופל בחלקו של חבר הכנסת מיכה רייסר.

אני חושב שאם זהו המצב, כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, כולנו נהיה זקוקים לרחמי שמים, כי הנביאים ימשיכו לבכות. תודה רבה.

הי"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת מוחמד מיעארי, רשות הדיבור לחבר הכנסת מנחם פרוש, ואחריו — לחבר הכנסת אמנון לין.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה לומר כבר בתחילת דברי, אף שלבש של סיעת אגודת ישראל כבר מאוד על הממשלה בכמה נושאים, דווקא בנושאים אלה שבאחריות שר הביטחון, שהועלו בשלוש הצעות האי-אמון לממשלה בגלל פעולות צה"ל, יש לנו אמון מלא. אנתנו מלאי הערכה למבצעים הגלויים והסמויים שצה"ל מבצע כדי להשקיט את התסיסה בשטחם ולהרתיע את הגורמים המתסיסים ואת המחבלים. טוב שידעו כי לצה"ל יד ארוכה, שמגיעה לכל מקום וכוחה עמה, בעזרת השם.

אין לי כל צל של ספק, שבהתפרצות האוכלוסייה הטרור-ריסטית הערבית אשמים כל אלה שבמשרתן או בעקיפין ניצלו זאת כאמצעי לאכיפת מדיניותם. הם ניצלו את התסיסה וגרמו להגברתה, כדי להוכיח שהאדמה בוערת והכרחי לקבל את עמדתם, שלדעתם היא העמדה שתוביל לפתרון בעיית הערבים. העידוד הישיר והעקיף הביא אותנו למצב האומלל, שבו הערבים מרמים דאש. לא היה לי צורך בנשק, הוא הסתפק באכנים וניצל אותם די טוב. בוריקת האכנים נלחמו בנו ובצבאנו שוכבים כאלה, אשר עשו את המלאכה כי חשו שיש להם עידוד מצד התוגים השמאלניים שבתוכנו. אותם חוגים שמאלניים העמידו את עצמם לצדם, והם גרמו לכך שאם לא יכלו לנו כחותחים וכאווירונים, הרי מנסים לגבור עלינו בוריקת אכנים.

אני דוחה את הטענות גם נגד הפעולה בלבנון. זו פעולת שיטור, היא נועדה להרתיע. היא באה להכביד על אלה שמנסים להסתנן לישראל ולפגוע פגיעות של "פגע וברח". בפעולות אלה נהרגים גם המסתננים, גם האזרחים וגם חיילינו. אני, כמובן, מקווה ומיחל שהפעולה חסתיים בלי קורבנות, אך כלום לא עדיפה פעולת מנע?

לכן, אנו מאמצים את ידיו של צה"ל ושל שר הביטחון ומברכים על המאמצים להקדים רפואה למכה, ואנחנו מקוים שהדבר יביא לרגיעה לטווח ארוך כגבול הצפוני.

לבסוף, אני רוצה להגיד מלה על עניין טאבה. טובה פשרה המאפשרת לאזרחים הישראליים כניסה חופשית לשטח, המבוססת על שליטה משותפת במלון, גם כאשר אנתנו מעניקים למצרים מידה סמלית כלשהי של ריבונות. מוטב פשרה כזו על פני המשחק של הכול או לא כלום.

לא נצטרף למי שרוצים להביע אי-אמון לממשלה על רקע הפעולות של צה"ל. אבל, מכיוון שאיננו יכולים לתת אשראי מלא לממשלה, נעדיף להימנע. תודה.

הי"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת יצחק ארצי, רשות הדיבור לחבר הכנסת מוחמד מיעארי, בבקשה, ואחריו — לחבר הכנסת מנחם פרוש.

מוחמד מיעארי (הרשימה המחקדמת לשלום):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, רבים בבית הזה ובממשלה אינם מבינים ואינם רוצים להבין את תפקידה של האופוזיציה, ובמיוחד את תפקידה של סיעה קטנה כמו סיעתנו, שבה לכנסת עם מסר נועז, מוגדר וברור. שלום יכול לבוא רק עליידי כיבוד זכויותיו של העם הפלשתיני וניהול משא-ומתן עם הנהגתו הליגטימית, שהיא אש"ף, וכן עליידי כיבוד הזכויות הלאומיות, האזרחיות והאנושיות של כל אזרחי המדינה, ובמיוחד של אזרחיה הערבים, המהווים 17% מכלל אוכלוסיית המדינה.

במצב שאנו נמצאים בו כיום אין זו רק זכותנו, זו היא חובתנו להזהיר ולהתריע ולערוך חמס, כדי לנסות למנוע את הידרדרות המצב, לפני שגיע לתהום. על כן, נכון הזהרתי והתריעתי כי מדיניות זו, אם תימשך, עלולה לרחוף את האזרחים הפלשתינים במדינה לצאת למאבק בנוסח האינתיפאדה, כפי שהיה בבית-ג'ן, או בכל נוסח אחר. מאחר שאני מכיר את העובדות בשטח, ומאחר שאני עוקב בדריכות אחר כל התפתחות ואחר כל מה שנאמר ונעשה נגד האוכלוסייה הערבית — אם מצב זה אינו מעניין את הממשלה או את דעת הקהל, הרי את האוכלוסייה הערבית הוא כן מעניין. כי הדבר כנפשה. היא עוקבת בעיונות אחרי כל המתרחש.

אוכלוסייה זו ערה מאוד למודת ניסיון, וחשוב מכול — אין היא מוכנה להשלים עם מצב שבו לא יכירו בעצם קיומה וישללו ממנה את הזכויות האלמנטריות שלה, והיא לא תסכים לעמוד דום נוכח כל איום של כל פאשיסט קטן או גדול.

במשך החודשים האחרונים, כבוד היושב-ראש, הושמעו עליידי שרים וסגני שרים, עליידי אישים בכירים — ואפילו מקומו של כבוד ושיא המדינה לא נפקד ביניהם — איומים על האוכלוסייה הערבית בהחזרת הממשל הצבאי, הידוע לשמצה; איומי טרנספר, איומים על מניעתם מניהול פעילות פוליטית בהתאם לרצונם, איום בחזרה לטרנדיה של 1948. ובפועל — מעצרים מינהליים של הערבים בישראל; הכאת אזרחים ומעצרים שרירותיים, כאשר המשטרה ומשמר-הגבול עומדים

— הצעות סיעות החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, הרשימה המתקדמת לשלום והמפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי-אמון לממשלה —

סיעת אגודת ישראל בכנסת פנתה אל ראש הממשלה, אל ממלא-מקומו ושר החוץ, אל שר העבודה והרווחה, שהוא הממונה על חוק שעות עבודה ומנוחה, אל מפכ"ל המשטרה וגורמים נוספים, בדרישה לאכוף את חוק המדינה וחוק העזר ולאסור הפעלת הירידים. מפכ"ל המשטרה ענה לסיעת אגודת ישראל, שמשטרת ישראל איננה עוסקת באכיפת חוקי עזר עירוניים.

חברי הכנסת הרב אברהם יוסף שפירא הגיש לפני שבוע הצעה לסדר-היום בנושא זה, אך שר העבודה והרווחה סירב לענות לו וטען, כי על שר הפנים לענות על זה, וכי חוק שעות עבודה ומנוחה, שהוא ממונה עליו, עוסק בחנויות אבל לא בדוכנים.

הבה נבחן את ההיגיון שבחשובה זאת. זמני מצומצם מכרי שאוכל להגיד דברים שצריכים להיאמר לשר העבודה והרווחה, אשר משתמט אפילו לענות על כך מעל דוכן הכנסת, ולמפכ"ל המשטרה, אשר הוכיח, ואני מצדיק את מעשהו זה, את כוחו לאכוף השכחת עינויים ביום הזיכרון, וטוב עשה. יש לו כוח הוא ניצל את כוחו לנקוט צעדים כדי להשביט עינויים ביום הזיכרון. אבל כאן פג כוחו.

לא אעלים מכך שיש לנו לב כבד על ראש הממשלה ועל ממלא-מקומו ראש הממשלה, שער כה לא נקוט את האמצעים שבידם — ויש בידים לנקוט אמצעים — לסתום הפרצה עם תחילתה. האם אינם חשים בחומרת הפרצה הנוראה והקשה בציפור נפשנו. בקדושת שבת קודשנו? כאן לפנינו תופעה של הסתערות וולגריז איומה לעקור, חלילה, את השמירה על קדושת השבת.

רכבות ואלפי ישראל שמסרו נפשם למען קדושת השבת לא ייתנו לעבור על כך לסדר-היום. מעל במת הכנסת אני קורא ראשית לחברת "תנובה" ולראשי ההסתדרות, אשר הם-הם אלה שיש להם יד בחברת "תנובה", ולכל הממונים עליה: אם הם לא יפסיקו את ההתעללות בקדושת השבת, הציבור החרדי והדתי, כולם-כולם ללא הבדל חייבים להתארגן — והם יתארגנו — וידידו הנאה ממוצרי "תנובה" כל עוד תמשיך במתן יד להתעללות בקדושת השבת, ולא ייעצר בצעד הזה. אם בגלל ריחוק המקום לא ניתן להפגין בהמונים, יהא ברור שרכבות-רכבות אלפי ישראל נאמני השבת ימצאו את הדרכים לגמול לפורצי גדר באמצעים מכאיבים עד מאוד.

אנו פונים לכל מי שבידו למנוע את הפרצה בקדושת שבת קודשנו, שיסתמו את הפרצה מייד. ולפני התגלע הריב, אני פונה לכולם: נטוש. אנחנו לא מעוניינים שכאן נגיע שוב לתסיסה כזאת, שהיא מכאיבה ומזיקה. אבל דעו: לא ננח ולא נשקוט עד אשר נשים קץ לתופעה נוראה זו לקעקע את שמירת קדושת השבת.

חברת "תנובה" וראשיה, אני אומר מעל במת הכנסת וישמעו את הדברים: ראו, ראו, הזהרנו אותכם. אל תשחקו באש קדושת השבת.

ובסיום דברי, חברי הכנסת, אם כולם כואבים את המצב הביטחוני במדינה, יהא זה דבר ברור: אנחנו העם שעברו עליו אלפיים שנות גלות. תמיד תמיד ידענו: "אם בחקתי תלכו וישבתם לבטח בארצכם", ואם חלילה וחלילה לא נשמור על חוקות התורה, השם ידחם עלינו. ואומנם אנו זקוקים לרחמי שמים.

הי"ד א' נתמאים:

תודה לחבר הכנסת מנחם פרוש. רשות הדיבור לחבר הכנסת אמנון לין, אחרון הנואמים, בבקשה.

אנו מעודדים את סירוב צה"ל, ושר הביטחון בראשו, לעיכוב דעותיהם ועמדותיהם הפוליטיות של השמאלנים במהלכי צה"ל. הצעדים התקיפים החרפים שנוקטים חיילי צה"ל הם אלה אשר ישתקו ללא כל ספק את הטורוריסטים הערבים, שילמדו לקח, שבדרך זו של מלחמה לא יוכלו לנצח אותנו. גם אחרי מלחמת יום הכיפורים המחרידה התאוששנו והתגברנו, ושר הביטחון ימשיך במדיניותו להוכיח לערבים שלא בטרור ישיגו את מטרם.

אף שיש בכית הזה כאלה שמאז קום המדינה ייצגו את שונאי ישראל, הרי כואב הלב לראות, שאותן סיעות שמאלניות, מאז קיבל הליכוד את השלטון לידי, או חלק בשלטון, נשתבשו מהלכיהן והידרדרו עד כדי יצירת הרושם כאילו הם אלה המעוררים את המעשים הטורוריסטיים של הערבים. אם כן, לסיעתנו יש מלוא האמון בנושא הביטחון ונתנגד להצעות האייאמן.

אולם, הרשה לי, אדוני היושב-ראש, לנצל את הזמן העומד לרשות סיעתנו ולדבר על דבר שמעיק עלי. אני מוצא חובה לגולל מעל לבי מעשה נורא שקורה. כיהודי המאמין בה' ובתורתו אני מאמין כאמונה שלמה בהבטחת ה' ברוך הוא. בדברי אלה אני מתכוון לנושא של ביטחוננו במדינה. ה' ברוך הוא מבטיח לנו: אם בחוקותי תלכו וישבתם לבטח בארצכם. וחלילה, ואני אומר פעמיים חלילה וחלילה, אם לא נלך לפי חוקי התורה, ה' יורע מה שעלול להיות לנו כתנאים שבהם אנחנו נמצאים.

משום כך משתלב מאוד, במסגרת הדיון המשולב בשלש ההצעות הנדונות, להעלות מה שמעיק עלי, מה שמסעיר רכבות רכבות של אלפי יהודים נאמנים לתורה ורגישים לפגיעה התמורה בקדושת השבת — פרצה חמורה עד מאוד נפרצה בשכונות האחרונות עליידי חילולי שבת ענקיים על כביש החוף בין הרצליה לתל-אביב, בשטח השיפוט של המועצה המקומית רמת-השרון. אורגן שוק דוכנים במבנה של הרכימ, שמנה 250 דוכני מכירה. מה מוכרים כאותם דוכני מכירה? מוכרים בהם מוצרים כמו חולצות, צעצועים, כאילו אלה דברים הכרחיים מאוד לביטחון, ולכן מותר לעשותם בשבת. מוכרים שם אבזרי אופנה ותכשיטים, ציוד קמפינג ושימורי טונה, כפי שפורסם — בשבת שעברה, לפני 11 ימים, הגיעו למקום כ-30,000 איש, ולמעלה מ-10,000 מכוניות, ושילבו קניות בדוכני המכירה עם שעשועים בלונה-פארק. האנשים באו בהמוניהם לביילי ובמקום התפתח שוק סואן.

הפרצה הנוראה הזאת בקדושת השבת מבוצעת, כפי שפורסם בעיתונות, על-ידי הקבלן מר ארז פילץ, בשותפות עם חברת "תנובה". מדובר בשטח ענק של 7,000 מטר מרובע, ונאמר, שאם הניסיון המר הזה יצליח, חלילה, הם מחכמים להכשיר שטח של 50 דונם מצפון למבנה הקיים, להפעלה קבועה של יריד הדוכנים.

מר טומי לנג, הממונה על הפרויקט, אמר שהיריד קיבל את כל האישורים הדרושים. תמוה מאוד, שהמועצה המקומית רמת-השרון אישרה זאת. תמוה שהמשטרה אישרה זאת ומכבי-האש אישרה זאת.

נודע כי מנכ"ל משרד העבודה והרווחה, אשר ביקש לברר את חוקיות הפעלת השוק, קיבל חוות דעת משפטית מסגנית היועץ המשפטי של משרדו, ולפיה החוק אוסר אומנם הפעלת בתי-מלאכה או חנויות, אך אינו אוסר הפעלת דוכן וגם לא הפעלת 250 דוכנים.

ולנושא השני שאני רוצה לעסוק בו בדיון הזה, וכאן יש לי דברים עם אנשים שאולי לא קוראים היטב את המפה במזרח התיכון: חברי הכנסת היקרים, אני כופר בזה שאנו יכולים לצפות שבזמן הקרוב אנחנו נראה את חוסיין או גורמים אחרים, ודאי לא אש"ף ואלה שמדברים על אש"ף, נכונים להתקדם אתנו במהלך השלום. ומדוע? חברי הכנסת, המורח התיכון כולו נמצא בחגיגה לראות כיצד חסתיים מלחמת עירק-אירן, שום מדינה, שום מנהיג ערבי, לא בירדן, לא בסוריה ולא בשום מקום אחר, גם לא פלשתיני מהפלשתינים המתונים לא יעז היום לצעוד צעדים מדיניים סופיים, כל עוד לא ברור מה קרה במלחמה הזאת שבין עירק לאירן.

אומר יותר מזה, אם איננו רוצים לעמוד שוב במצב שבו לא קראנו היטב את המפה, שהמדענים שלנו לא צפה התפתחויות, צריך כהחלט להביא בחשבון אפשרות, שמיד עם סיום מלחמת עירק-אירן תתחלנה המדינות הערביות את הספירה לאחור לקראת מלחמה, שהם קוראים לה "המלחמה המכרעת", נגד עצם קיומה של ישראל.

ייתכן מאוד, שאם תהיה בעולם הערבי מערכת פישור, של הליגה הערבית או של מעצמות העל, העילה לפשרה או לניסיון לפישור בין עירק לאירן יכולה להיות עניין העלייה לירושלים. הווי אומר, רק גורם אחד יכול להביא כיום את שתי המדינות האלה לאיזו התפשרות, והוא האמירה שהן מוותרות על מצב המלחמה כיוון שמתחילים את הספירה לאחור לקראת העלייה לירושלים. זאת אומרת, מי שמצפה שמנהיג ערבי כלשהו, חוסיין או מישהו אחר, יעז במצב כזה לצעוד מעבר לקונסנסוס הערבי — בונה תיאוריה התלויה על כלימה.

ולבסוף, אחד הדברים ששמעתי מאישים רבים מאוד בשטחים, ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה, הוא השתוממות על כך שהאינתיפאדה לא זעזעה את המערכת הפוליטית בישראל. יותר מזה, הם היו אפילו משוכנעים שהאינתיפאדה שרתת לפחות חלק מהמגמות הפוליטיות של מדינת ישראל. יש הרבה סיבות אפשריות לפרוץ האינתיפאדה: ביניהן, ביוזמי, 20 שנות כיבוש ללא מוצא, ללא פתרון מדיני, 20 שנות כיבוש שעברו על צעירים שלא הכירו את העולם הערבי. לדבריהם, הם הכירו רק את שלטון הכיבוש.

אבל, מעבר לנתונים האובייקטיביים האלה יש גורם נוסף שעודד את האינתיפאדה, ואני רוצה לומר אותו מעל כמה זר. הגורם הוא הדרך שבה אנחנו מצטיירים בעיני התושבים בשטחים — ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה — וכעניי העולם הערבי, כשל פעילות של גורמים פוליטיים כתוכנו, בבית הזה ומחוצה לו. אלה השלו את הערבים בשטחים, סיפקו להם חומר להשלות את עצמם, שעליידי התנועות, יוכלו להביא אותנו לכניעה, לקבלת חכתיים פוליטיים שאיש משני המתנות העיקרים המרכיבים את הקואליציה אינו מתכוון לקבלם. אם כן, דווקא חוסר אחידות כל מצד חלק מאתנו עודד אותם. הייתי אומר שחוגים אלה נושאים במידה רבה מאוד באחריות לכך שעדיין נופלים קורבנות, הן בקרב הערבים והן בקרב היהודים.

חברי הכנסת, אני שואל את עצמי בדיון זה, מדוע אני צריך לקרוא לכנסת להצביע בעד ממשלת האחדות הלאומית. יש בקרבנו אנשים שכבר טבעו ממשלות סטמאות כגון "ממשלת השיתוק הלאומי", והם מתחרים ביניהם מי יפתח יותר את הרעיון הזה. ואני שואל בכל גילוי הלב את המתנה הזה ואת המחנה הזה: האם יעלה על הדעת שבנסיבות המורכבות כל כך של המורח התיכון, כאשר המתנות הפוליטיים בישראל מאזנים זה את זה, יוסל מחנה אחד לכפות על המתנה השני פתרון?

אמנן לין (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בדיון זה אעסוק בשלושה נושאים: הנושא הראשון — הדברים שנאמרו כאן על מהלך השלום. בעיקרו של דבר, רוב הנואמים טענו שאנו חייבים לשנות את ההתייחסות שלנו למהלך השלום. והשאלה העולה ומבצבצת מהדברים של מי שדברתי היא: מדוע מדינת ישראל כל כך נוקשה בהתנגדותה לנהל משא-ומתן עם אש"ף? לאמור — שלום עושים עם אויבים. מטבע לשון שגורה זו לעתים לא רק מסחררת את בעליה, אלא עלולה להביא לטעויות רציניות ביותר ולהטעויות של הציבור הרחב.

אני רוצה לומר לחברי הכנסת: אני נמנה עם מי שמקבלים את ההנחה ואת האקסיומה, ששלום עושים עם אויבים. אבל, כאשר אני שואל את עצמי, מתי יכולים אויבים להיפגש ביניהם כדי לנהל משא-ומתן לשלום, הרי מוכרח להיות תנאי אחד, שאם הוא איננו קיים, אין מקום שאויבים ייפגשו ביניהם לדיון על מהלך שלום. ומהו התנאי החיוני שיאפשר לאויבים להיפגש ביניהם כדי לנהל משא-ומתן לשלום? התנאי הוא, שלא יהיה ניגוד אינטרסים קיומי בין האויבים, בין הצדדים למשא-ומתן: כי אם יש ניגוד אינטרסים קיומי, מראש אין בסיס שאויבים ייפגשו ביניהם כדי לנהל משא-ומתן לשלום. יכול להיות רק מבחן אחד לבחינה אם יש ניגוד אינטרסים קיומי בין אויבים שיהפכו להיות צדדים למשא-ומתן והוא — בדקה מדוקדקת של הפילוסופיה המנחה את דרכם של הצדדים למשא-ומתן.

ואני יכול לומר מעל הבמה הזאת: ישראל היא פרטנר לכל משא-ומתן לשלום עם מדינות ערב. מדוע? מפני שהפילוסופיה של מדינת ישראל, עצם קיומה של מדינת ישראל, אינו מבוסס על השמרה או חיסול של שום גורם כמורח התיכון. ישראל איננה מאיימת בעצם קיומה על ממשלת ירדן: ישראל איננה מאיימת בעצם קיומה על קיומה של סוריה; ישראל איננה מאיימת בעצם קיומה על קיומה של מצרים; ישראל איננה מאיימת בעצם קיומה על קיומה של כל אחת מהמדינות הערביות. אני אומר גם להיפך: אף לא מדינה ערבית אחת, עצם קיומה, או יסודות קיומה, אובייקטיבית אינם מאיימים על יסודות קיומה של מדינת ישראל, אם רק תיעלם דוקטרינת השמדת ישראל מארצות ערב או מהעולם הערבי. הווי אומר, קיומה של ישראל איננו מסכן את יסודות הקיום של כל המדינות הערביות. ואובייקטיבית, קיומן של המדינות הערביות אינו מסכן את קיומה של מדינת ישראל, אם, כפי שאמרתי, תיעלם פילוסופיית השמדת ישראל במדינות ערב.

ואולם, חברי הכנסת המכובדים, יש רק גורם אחד כמורח התיכון, שעצם קיומה של מדינת ישראל, ובלא קשר לגבולות, מערער את יסודות הקיום שלו, והוא הישות הפלשתינית המדינית, שאש"ף הוא המייצג שלה. הווי אומר, כל יום, כל חודש, כל שנה שמדינת ישראל קיימת, היא מערערת את היסודות האידאולוגיים של עצם קיומה של הישות הפלשתינית המדינית שאש"ף מייצג אותה.

לכן, למעשה, מי שאומר שעל-פי הסכמה ששלום עושים עם אויבים צריך לנהל משא-ומתן עם אש"ף — יש להשיב לו: אין מקום למשא-ומתן עם ישות פלשתינית מדינית, כשהפילוסופיה שלה כל-כולה בנזירה על השאיפה לרשת את קיומה של הציונות, שהיא מדינת ישראל, לאחר חורבנה.

לכן אני רוצה לחזק את עמדת ממשלת ישראל על כל גווניה הקובעת, שישראל תחתור למשא-ומתן ישיר לשלום עם המדינות הערביות כולן, או חלקן, ולא תראה כישות הפלשתינית המדינית, שאש"ף מייצג אותה, צד למשא-ומתן עם ישראל בכל מצב.

— הצעות סיעות החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, הרשימה המתקדמת לשלום והמפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי-אמון לממשלה: הצעת חוק הגנת הדייר (תיקון) — קביעת דמי שכירות בבתי-עסק על-ידי בית-הדין; הצעות לסדר-היום —

הצעת חוק הגנת הדייר. הנכם מתבקשים להישאר במקומותיכם כדי להשתתף בהצבעה.

אעמיד את שלוש הצעות בחטיבה אחת. לא שמעתי שמישהו מתנגד לכך. אם מישהו מתנגד — אפריד בין ההצעות. אין הפרדה.

היו לפנינו שלוש הצעות אי-אמון בממשלה: הצעת סיעת חד"ש להביע אי-אמון לממשלה בשל פעולות צה"ל בשטחים והפגיעה במערכת המשפטית ובסיכוי לשלום; הצעה שנייה, של הרשימה המתקדמת לשלום, להביע אי-אמון בגין פעולות בתחום אחריותו של שר הביטחון יצחק רבין; והצעה שלישית, של המפלגה הדמוקרטית הערבית, להביע אי-אמון בשל המבצע הצבאי החדש בלבנון. חברי הכנסת, מי להצעות הא-י-אמון בממשלה, ירים ידו. מי נגד?

יצחק ארצי (שינוי — תנועת המרכז):
מי נמנע?

היור"ר א' נחמיאס:
מי נמנע?

ה צ ב ע

הצעות סיעות החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון, הרשימה המתקדמת לשלום והמפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי-אמון לממשלה לא נחקלו.

היור"ר א' נחמיאס:
תודה. כל ההצעות נדחו.

ח. הצעת חוק הגנת הדייר (תיקון) — קביעת דמי שכירות בבתי-עסק על-ידי בית-הדין,

התשמ"ח — 1988*

(הצעת חבר הכנסת א' רובינשטיין)

היור"ר א' נחמיאס:
מי נמנע?

ה צ ב ע

בעד הצעת חוק הגנת הדייר (תיקון) — קביעת דמי שכירות בבתי-עסק על-ידי בית-הדין.

7 — התשמ"ח — 1988
21 — נגד

היור"ר א' נחמיאס:
הצעת החוק לא התקבלה.

ט. הצעות לסדר-היום

דין-וחשבון צה"ל על האירוע בכפר ביתא

גדי יציב (מפ"ם):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, האירוע שאני מציע להעלותו על סדר-היום היה, כידוע, אירוע טרגי, שהסתיים כמותה של חרצה פורת, זיכרונה לברכה. אני שולח ניחומים למשפחתה, והלוואי שלא ידעו עוד דאבה.

נניח שבמערך יגברו היונים בבחירות הקרבות. נניח שהסיעה תורכב מיונים, והם ידרשו את חיסול ההתיישבות היהודית בשטחים, ונניח שהמערך יקבל שניים-שלושה קולות יותר מהליכוד. האם יעלה על הדעת שהמערך יוכל להעביר איזו תוכנית של נסיגה או פינוי של יישובים אם 50% מהציבור יתנגדו לכך? ואני אומר למחנה השני: נניח ש-50% מבוחר הצד הזה ידרשו סיפוח של 1,500,000 ערבים למדינת ישראל — אגב, אני לא מאמין שאתם מתכוונים לזה, אבל אני אומר זאת היפותטית — האם יעלה על הדעת שאפשר יהיה לכבוע זאת כאשר 50% מהצד השני שוללים את זה?

כן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
תפעילו את האוטונומיה.

אמנון לין (המערך):

לכן, חברי הכנסת, מעבר לצרכים הכלכליים-החברתיים, לעובדה שלא ממשלת אחדות לאומית לא היינו יכולים להבדיל את הכלכלה, את המשק, מעבר לכך יש צו עליון המחייב אותנו לחמוק בממשלת האחדות, והוא, שנופיע מלוכדים ולא נשלה את אויבי ישראל. אשליה כזו יכולה לעלות לנו ולהם ביוקר, והדבר העיקרי — יש למצוא דרך להתפשר בינינו לבין עצמנו לפני שאנחנו הולכים להתפשר עם האויבים. תודה רבה.

היור"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת אמנון לין. חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה.

לפניכן אני מבקש להביא לידיעתכם, שמייד לאחר ההצבעה על הצעות האי-אמון בממשלה אעמיד להצבעה את

היור"ר א' נחמיאס:

עתה אני עובר להצבעה על הצעת חוק הגנת הדייר (תיקון) — קביעת דמי שכירות בבתי-עסק על-ידי בית-הדין, התשמ"ח — 1988. מי בעד הצעת החוק, ירים את ידו.

אמנון רובינשטיין (שינוי — תנועת המרכז):
אדוני היושב-ראש, אני מבקש למנות.

היור"ר א' נחמיאס:

למנות? גברתי, הואיל ברוב טוכך למנות. מי בעד הצעת החוק? מי נגד?

גאולה כהן (התחיה):
מי נמנע?

היור"ר א' נחמיאס:

חברי הכנסת, אנו עוברים להמשך סדר-היום — הצעות לסדר-היום מס' 7255, 7256, 7267, 7281 ו-7283: דוח צה"ל על האירוע בכפר ביתא. אני מזמין את הראשון בנואמים, את חבר הכנסת גדי יציב. בבקשה, אדוני.

לכן אפשר לומר על הכפר ביתא שצריך למחות אותו מעל פני האדמה. ולכן רק כדי להפיש את דעתם ולפייס אותם ובניגוד לכל האמור בדוח צריך לפרוץ ב־24 שעות 14 בתים, להגלות אנשים, לשים את הכפר הזה בסגר, וכל זה בניגוד לכל היגיון ולכל האמור בממצאי הדוח.

היום אתם מכערים את החברה הישראלית על-ידי התפייסותכם אתם ועל-ידי ניסיונכם לפייס אותם. אבל מה יהיה ביום שתחליטו שצריך לפנות את השטחים? איך תוכלו להביט להם בעיניהם, אתם ששלחתם אותם לשם? הרי בעמקי לבבכם גם אתם יודעים שהשטחים יפנו כאשר יבוא השלום. אולי מחר כבר תצביעו כעז זה. אתם יודעים שגורל אלון-מורה הוא כגורל ימית, אתם יודעים שגורל אריאל הוא כגורל אופירה, ובכל זאת שלחתם אותם לשם. איך תביטו בעיניהם ולאן תישאו את חרפכם?

היור' א' שוסטק:

תודה. רשות הדיבור לחבר הכנסת רן כהן באותו נושא.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, חברות וחברי הכנסת, כראשית הדברים אני רוצה לקוות ולהתפלל שהפעולה הנוכחית בלבנון תסתיים במהירות האפשרית ולחילילינו ולתושבים המקומיים, האזרחים שאין להם כוונת עוינות, יהיו פגיעות קטנות ביותר, ולוואי שיחזרו כולם בשלום.

אירועי אלון-מורה וכפר ביתא, אדוני היושב-ראש, הם תמצית הווייתו של מלכודנו בשטחים. האירועים והדוח שהוגש בעקבותיהם הושפם את מלוא כיעורה של ההשחתה העצמית שבהחזקת השטחים ואת מלוא עוצמת זרקורי האזהרה לסכנות הנוראות המאיימות להידרדר על ראשינו אם נשב בחיבוק ידיים ולא נמצא סוף של שלום עם הפלשתינים ונמשך. חלילה, לאפשר לקומץ פנטים משיחים וקיצונים לדרדר את ישראל ואת צה"ל אלי תהום.

אדוני היושב-ראש, האירועים והדוח מצביעים חדר-משמעות, נכון, על השנאה של המקומיים כלפי המתנחלים, על ההפקרות שבה נהגו המתנחלים, על הרס שלטון החוק וכיזוי האמת ועל הפיכת צה"ל לשפחה חרופה ומבוזה על-ידי המתנחלים.

בא הדוח ואומר, כי הערכים גילו מוטיבציה חוקפנית ונכונות לפגוע בקבוצת מטיילים יהודים, וכן הלאה. ומה חשוב, שיפגשו שם צדיקים, אוהבי מתנחלים? בכל מעלליהם ובכל פעולותיהם במהלך 20 השנים האחרונות, האם גרמו המתנחלים לכך שתהיה שם יותר אהבת ישראל או יותר שנאה ישראל? וגם אם מלכתחילה אהבו בכיתא את העם בישראל, האם בעקבות מעשיהם של בני קצובר וחבירו — הוא היה חייל שלי, ואני גאה בכך — אוהבים יותר את היהודים או שונאים אותם יותר? מה כל הדיבור הזה על שכנות טובה, שבשמה הם נשלחו כביכול על-ידי מי להקים שם את ההתנחלויות? זו לא שכנות טובה, אדוני היושב-ראש, זו שכנות רעה, חוקפנית ומתנשאת, שלא מקרבת הבנה אלא להיפך — רק שנאה.

מדוע, אדוני היושב-ראש, אין האשמה מוטלת, גם כאשר קופחו חיי נערה צעירה, גם על כתפי אלה שארגנו את הטויל בחוסר האחריות, בלא קבלת רשיון, על כתפי אלה שהערימו על הצבא והעמידו את כוחותיהם בפני עובדה מוגמרת, שיש לבוא ולחלץ? ועתה עוד נוהגים להם פרס, צעד שומרון השנייה — לאלה שלא למדו מאום, לאלה שלא השכילו במאום וגם אינם מוכנים לקחת על אחריותם ועל מצפונם מינימום של אשמה מהאשמה הזאת.

באותו אירוע עצמו נהרגו גם שלושה ערבים, אף הם חפים מפשע, ובניגוד לרושם שמתקבל בציבור, לערבים האלה יש שם ושם משפחה. נהרגו שם: מוסא צאלח מחמוד בן 17, עסאם עבר אלי-חאליס סעיד בן 18 ותחתם פאזי מסעד בן 22. מעל כמה זו אני שולח תנחומים גם למשפחותיהם.

אדוני היושב-ראש, אני חושב שעכשיו כבר אין טעם לחזור ולדוש בכל פרטי המקרה. כבר ידועה כל מסכת בידוי הראיות שהמתנחלים התכוונו לעשותה — האיש עם הקלצ'ניקוב על הגג וכל כיצא באלה. ידוע גם מרובה של מי נהרגו כל ארבעת הקורבנות. ידועה מידת ההפקרות שנקטו האנשים ששלחו את המטיילים, הפרטים האלה ידועים. חשוב יותר לשקול ולחשוב מה גרם לאירוע הזה, כיצד היה יכול לקרות.

האירוע הזה יכול היה לקרות משום שאנחנו נכנסנו, כיוזמת המתנחלים, לשלב הפרימיטיביזציה של הסכסוך, שלב של העברת הסכסוך מסכסוך בין שני עמים לסכסוך בין אנשים בודדים, לסכסוך שיש בו שנאת מוות בין יהודי לערבי, שרק בגלל שייכותם הלאומית תהום פעורה ביניהם.

הנקודה החשובה והלקח החשוב של האירוע בכפר ביתא, להערכתו, הם, שאת הקנאים שלנו אנחנו יצרנו במורידנו. אלו הם קנאים תוצרת מפלגות הימין בישראל. יצרו אותם, הם לא היו קיימים, ויצרו אותם כאשר שלחו אותם למקום שבו הם יושבים היום ואמרו להם: לכו, אתם חלוצים בעם, אתם ממלאים משימות לאומיות, ובעצם מלכתחילה לא ייעדו להם שום תפקיד אחר אלא למנוע את השלום. זהו, אדוני היושב-ראש, תפקידם האחד והיחיד של המתנחלים ביהודה, בשומרון ובצפון: לנסות למנוע את השלום מעם ישראל, או לפחות לעכב אותו ככל האפשר. את התפקיד הזה הועידו להם בידועין, במתכוון.

מה שקרה, והאירועים בכפר ביתא הם רק אחד מסימניו, הוא התהליך הזה: הולך אדם תמים ורש-רודן להתיישב לו ביהודה ובשומרון, משום שהוא רוצה למלא את מצוות יישוב הארץ, כך אמרו לו, או משום שהוא רוצה לשפר את איכות חייו, כך ניסו לפתות אותו, וברגע שהוא מגיע לביתו החדש ביהודה ובשומרון חל אירוע, חל בו מהפך, הוא צריך לאמץ לעצמו אינטרס אישי נגד השלום. ברגע שהגיע לשם הוא יודע ששלום פירושו שהוא יצטרך להסתלק מהשטח או לחיות תחת ריבונות זרה באיזה יום, בעתיד, ולכן השלום מנוגד לאינטרס האישי שלו. זאת אומרת, מי ששלח את האנשים להתנחל שם יצר במתכוון גרודים ופלוגות של אנשים שהתנגדותם לשלום נובעת מתוך אינטרס אישי שלהם.

הדבר החמור ביותר, וגם הוא בא לידי ביטוי באירועים בכפר ביתא, אדוני היושב-ראש, הוא שהולכת ומתקבלת עכשיו, אני חושב, תמונה מאוד מזדה ומסוכנת: נוצרת שם, או נמצאת בתהליך היווצרות, בתהליך התהוות, אוטונומיה יהודית קנאית בעלת פוטנציאל של מרד. עשויה להיווצר שם אוטונומיה מרדנית עם מוסדות משלה, מוסר משלה, דרכי שפיטה משלה, ואולי חלילה גם כוחות שיטור משלה. אני מציע שלא לזלזל בהערכה הזאת. זו התפתחות מאוד מסוכנת ואף-על-פי-כן אני חושב שהשיטה הזאת לא תצליח; רדינו, שיטת יצירת בעלי האינטרסים השמורים במלחמה, השיטה הזאת לא תצליח.

הדבר החמור שנוצר הוא, שלאחר שיצרו את הפלוגות האלה, פלוגות סרכני השלום מתוך אינטרס אישי, צריך להפיש את דעתם, צריך להתחנף אליהם — כל אלה ששלחו אותם.

המתנחלים, ועמם הממשלה, ממלכדים היום את צה"ל בתוך מציאות בלתי אפשרית לצבא הגנה עממי. כבר היום אומר מ"ס בצנחנים, סגן שי' — תקראו את זה כ"ידיעות אחרונות" — כי חיילי המשתתפים בפעולת צה"ל למגולות החרמון רגילים לאבנים ולאלות ולא לירות ולקרבות. הנה לכם כל אותות האזהרה לגבי השלטון בשטחים, איך מעוותים את קרבותיו של צה"ל ואיך פוגעים ביכולתו להיות צבא לוחם ומסתער.

אבל תמונה עוד יותר היא האשליה שבכך, בהפעלת הכוח, נביא מזור ומתרחן לכביה שיש לנו עם תושבי השטחים.

בדיחת המועצות, רבותי חברי הכנסת, יוצאת מאפגניסטן אחרי שמונה שנות לחימה ואובדן מאות אלפי בני אדם בתבוסה, בלא כלום, כנפעים. ארצות-הברית יצאה בתבוסה ובכניעה מווייטנאם, שבה נהרסו מאות כפרים, מיליוני וייטנמים נהרגו ו-66,000 אמריקנים איבדו את חייהם הצעירים. צרפת — מה צורך לנו ביותר מזה? — צרפת, אדוני היושב-ראש, יצאה בעור שיניה מאלג'יריה, למרות תרומתה האדירה לכלכלתה של זו, לשפחה, לתרבותה, להיסטוריה שלה, לחיים האזרחיים שם ולמודרניזציה של הארץ הזאת. לא עזרו לה 130 שנות התיישבות צרפתית, לא עזרו לה מיליון וחצי אלג'יריים הרוגים, לא עזרו לה עשרות אלפי צרפתים שאיבדו את חייהם שם בעורם במיטב שנותיהם, לא עזרה לה שיטת הרס הבתים, המעצרים המינהליים, העינויים, החקירות, גירוש ההנהגה הראשונה, אחריה גירוש ההנהגה השנייה, אחריה גירוש ההנהגה השלישית, שהגיעה גם היא להתקוממות. ואז קם לה מנהיג גדול, דה-גול, והוציא את צרפת מאלג'יריה, לא את אלג'יריה מצרפת.

ולנו צריכה לקום ממשלה המסוגלת להוציא את ישראל מהשטחים, לא את השטחים מידינו, כדי שנוכל לבסס את יכולתנו להתקיים כאן במזרח התיכון ולבנות את המדינה שלנו על בסיס דמוקרטי וחופשי ואת צה"ל כצבא עממי.

מה שצריך היום, אדוני היושב-ראש, זה להציל את מדינת ישראל בעקבות הדת הזה. אם לא רוצים ללמוד מניסיונם של אחרים, כמו החכם, לפחות נלמד כמו הטיפש, מניסיון אלון-מורה וביחא. מניסיונו אנו, ולנצל שכדי לפתור את הכביה יש צורך בהכרה הדדית בינינו לבין העם הפלשטיני ובמשא-ומתן לשלום הוגן בינינו לביןם. תודה רבה.

היו"ר א' שוסטק:

תודה רבה. באותו נושא הצעה לסדר-היום לחבר הכנסת אליעזר ולדמן.

אליעזר ולדמן (התחיה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני רוצה לפתוח את דברי מעל כמה נכבדה זו כניחושים למשפחת פורת היקרה והאצילה, שאיבדה את בתה הבכורה כתוצאה מאותו אירוע פרוע של שונאים מסייתים ומרצחים ערבים בכפר ביחא.

אני רוצה גם לשלוח מעל כמה זו ברכת רפואה שלמה במהרה מן השמים לרום אלדובי, שנפגע בצורה אכזרית על-ידי מרצחים טרוריסטים ערבים בכפר ביחא, ומכאן גם לשבח את שר הביטחון יצחק רבין שצוין פעמים מספר אחרי האירוע הזה את העיקר, שהתקבל גם כעיקר ראשוני ברוח, שמה שכולט פה ומה שקרה כאן היה דבר נורא, התקפה של ציבור גדול בכפר ביחא, התקפת רצח אכזרית על קבוצת מטיילים, נערים ונערות. והעיקר שצריך ללמוד מכאן — והאתריות העיקרית היא על רשויות הביטחון של מדינת ישראל, ובראשם שר הביטחון — לראווג לכך שלא יעזו לעשות שוב דבר כזה.

אני קורא מכאן לשר הביטחון לבטל את הצעה הזאת, כי גם ממנה יכולה לצמוח רעה, כי גם בה יש זרע של פרובוקציה. אין להם, למתנחלים, שום בושח. אחרי האסון בא שליח המתנחלים, מאיר אינדור, עם צוות טלוויזיה לבית-החולים שבו שכב רומם אלדובי כמעט על ערש דווי, כדי לצלם אותו ולהראות בתוך-לארץ את הגיבורים, ורק כתבונת הצוות נמנעה החרפה הזאת. ממש מדהים, אדוני היושב-ראש.

החקירה של האירועים הטרגיים נעשתה בדרך של אי-צדק ופגיעה בחוק וכאמת האלמנטרית. החקירה של הערכים — שנגדם, כמובן, היה צריך לפעול, נגד אלה מכיניהם שבאו לפגוע ביהודים — החקירה הזאת ארכה כמה שעות, ותוך יממה פוצצו 14 בתים, נעצרו עשרות, והכפר הושם כסגר למשך שבועות. אבל החקירה לגבי מעשיהם של היהודים, שנגדם לא התכוונו ממילא לעשות דבר, ארכה שלושה שבועות, ובמה הסתיימה? בלא כלום. הם שיומו, הם שארגנו, הם שעוללו, הם, שיכלו לבצע או לא לבצע את הטיוול הזה, יצאו נקיים. כולם, שילמו, כולם הקריבו. צה"ל הקריב, התושבים הקריבו, כולם סבלו, והם יצאו נקיים.

זאת חקירה. אדוני היושב-ראש? זה שלטון הצדק והחוק במדינת ישראל? לא על-פי שיטתי, הרי אני מתנגד להחלט החוק בשטחים, על-פי שיטתם של אלה הרוצים לספח — איפה הצדק? איפה החוק? איפה הרצון שיחיו שם כאמת תושבים מכל המגזרים, מכל הסוגים, מכל האלומים?

אדוני היושב-ראש, כשאני קורא היום את העיתון, אני כאמת לא יודע אם אני חי במדינת היהודים, איזו חרפה. אחרי כל מה שפורסם ברוח, את מי החליטה המשטרה להעמיד לדין? — את האשה הערבית שרומם אלדובי הרג את בעלה, פצע את בנה, והיא זרקה אבן על רומם אלדובי. לא החלט להביא לדין אף לא אחד מאלה שהרגו, גם את הנערה שלנו. זה נקרא צדק, זו נקראת חקירה.

אדוני היושב-ראש, עניין חשוב נוסף העולה מהאירוע הזה ומהדוח הוא כחיויו של הצבא, ועל זה אני לא מתכוון לעבור לסדר-היום. קומץ פנטים שעשו את כל הפעולה וגרמו לאסון מעיזים כתוצפתם לחרף את הצבא, לגנות את נהלי, להכפיש את המוקרים, לחרף את המפקדים — זה קורה בכל פעם שהחברים הללו עומדים נוכח הברירה בין ההתנחלויות והפרובוקציות לבין צבא-הגנה לישראל. במצבים האלה הם תמיד נגד הצבא ותמיד כעד המעשים הלא-אתראיים של חבריהם. ברצונם שהצבא גם יגן, גם ישרת, גם יסבול, גם יעוות את האמת כדי להגן עליהם וגם יזכה מפיהם לחזרות וגידופים עד ה"סולחה" הבאה. עכשיו אפילו חברת הכנסת גאולה כהן כבר מלטפת את הרמטכ"ל באיזו מסיבה ואומרת לו שהיא עוד תתנצל — ועוד לא שמענו את זה. גם בני קצובר כבר אומר שהוא שמח. אני לא יודע איך הוא יכול להיות שמח אחרי אירוע כזה, שבו נהרגים אנשים, שמח ממה שהוכח ברוח של צה"ל. יש "סולחה" עד ההכתמה הבאה, שאז יחרפו המתנחלים את הצבא.

ראש הממשלה אומר על השמאל, עלינו, ואני מצטט: "כי אינם אוהבים לראות את העם מביע אהדה לכוחות הביטחון". אני לא יודע איפה הוא ראה את זה. אני רק יודע, אדוני היושב-ראש, שבני טיפוחיו חירפו את הצבא והוא לא קם להגן על הצבא. ראש ממשלה בישראל גאה, מדבר בשם העם, הלאום והצדק.

צה"ל בנוי, אדוני היושב-ראש, להגנה על המדינה וגבולותיה ולסיכול כוונות התקפה עליה מצד צבאות זרים.

פוגעות בגולגולת של ילדים, ועדיין עומדים בניסיון הקשה הזה ומתחנכים לא לשנוא עם אחר. אינני מאחל לא לך, חבר הכנסת חיים רמון, ולא לחבר הכנסת רן כהן לעמוד יום יום בניסיון הזה כשילדים נוסעים באוטובוסים לבתי-ספר ומתקפים.

יאיר צבן (מפ"ם):

הכנסתם את עצמכם לזה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— — —

אליעזר ולדמן (התחיה):

אינני מדבר על מלחמות. אני מדבר על חיי יום יום.

חיים רמון (המערך):

על חיים רמון בילדותו זרקו לא מעט אבנים, ואני לא חשבתי שצריך לעשות להם טרנספר ולהרוג אותם. כאשר אתם כולכם לא גדלם — — —

הי"ר א' שוסטק:

מה זה? אתה צריך לדבר עכשיו. זה במקום הנאום?

חיים רמון (המערך):

זה לא הנאום, זו תוספת לנאום.

הי"ר א' שוסטק:

תיכף תדבר.

אליעזר ולדמן (התחיה):

אני רוצה להביע את צערי על כך שקצינים בכירים כצה"ל התבטאו בפזיזות מייד, שעות מספר אחרי האירוע, בימים הראשונים, כשעוד לא חקרו, כשעוד לא היה דוח, ולא דיוק בדבריהם ונתנו אפשרות לעיתונות לתאר את שרשרת הטעויות הטרגיות כאילו יהודים הכיאו לך.

וראי שיהודים אחראים, ראשי הציבור של המתנחלים, של אלה הגרים ביהודה ובשומרון, צריכים ללמוד לקח והם למדו לקח: הצורך להיזהר יותר, לתאם עם צה"ל. כל זה נכון, אבל לא זה העיקר, ואלה שרוצים להפוך את זה לעיקר לא רק חוטאים לאמת, אלא נותנים שוב הצדקה ומגרים את הערכים לעשות שוב מעשים כאלה, חלילה.

והלוא זה פשר הביטוי, הקריאה של יזהר סמילנסקי, כפי שהובאה בעיתון ביום רביעי, "באיר: "האם יוזמי טויל-ביש זה והורי המטיילים אינם צריכים ללכת כעת ולבקש מחילה מאנשי הכפר שלקו מידיהם?" — עד כדי כך. וכמו "שלום עכשיו" שהעלו את הרעיון — אותו רעיון מעוות הפוגע בכבודם של אלה שנפגעו ומגרה את הערכים הטוריסטיים לעשות מעשים נוספים כאלה — לבוא לעשות פיוס. אנחנו צריכים לבוא לעשות פיוס. לא שמעתי, כשם שלא שמענו מעולם מאלה שרצחו יהודים, על התחושה כאילו הם צריכים לבוא לבקש סליחה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

הם חוטפים כדור.

אליעזר ולדמן (התחיה):

מה הריבוי האלה ודקדוקי העניות המצוות את התמונה? אנחנו שוכחים את שורשי ההווה שלנו בארץ-ישראל כשאנו מעלים על ראש מעיינינו בקשר לאירוע זה — כך עשו בימים הראשונים, בין השאר ממקורות צבאיים — את השאלות: האם המטיילים טיילו בכפר, נכנסו לכפר, עברו דרך הכפר או שהכריחו אותם לעבור דרך הכפר. מה היה האסון? מהי ההצדקה שנותנים לכפרים הערבים ולערבים —

והלוא זה מה שנאמר בנקודה הראשונה בסיכום הדוח: "המרוכזיה והתוקפנות של ערבים מקומיים והנכונות לפגוע בקבוצת מטיילים יהודים הן הגורמים העיקריים להתפתחותו של האירוע וסימו הטרגי".

כל אלה המנסים לומר, לרבות הדוברים שקדמו לי, מתוך תחושה חולנית של שנאה עצמית, של חיפוש הפגמים ביהודים, שאנחנו אלה האחראים לכך שטוריסטים רצחנים רוצחים אותנו, משום שאנחנו מעיזים לחיות בארצנו, משום שאנחנו מעיזים להתיישב בארצנו, משום שאנחנו מעיזים לטייל בארצנו, חבר הכנסת רן כהן, נותנים עליידי כך, גם בלי לכוון לזה, הצדקה לטוריסטים ערבים להמשיך לרצוח יהודים ומטיילים בארץ-ישראל.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

ואתם לא.

אליעזר ולדמן (התחיה):

זה מה שקורה, לצערי הרב.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אתם מובילים את היהודים.

אליעזר ולדמן (התחיה):

ואם חבר הכנסת יציב ציין את השנאה — כך אמר — של יהודים וערבים, הוא לא העמיד את הדברים על אמיתותם. השנאה קיימת מצד אחר. מטיילי אלון-מורה אין להם שנאה כלפי הערבים. בני קצובר אין לו שנאה כלפי הערבים.

אמירה סרטני (מפ"ם):

חס וחלילה.

יאיר צבן (מפ"ם):

כמו שהרוכב אוהב את סוסו.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— — —

חיים רמון (המערך):

את השיר של הילדה בטלוויזיה אתה שמעת? ילדה מאלון-מורה חיברה שיר שכל-כולו הלל לשנאה. את זה שמעת? זה האסון.

יאיר צבן (מפ"ם):

זה חריג.

הי"ר א' שוסטק:

טוב, גמרנו עם השנאה. בבקשה להמשיך.

אליעזר ולדמן (התחיה):

אני ממשיך לציין בדיוקנות: אין ליהודים המתיישבים שנאה לערבים.

אמירה סרטני (מפ"ם):

לא.

אליעזר ולדמן (התחיה):

ואם מציינים שנאה לרוצחים, לטוריסטים — — —

יאיר צבן (מפ"ם):

זה לא אותו דבר.

אליעזר ולדמן (התחיה):

— — — לא זו השנאה לערבים.

להואי שכל בני האדם בעולם ילמדו מישראל, שבה מגדלים ילדים הוראים יהודים נרצחים, יהודים נפגעים, אבנים

הטבעיים שלנו. זה הכיטוי האמין והשושן ליחס של עם ישראל למולדתו.

היו"ר א' שוסטק:

תודה רבה. באותו נושא הצעה לחבר הכנסת חיים רמון, בבקשה.

חיים רמון (המערך):

אדוני היושב ראש, חברי הכנסת, בראשית דברי אני רוצה להביע ניהומים למשפחת פורת, למשפחת הערבים אשר נהרגו גם הם בתקרית, ובכרת החלמה לפצוע רומם אלדובי.

חבר הכנסת ולדמן, הערכים הם אויב ויש לנו מלחמה אתם, מלחמה לאומית. הם אויב לא סימפתי. אינני הולך להגן עליהם. אבל, בבית הזה מתנהלים ויכוחים עליו, על האופן שבו צריך העם היהודי להתנהג, על מה שעלינו לעשות. אנחנו מקווים שהערכים יהיו מוכנים להושיט כשלב כלשהו יד לשלום. לכן, כאשר אני מתווכח אתך, או כשאחרים מתווכחים אתך, איש אינו אכול שנאה עצמית. אם אינני מסכים אתך, אין משמעות הדבר שאני אכול שנאה עצמית. אני מודאג ממה שקורה לכם.

ראיתי בשידור בטלוויזיה את הילדה קוראת שיר, ילדה נהדרת עם כשרון אדיר; שיר יפה כאמת, ואיזה שיר? — שיר הלל לשנאה, לאדם באשר הוא אדם כי הוא ערבי. חבר הכנסת ולדמן, אני גדלתי פה, במדינה הזאת. תמיד היתה מלחמה, תמיד היו רצחנים, תמיד היו פיגועים. זה לא דבר חדש. את הדור שלי חינוכו לראות בערבי אויב, אבל לא לשנאו. כי אדם ששונא, השנאה הזו אוכלת אותו מבפנים והוא מפסיק להיות בן אדם. וזה ההישג הכי גדול שהוא יכול להשיג. וזה מה שקורה שם בהתנחלויות — איים של שנאה, שנאה מצד אחד, שנאה מן הצד השני, והשנאה הזאת מולידה את הטרור, והטרור מוליד את האסונות שהיו בכפר ביאח.

מה כתוב בדוח הזה? כדאי לקרוא. כאשר התחילו כמה עשרות ערכים להתגרות ביהודים, השיב רומם אלדובי מן הצד השני מייד בירי ישרי. כך כתוב בדוח. אני קורא. אינני רוצה לומר דבר איום, אבל, כולם יודעים מן זה רומם אלדובי. זה לא מנע ממנו להיכנס לשכם, כי הוא יורה בלי הבחנה. וזאת לא היתה הפעם הראשונה שהוא עשה זאת, ועוד אגיע למי שמפקיר את ילדיו בידי מאכזבים מהסוג הזה. אבל, קודם כול, כך זה החל. והמאבטח השני הכה אותו — לפי הדוח — ואמר לו: אל תפעיל את הנשק בפזיונות כזאת. הוא הרביץ לו, כנראה, לפי הדוח, ודאי היה ליכוח מילולי. כידוע, גם המאבטח השני הוא איש אחראי, לפי דברכם. וכך התחילה התקרית.

ולמה המואזין בכפר אומר את מה שהוא אומר, וקורא לתושבי הכפר לצאת כי המתנחלים כאים? כי יש ניסיון עם מה שמתנחלים ביצעו בכפרים ערביים. זה העימות, זה הקרב, וזאת התוצאה.

אתם אינכם מבינים את מהות העימות; אתם מן הצד האחד, והערבים הקיצונים מן הצד השני. כל עוד אתם חיתנו את הטון אצלנו והם ייתנו את הטון אצלם, ימשיך הדם להישפך. רק אם נגיע אל התכונה שיש רק דרך של פשרה, והם יוותרו על חלק מחלומותיהם ואנחנו נוותר על חלק מחלומותינו. רק אז, רק אז אנחנו נצליח להגיע לשלום, שהוא ערך יהודי.

נאמני היהדות לא יצעדו שם מחר, ונאמני עם ישראל לא יצעדו שם, כי זהו מצעד שמקדש אדמה ומחרף את קדושת

בעת שילדים יהודים מעיזים לטייל בכפר ערבי ליד שכם, בלב ארץ-ישראל — לתקוף אותם? לכן יש צורך לדקדק. זה משנה את העניין אם הם נכנסו לכפר מרצונם? איזה שינוי? איזו הפחתה יש כאן מהאשמה הרובצת על אלה שתקפו אותם?

אנחנו כל כך התרגלנו לצורך לבקש אישורים ביטחוניים לטיולים — ובאמת צריך לבקש אישורים ביטחוניים לטיולים, נכון — אבל, כל כך התרגלנו לכך, כאילו זה הדבר הנורמלי והאידיאלי לעשותו. מי שלא מבקש אישור ביטחוני ותוקפים אותו — הוא אשם שתקפו אותו. כי הוא לא ביקש אישור ביטחוני. זה מוריד מהאשמה של התוקפים, שכן המטיילים לא ביקשו אישור ביטחוני? מעוותים את התמונה.

אומנם כתוב בדוח, שתרצה פורת, ויכרונה לברכה, נרצחה כנראה מכדור שיצא מהרובה שהחזיק בידו רומם אלדובי; כנראה — בטוח מאה אחוז? אי-אפשר לדעת. אולי זה קרה כשניסו להוציא את הרובה מידו, והכדור נפל? אבל, נניח שכן, שהכדור יצא מרובהו, האם זה מביא את האשמה אל היהודים? לא היו די מקרים, כמו אסון מעלות, שבהם פרצו אנשי ביטחון למקום שהיו בו טרוריסטים ובמהלך ההתקפה נהרגו גם ילדים יהודים? ויכול להיות שהילדים נהרגו מכדורים של אנשי הביטחון? — אי-אפשר לדעת. האם גם אז או באו ואמרו שזה מפחית מהאשמה של הטרוריסטים הערבים שתקפו?

אני רוצה להגיע לנקודה האחרונה בדברי. אני כבר מסיים. אדוני היושב ראש, אני רוצה לבוא בתביעות לרשויות הביטחון. כך נאמר בדוח בכפר "פעולות העונשין בשטח": "בהסתמך על עדויות על השתתפות פעילה במיוחד של מספר תושבים מהכפר יואתא מוחלט: 1. על פיצוץ של 13 בתים; 2. גירוש שישה מתוך הפעילים המרכזיים; 3. המשך מעצרים וחקירתם של מעל 40 מתושבי הכפר".

הלוא בדוח הזה עצמו אנחנו קוראים, כשמתארים את מה שהתרחש שם, שהאירוע התחיל בכך ששירות מתושבי הכפר התגורר בילדים. בשלב זה הושמעה הודעה ברמקולים של המסגד בכפר, שהתריעה על התקרבות המתנחלים. בהמשך, ולאחר ששניים מהקבוצה נפגעו, הקיפה את המטיילים מאות מתושבי הכפר. לאחר זריקת האבן על רומם אלדובי התנפלו עשרות מתושבי הכפר על הקבוצה, כשמאות תושבים נוספים מסביב תורמים להתלהטות הרוחות עליידי קריאות הסתה חריקת אבנים. מרבית המטיילים נחבלו ונפגעו בהתפרצות ההמונית, שכללה התנפלות על המטיילים, זריקת אבנים וחפצים שונים, ומכות כמקלות ומכל הבא ליד. מאות זרקו אבנים, מאות הסיתו והתנפלו במכות, ורק למעלה מ-40 עצורים? מאות המסיתים האלה יוצאים נקיים?

אני מביע שאת-נפש מהקריאה של חבר הכנסת רן כהן — המתנחלים המטיילים יצאו נקיים? מה הוא רוצה? שהנפגעים והנרצחים לא יצאו נקיים ורק הרוצחים יצאו נקיים? איפה המאות האלה, שהתנפלו על-פי הדיווח המוסמך הזה? מאות התנפלו, זרקו אבנים, הכו מכות, שבעטיין רוב המטיילים יצאו חבולים.

אני תובע גם היום לעצור את המאות, להאשימם ולהענישם, שאם לא כן ימשיכו לנהוג כך.

אני רוצה לומר לחברי הכנסת ולחברים שדיברו קודם: הטיול יימשך, בעזרת השם, מחר. אני קורא לכל נאמני ארץ-ישראל להשתתף בטיול הזה, כפי שאני אשתתף בו. מחר, בעזרת השם, אנחנו נמשיך לטייל בארץ-ישראל, אלו הם החיים

ולדמן: נמשך לטייל בכל ארץ-ישראל. הוא בא מארצות-הברית. האם הוא שולח ילדים באמצע הלילה משיבה מבור-פארק להרלם? ואם היה שומע שמישהו שולח ילדים לטייל באמצע הלילה בהרלם, והם היו נפגעים שם, האם היה אומר גם אז שיש לנו זכות לטייל בהרלם באמצע הלילה? זכות יש, אבל צריך גם שכל. האם לא צריך להביא דברים כאלה בחשבון? לו שלחו יחידה צבאית ללב הסכנה, למקום שידועים שיהודים יכולים להיפגע בו, והיו באמת נפגעים שם, האם לא היו מקימים ועדת חקירה? האם באויבים היו מטפלים? וצריך לטפל באויבים, אבל צריך לטפל גם במי שהתנהג בחוסר אחריות והעמיד ילדים בפני סכנת מוות, וילדה אחת אומנם נהרגה. הוא צריך לתת את הדין על כך. האם יושב-ראש המועצה המקומית במקום הזה לא צריך לתת את הדין על התנהגות חסרת אחריות ועל רשלנות פושעת? מה הוא חשב, שיקבלו אותם בפרחים ויורקו עליהם אורז?

האם מערכת הביטחון אינה עושה דבר? האם כך היתה נהוגת לו קרה הדבר הזה למורה בבית-ספר בתחום "הקו הירוק"? לו קרה הדבר ביישוב שלך, לו יצאו מטיילים מהיישוב שלך לטיול כזה והיה קורה מה שקרה, שלטונות הצבא גם כן היו מתחייבים כך?

אבל הם הצליחו, לצערי. הלחץ הפוליטי והטרור הפוליטי שמפעיל "גוש אמונים", בסיוע שלכם, של תנועת החירות, הטרור הפוליטי הזה משגת את מטרותיו. אסור לגעת בהם, כי הם משרתים מטרה קדושה. הם אינם משרתים מטרה קדושה. המטרה שהם משרתים תביא קץ על מדינת ישראל כמדינה דמוקרטית. אנחנו נחיה פה לנצח על חרבנו ונעוות מבחינה מוסרית. זה מה שיקרה לנו. ועל אלה אתם מגינים, כי הפחד שלכם נפל עליכם. תתעוררו מהם למען צה"ל. תודה.

היור' א' שוסטק:

באותו נושא הצעה לחבר הכנסת חיים דרוקמן.

חיים דרוקמן (הסיעה הדתית-לאומית):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כראשית דברי ברצוני לברך את חיילי צה"ל המפעלים בדרום-לבנון במגמה לבשר את קני המחבלים ולהזהיר את האוכלוסייה האזרחית כי תימנע משיתוף פעולה איתם. פעולה זו חשובה ביותר באשר על צה"ל להכות במחבלים ובדאשיהם גם מעבר לגבול. כדי להבטיח את שלומם וביטחונם של אזרחי ישראל.

יש לקוות שפעולה זו של צה"ל תרתיע גם את המתפרעים ביהודה ובשומרון ובחבל-עזה, ושהם יבינו שאם הם לא יפסיקו את ההשתוללות שלהם, נכוחות הביטחון יעשו זאת.

אנחנו מלווים את חיילי צה"ל בתפילה ממעמקי לב לאבינו שבשמים אלוף מערכות ישראל, שתצליחו בפעולתכם ותשובו ממנה בשלום.

רכותי חברי הכנסת, בדברי קודמי מהשמאל הזכרה השנאה בין יהודים לערבים. אני מוכרח לומר, שהתחלחולי נוכח השנאה הנוראה שבאה לידי ביטוי בדבריהם כלפי המתיישבים היהודים ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה. אני וועד ממעמקי לב, ריכוזו של עולם, מאין לוקחים יהודים מטען כזה של שנאה כלפי אחים יהודים? ישמעו אזניכם מה שאמס מוציאים מפיכם על יהודים. האם אינכם מתביישים? אהם, שרוממות השלום בפיכם ביחס לערבים, אהם אכולים שנאה כל כך תהומית ליהודים, אהם, שמדברים גבוהה-גבוהה על הומניות ביחס לערבים, מוכנים לדבר כאכזריות על יהודים. והנה שנאה עצמית תולנית, שקשה למצוא לה את רוע.

החיים: אדמה מעל לכול, ושיילכו החיים לעזאזל. זו איננה סמטת היהדות, זו איננה יהדות, זו פרברסיה של היהדות.

מה שמטריד אותי יותר מכול, אדוני סגן שר הביטחון, זוהי החוצפה והמתקפה חסרת התקדים של הקבוצות הללו, בגיבוי של אנשים מן הליכוד, ראשי הליכוד, שרי הליכוד. יושבים ומטיילים דופי במה שצה"ל עושה, חוקרים ילדים שתודרכו, והדבר היחיד שאפשר לציין לחיוב בין אנשי "גוש אמונים" הוא הילדים. הילדים תודרכו וכפי הנראה גם בדר ראיות, ואני אינני בא אל הילדים בטענות אלא אל מי שתדרך אותם. אבל כל הטענות של הילדים נדחו על-ידי הרוח הסופי של הצבא, שקבע שלא היה קלצ'ניקוב, לא היה רימון, לא היה כלום.

יושבים שרי ישראל ואנשי התנועה שלך, אדוני סגן שר הביטחון, מתחקרים ואומרים שיש להוציא את התחקיר מיד צה"ל. איך אפשר להעלות על קצהו שרים בממשלה שיגידו זאת? לאן אתם רוצים להגיע? וזבולון המר: חקירת הצבא היתה מנמנית. כך הוא אמר. זה לא עזר לו במפד"ל. יש קיצונים טובים ואוטנטיים ממנו במפד"ל, והם בחרו בשאקי. ואריק שרון אומר על הודעת צה"ל בעקבות החקירה: התרפסות יהודית. ובני קצובר נגאולה כהן אומרים: להדיח את הרמטכ"ל. ולמה? כי הוא אמר אמת, והדות הוכיח שהוא אמר אמת.

אתם רוצים להטיל מורא על צה"ל. מה זה צה"ל? כולנו שולחים את הבנים שלנו לצבא, ואם בראש הצבא עומדים אנשים שאי-אפשר לתת בהם אמון, כל העם לא ייתן בהם אמון. אתם רוצים להפעיל טרור על קצצה צה"ל. אתם רוצים שזה לא יהיה צבא-הגנה לישראל, אתם רוצים שזה יהיה צבא "גוש אמונים", שבני קצובר ייתן הוראות לרמטכ"ל והוא יבצע אותן, שנגאולה כהן תפקד על עמרם מצנע. זה מה שאהם עושים, זה מה שאהם רוצים. ואני לא שמעתי אותך, אדוני סגן שר הביטחון, יוצא להגנת צה"ל. אי-אפשר להגיד: "צה"ל הוא כולנו", ועם זאת להמשיך ולגדף את מפקדיו. זאת איננה הפעם הראשונה. זוהי מסורת ב"גוש אמונים" בכל תקריח.

בגבול הצפון יש לצערנו חדירות, ובזמן האחרון החדירות תכופות ולעתים יש נפגעים. מעולם לא העז איש מיישובי הצפון לפתוח פה על צה"ל. איש לא אמר שמפקדיו הם פוליטיים. איש לא אמר שהם מגישים דוח מגמתי. אבל פה, תנועה פוליטית חסרת אחריות מקעקעת את הצבא, את הקונסוס המרכזי שבלעדיו לא נמשך לחיות פה.

אינני מצפה לשום דבר מ"גוש אמונים". אני רואה בו גוש הרוצה לקעקע את היסודות של הדמוקרטיה בישראל, את עצם קיומו פה, ולכן הוא מתנגש עם צה"ל, שהוא צבא העם. אבל אהם, כלכוד, במירוץ המטורף שלכם ובהקצנה הזאת אתם רצים אחרי "גוש אמונים". אהם פוחדים: ראו מה קרה למפד"ל, היא הפסידה את כולם ל"תחיה". גם אהם תפסידו ל"תחיה". ועוד גרוע מזה: לכהנא. כי כהנא אוהב יותר מקל ברמות כהנא. ומי שרוצה את כהנא לא צריך את דקל.

עכשיו התפרסם הרוח, ואיש מכס לא בא ולא ביקש סליחה ומחילה ולא אמר: עשינו דבר שלא ייעשה. אהם מתייצבים כולכם נגד צבא-הגנה לישראל. אהם זוהי תנועת החרות, תנועה נגד צה"ל, נגד מפקדיו? איש מכס לא הגן על צה"ל ועל המפקדים, איש לא. ביקורת על צה"ל היא דבר לגיטימי, אבל זאת לא היתה ביקורת.

מי שהפקיד את ילדיו בידי שני המאכזחים האלה הוא אדם חסר אחריות, לגורל ילדיו שלו. אמר לי חבר הכנסת

אדוני היושב-ראש, רצוני למחות בכל לשון של מחאה על הגישה הפסולה לשפוך —

חיים רמון (המערך):
על כל מכתב איום שאתה מקבל, אני מקבל 20 מכתבים.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
הוא לא קיבל שום מכתב איום.

חיים דרוקמן (הסיעה הדתית-לאומית):

— ביב של שופכין על אדם הנאבק על חייו. כך עשו אנשי ציבור כאמצעי התקשורת לרומם אלדובי. בעוד הוא עובר ניתוחים קשים ונתון בסכנת חיים, השמיצו אותו, הטילו בו בוץ והכפישו את שמו. כך מתנהגים? זוהי גישה אנושית? גם אם לא היה נתון בסכנת חיים, עצם העובדה שהוא לא יכול היה להגן על עצמו ולהשיב על כל הטענות עליו, דבר זה עצמו מחייב ריסון ואיפוק ושמירת הלשון. קל וחומר באדם שנמצא במצב קשה, שמן האויר רק להתפלל על חייו ולא לבוא אותו חשכון. וקל וחומר שלא לפגוע בו ולא להשמיץ אותו ולא להכפיש את שמו. מעל כמה זו כרצוני לדחות בשאט נפש את הגישה הפסולה הזאת, כפי שהתגלחה ביחס לרומם אלדובי. זוהי גישה אנטי-מוסרית מאין כמוה. יש לשלול אותה ולגנות אותה מכול וכול.

אדוני היושב-ראש, דוח אירועי הכפר ביחא, שהוגש על-ידי צה"ל, קובע חד-משמעית, כי המוטיבציה והתוקפנות של ערבים מקומיים והנכונות לפגוע בקבוצת מטיילים יהודים הן הגורמים העיקריים להתפתחותו של האירוע ולסימומו הטרגי. ברוח נאמר, כי עוד כשהיו ילדי אלון-מורה בוואדי-רוג'א ונאספו שם לארוחת הבוקר התחילו להתקהל עשרות ערבים במרחקים העולים על עשרות מטרים בודדים בלבד, זרקו אבנים והתגרו במטיילים. זאת האמת לאמיתה, גם אם קיימת ביקורת מסוימת לגבי ארגון הטיול והעדר התיאום עם צה"ל.

אני רוצה להדגיש עוד משהו מן הדוח, שמעלימים אותו או לא מדיגשים אותו. ברוח הדגישו את ההתנהגות הכוגרת, האמיצה והמלוכדת של קבוצת הנערים והנערות, לאחר שהאחראי לטיול, מנחם אילן, שכב מתוסר הכרה, המאבטח, רומם אלדובי, היה מוטל פצוע קשה ותוצאה פורת נהרגה. הנערים והנערות לא איבדו את עשתונותיהם, סיעו זה לזה וסירבו להתפנות כל עוד לא איתרו את כל חבריהם.

איזה עיוות הוא זה להפוך את היוצרות לגמרי ולהפנות אצבע מאשימה כלפי המטיילים היהודים.

חיים רמון (המערך):
כלפי המארגנים איש לא הפנה אצבע מאשימה כלפי הילדים, אלא רק כלפי מי שארגן את הטיול.

היו"ר א' שוסטק:
שמענו אותך.

חיים רמון (המערך):
הוא לא שמע.

היו"ר א' שוסטק:
הוא שמע גם שמע.

חיים דרוקמן (הסיעה הדתית-לאומית):
שמעתי אתכם והתאפקתי מאוד שלא לקרוא קריאות ביניים.

חיים רמון (המערך):
היושב-ראש אמר ששמעת. יש הוכחה שלא שמעת.

היו"ר א' שוסטק:
הוא שמע.

חיים דרוקמן (הסיעה הדתית-לאומית):
אתם הופכים את הנרצחים לרוצחים. אני בטוח שכל אדם ישר-דרך יתקומם נגד גישה מעוותת כגון זו ויגנה אותה מכול וכול.

רבתי חברי הכנסת, לפני שמונה שנים בדיוק, לאחר הרצח הנתעב שאירע בכית-הדסה בחרון — וזה היה בדיוק היום לפני שמונה שנים — הוטחה הטענה, ששמענו אותה גם כאן היום: אילולא היו יהודים בחרון, לא היו נרצחים.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
מה שהיה נכון לפני שמונה שנים נכון גם עכשיו.

חיים דרוקמן (הסיעה הדתית-לאומית):
זוהי טענה נואלת, שאין בה מידה של אחריות לאומית. לפי טענה זו, עצם נוכחותם של יהודים, לפי דעתכם, מצדיקה את רציחתם בדם קר.

חיים רמון (המערך):
לא אמרנו — — —

חיים דרוקמן (הסיעה הדתית-לאומית):
זה משתמע מדבריהם. אתם מצדיקים זאת.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אדוני היושב-ראש, הוא מאשים אותנו כרצח יהודים. זה מה שהוא אמר.

היו"ר א' שוסטק:
הוא לא אמר את זה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

חיים דרוקמן (הסיעה הדתית-לאומית):
חסלח לי מאוד, כפי שעיוותם את כל הדברים, אתם מעוותים זאת גם עכשיו.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

היו"ר א' שוסטק:
חבר הכנסת דדי צוקר, איפה היית עד עכשיו?

חיים דרוקמן (הסיעה הדתית-לאומית):
הוא היה בעזה כדי לעשות תחקיר נגד צה"ל.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
חכה רגע, אני רוצה לומר לך משהו.

חיים דרוקמן (הסיעה הדתית-לאומית):
אני לא צריך לחכות. לפי התזה הזאת — — —

היו"ר א' שוסטק:
חבר הכנסת צוקר, אני קורא אותך לסדר.

חיים דרוקמן (הסיעה הדתית-לאומית):
לפי תזה זו העניין איננו מסתיים בחרון ובכיתא, וגם לא ביהודה ובשומרון ובחבל-עזה — — —

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

רק השבוע נחגלו באחד מיישובי הגליל למעלה מ־1,000 קלטות, שכללו דברי הסתה נגד מדינת ישראל, בתוספת קריאה להקמת מדינה פלשתינית במקומה. כפי שנמסר, יש שוק לקלטות האלה, אף שהן אינן מחולקות חינם, כי אם נמכרות בכסף מלא. חופעה זו צריכה להרליק אור אדום אצלנו. עלינו לקרוא נכוחה את המפה, כי הפורעים והמסתיתם הערבים לוטשים את עיניהם לארצנו כולה. אם לא נפעל מתוך ההיכט של "חכם הרואה את הנולד" ונגיב על התופעה הזאת מייד כדי לעקור אותה בעודה באבה, מי יודע מה עוד מצפה לנו. רצוני להתריע על כך בכל לשון של בקשה — אסור לזלזל כחופעה זו, ריש לטפל בה במלוא התומרה. כדי שלא תתממש נבואתו של חבר הכנסת מיעארי, שלפיה האינתיפאדה תתפשט גם מעבר למה שקרוי גבולות ה"קו הירוק".

לפי מיטב הכרתי, גם ביהודה, בשומרון ובחבל־עזה, אילו הגבנו מייד עם הופעת ניצניה של האינתיפאדה, היינו מונעים את התפשטותה. נטפל כיום כמצב במלוא הרצינות והתוקף, כדי שלא תקום כלל אינתיפאדה בקרב ערביי מדינת ישראל.

היו"ר א' שוסטק:
עליך לסיים.

חיים דרוקמן (הסיעה הדתית־לאומית):
אדוני היושב־ראש, רצוני לגנות בכל לשון של גינוי את ההדלפות שהיו באמצעי התקשורת בשם גורמים צבאיים כמה ימים לאחר האירוע, כאשר החקירה היתה בראשיתה. הדלפות אלה היו חד־צדדיות, ומגמתן היתה להסיר את ההאשמה מערביי ביתא ולהטיל את כל האשם באנשי אלון־מורה.

חיים רמון (המערך):
אתה ממשיך להעליל על צה"ל.

חיים דרוקמן (הסיעה הדתית־לאומית):
אתם לא מקשיבים כלל, אתניכם אטומות.

חיים רמון (המערך):
איזה הברל יש בין זה לבין מה שפורסם? אתם כל הזמן עושים את זה, אתם פוגעים בצה"ל ומעלילים עליו. בלעדיו לא הייתם מתקיימים שם יום אחד.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
שונא יהודים.

חיים דרוקמן (הסיעה הדתית־לאומית):
חבר הכנסת רן כהן, אתה כל הזמן מסתכל בראי ואומר: שונא יהודים.

היו"ר א' שוסטק:
חבר הכנסת דרוקמן, נא לא להתווכח.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני מאשים אותך בשנאת יהודים. אני נלחמתי בשביל המדינה הזאת ואחא מכפיש. דברי תועבה.

חיים דרוקמן (הסיעה הדתית־לאומית):
אילו מלים יפות יש לחבר הכנסת רן כהן.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
בשבילך יש לי רק מלים כאלה.

חיים דרוקמן (הסיעה הדתית־לאומית):
פה מלוכלך שכמוך.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
שונא יהודים ואדם, אתה איש שדוחף לרצח.

היו"ר א' שוסטק:
חבר הכנסת צוקר, אני קורא אותך לסדר בפעם השנייה.

חיים דרוקמן (הסיעה הדתית־לאומית):
— אלא בארץ־ישראל כולה, ובראשה ירושלים.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אדוני היושב־ראש, אתה הקשכת למה שהוא אמר?

היו"ר א' שוסטק:
אני מבקש ממך שלא להפריע.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
תבקש ממנו לחזור בו ממה שאמר.

היו"ר א' שוסטק:
ממה לחזור?

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
— — —

היו"ר א' שוסטק:
חבר הכנסת צוקר, אני קורא אותך לסדר פעם שלישית. אם לא תישמע לקריאה, תוצא מן האולם.

יעקב גיל (המערך):
— — —

היו"ר א' שוסטק:
אתה צריך לדבר עכשיו.

יעקב גיל (המערך):
נשמעה הערה מוגזמת ומיותרת, שהנאם צריך לחזור בו ממנה.

חיים דרוקמן (הסיעה הדתית־לאומית):
אינני חוזר בי משום מלה שאמרתי. אתם מעוותים את דברי.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
בגלל פרצופים כמו שלך — — —

היו"ר א' שוסטק:
חבר הכנסת רן כהן, אני מבקש ממך, לך לא להפריע. אמרת דברים שדי הרגיוזו אחרים. אף אחד לא הפריע לך.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני אומר שהוא מסית.

חיים דרוקמן (הסיעה הדתית־לאומית):
כל דברך היו הסתה אחת פרועה שאין כדוגמתה: כל דברך.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אז תתווכח אתם.

חיים דרוקמן (הסיעה הדתית־לאומית):

הטענה הזאת, האומרת שאלולא היו יהודים בחברון, לא היו נרצחים — טענה שנשמעת היום גם כלפי האירוע בביתא — היא טענה מרושעת ואורילית כאחת, כאילו עצם נוכחותם של יהודים מצדיקה את רציחתם בדם קר. אולם, לפי תזה זו העניין איננו מסתיים בחברון ובביתא, וגם לא ביהודה, בשומרון ובחבל־עזה, כי אם מתייחס לארץ־ישראל כולה. אויבנו רוצים לפגוע בנו בכל מקום ומקום, אילו רק יכלו. הם עושים הכול כדי לזרוע הרג ורצח בכל מקום שידם מגעת. היעלה על הדעת שנחקל מארץ־ישראל כולה? זאת האמת, ומי שטוען אחרת פשוט זורה חול כעניינים.

ככפם, כאילו היו צדיקי הדור, וכל האשמה מוטלת על המתנחלים הנוראים, כפי ששמענו קודם.

הי"ר א' שוסטק:
תמשיך בבקשה.

הי"ר א' שוסטק:
זה כבר נאמר על ידך.

חיים דרוקמן (הסיעה הדתית-לאומית):
אני מסיים ואומר, רצוני להזכיר את הדוח של צה"ל, הקובע שרק מעטים מבין תושבי הכפר ביטאו לקח חלק פעיל בניסיונות להרגיע את הרוחות, בסיוע לחילוך ובמתן עזרה רפואית למטיילים. לעומת זאת, הקיפו את המטיילים מאות תושבים, שהשמיעו קריאות הסתה וזרקו אבנים, ועשרות תושבים שתקפו בפועל.

וזהי התמונה האמיתית, שמנסים לטשטש ולעוות אותה כדי שהיא תתאים לתחזה הפוליטית המעוותת, שלפיה צריכים יהודים להתקפל מיהודה, משומרון ומתבל-עזה, כי עצם הימצאותם שם מהווה פרובוקציה.

אולם, רצוני לומר לכל אלה, אם כנים אחם, עליכם להודות, כי לפי גישה זו יהודים הם פרובוקציה בארץ-ישראל כולה, לרבות ירושלים. האם השקפה זו מקובלת עליכם? אם כן, תגידו אותה בגלוי, כדי שהעם ידע וישפוט.

הי"ר א' שוסטק:
תודה רבה. אני מזמין את סגן שר הביטחון להתייחס להצעות.

סגן שר הביטחון מ' דקל:
אדוני היושב-ראש, חברי כנסת נכבדים, שמעתי את הוויכוח שהתנהל כאן. כאב לבי לשמוע כאן דברים שחרגו מעבר לעניין של סיכום תקיפת המטיילים מאלון-מורה. כדי שכל אחד לא יפרש את הדברים כפי שהוא רוצה, אקרא את הסיכום כאן מעל במת הכנסת.

לפני כן אומר כמה מלים. כפי שחברי הכנסת הצעירים, צעירים ממני בגיל, הציגו את הדברים כאן, אני מחזיל לחשוב, האם הציונות בטעות יסודה? האם המגמה והשאיפה להגיע לארץ-ישראל לא היו שאיפה שצריך לשאוף אותה? האם המלים "להיות עם חופשי בארצנו" פירושו להיות עם חופשי בגטאות? כפי שהיו בפולין ויכלו להיות גם כאן.

כאשר שמעתי את דברי חברי הכנסת נזכרתי בהיסטוריה היהודית הארץ-ישראלית. חמישה בתורים מקריית-ענבים יצאו לעבד מטעים על-יד הכפר כידו ולא חזרו. ילדים מצפת יצאו לטייל ונרצחו במעלות, וכבר אמר מי שאמר בקשר להרוגי בית-הדסה: אילולא היו שם יהודים, לא היו רוצחים אותם.

אילו סיפר חיים השומר מכפרי-יתקין לחבר הכנסת רן כהן, שבא מאותה סביבה, על האירועים שהיו בעמק-חפר בשנים 1928 — 1929, אולי הוא צריך היה לומר: אילולא הלכו לשם יהודים, לא היו נהרגים.

אלה שהתורכחו כאן ניתקו את הבסיס של האירוע. הבסיס של האירוע איננו מה שקרה בכפר ביטא. הבסיס של האירוע היה למה קרה מה שקרה. זה קרה מפני שאלה היו ילדים יהודים. מחר ישקלו תנועות נוער אם הן יכולות בכלל לטייל בארץ-ישראל ואם מותר ללכת בוואדי-עמוד.

חיים רמון (המערך):
סגן השר, לוואדי-עמוד יוצאים עם אבטחה. בדיותי ילד הייתי בטוילים בוואדי-עמוד. טיילתי עם אבטחה.

אייר צבן (מפ"ם):
וכמה שנים טיילנו למצדה עם אבטחה?

חיים דרוקמן (הסיעה הדתית-לאומית):
היו בכך רשעות וחוסר אחריות לאומית שאין כמותם. רשעות — כי הפצע היה טרי מאוד, משפחת פורת עדיין ישבה שבעה. האם המשפחה והאנשים הקרובים היו צריכים לשמוע באמצעי התקשורת, שתוצה הי"ד נותרה מהנשק של רומם אלדובי, בלי שהביאו את הדבר ליריעתם קודם לכן? הדבר חמור מאין כמוהו, זה חוסר אחריות שאין כמוהו.

קריאות:
— — —

חיים דרוקמן (הסיעה הדתית-לאומית):
אדוני היושב-ראש, יש כאן מקהלה? אני לא רוצה לדבר במקהלה.

הי"ר א' שוסטק:
אני בכל זאת מבקש ממך שחסיים. הכאתי בחשבון גם את ההפרעות.

חיים דרוקמן (הסיעה הדתית-לאומית):
מפריעים פה כל הזמן. יש פה מקהלה?

חיים רמון (המערך):
יש פה טרגדיה ולא מקהלה, ואתה אחראי לה.

חיים דרוקמן (הסיעה הדתית-לאומית):
טרגדיה וחוסר אחריות לאומית, כי ידיעות אלה התפרסמו ככל אמצעי התקשורת בעולם, ודווח כהן רק על טוב לבם של אנשי ביתא, כשכל האשמה מוטלת בנו. מידע זה כבר יצר את דעת הקהל בעולם, והדוח האמיתי שוב לא שונה דבר. זה מקרה חמור ביותר, והוא כבר בגדר מעוות שלא יוכל לתקן. אולם, עלינו להפיק מכך לקחים ולהסיק מסקנות להבא, כדי שלא יקרו מקרים דומים כאלה של הדלפות כל כך פגועות.

על כן אני תובע לחקור, כיצד קרה הדבר, שמידע של זרועות צה"ל ושל המשטרה הודלף, וזאת כדי למנוע הישנות מקרים כאלה להבא.

הי"ר א' שוסטק:
סיים בבקשה.

חיים דרוקמן (הסיעה הדתית-לאומית):
אני עומד לסיים. יש יהודים שיוצאים ממש מגדרם כדי להפחית מחומרת האירוע בביתא, על-ידי הבלטת נקודות התורפה בטיול של הילדים מחר גיסא, ועל-ידי הבלטת העזרה שהגישו אנשים מביתא להצלת הילדים מאידך גיסא. יתירה מזו, יש כאלה — — —

הי"ר א' שוסטק:
לא, אני לא מסכים. אני רואה עמודים שלמים. אתה לא מוסיף עכשיו שום דבר.

חיים דרוקמן (הסיעה הדתית-לאומית):
אדוני היושב-ראש, אני מסיים.

הי"ר א' שוסטק:
לנושא זה אתה לא מוסיף. אני מבקש ממך לסיים.

חיים דרוקמן (הסיעה הדתית-לאומית):
יתירה מזאת, יש כאלה שעושים את הכול כדי להציג את הפורעים בביתא, כאילו מתנכלים להם כמעט על לא עוול

חיים רמון (המערך):

כל הזמן יוצאים עם אבטחה.

היו"ר א' שוסטק:
אינני מסכים.

סגן שר הביטחון מ' דקל:

אדוני היושב-ראש, לחברי הכנסת הצעירים יש יכולת טובה וחזקה להפריע. לי אין יכולת כל כך טובה להשיב להם. אנא, הגן עלי.

חברי הכנסת, ההתנפלות על ילדי ישראל בכפר ביתא היתה מפני שאלה ילדים יהודים. אולי באמת נעשתה טעות שלא נעשו הסדרים מתאימים עם הצבא איך ואיפה לטייל. אלה שנסעו ב־21 בדצמבר בוואדי-ערה ונרגמו באבנים, הם לא יכלו לעשות תיאום עם הצבא והם נרגמו באבנים מפני שהם יהודים.

מעבר לזה, וזה שורש הבעיה, נדאה שמלחמת השחרור עדיין נמשכת.

והעובדות: חבר הכנסת גדי יציב דיבר כאן על אוטונומיה מרדנית. הייתי רוצה ומבקש שתזמינו לאיזה פורום את אלוף פיקוד המרכז, האלוף מצנע, והוא יספר לכם על משמעת ועל שיתוף פעולה של מתנחלי יהודה ושומרון עם הצבא. הוא יספר לכם זאת בשבחים, ולא כפי שהדברים הוצגו כאן.

חיים רמון (המערך):

אבל תושבי קריית-ארבע קיללו אותו.

סגן שר הביטחון מ' דקל:

אילו קרה הדבר הזה בג'ושמואל או בנורדיה, אינני יודע בדיוק איך היו מגיבים תושבי נורדיה או ג'ושמואל.

חיים רמון (המערך):

זה קרה בגליל יום יום. אף אחד מתושבי יישובי הגליל לא מתפרע. לא בקריית-שמונה ולא במשגב-עם.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

חיים רמון (המערך):

תושבי הגליל מחזקים את חיילי צה"ל.

סגן שר הביטחון מ' דקל:

מובן שצריך להעניש את אלה שיצאו לטייל. זה עונש שמגיע לאלה שב"חוסר אחריות" יצאו בכלל לטייל. אותם צריך להעמיד לדין. לפי דברי החברים שדיברו כאן.

חבר הכנסת חיים רמון נגע בשאלה, האם נותנים גיבוי לצה"ל או אין נותנים גיבוי לצה"ל. לכל אחד ואחד מן המערכת הפוליטית יכולות להיות דעות שונות. הביטוי הסופי הוא בממשלה, האם הממשלה נותנת גיבוי לצה"ל או לא.

חיים רמון (המערך):

השר שרון אמר — — —

היו"ר א' שוסטק:

חבר הכנסת חיים רמון, מה קרה לך היום? אינך נותן לאף אחד לדבר.

סגן שר הביטחון מ' דקל:

ניהול הוויכוח ככיוון הלא-נכון. במיוחד עליידי הצעות של חבר הכנסת חיים רמון, לא תשנה דבר. צה"ל אחראי כלפי הממשלה והממשלה נותנת גיבוי לצה"ל. צה"ל פועל בהתאם לגיבוי שהוא מקבל מן הממשלה. כל יתר הדברים הם לא לעניין.

חיים רמון (המערך):

אפשר לשאול שאלה?

סגן שר הביטחון מ' דקל:

אילולא הייתי צריך להשיב על ההצעה לסדר-היום, אלא דיברתי בשם עצמי, לא הייתי מגיב כך על דברך כפי שנאמרו.

כדי למנוע חילוקי דעות וכדי שכל אחד לא יצטט לאחר אותו חלק של הדין-וחשבון כפי שהוא מוצא לנכון, ויש בדין-וחשבון זה הרבה מאוד כאב והרבה מאוד דם, ויש בו גם חיוב. אני אקרא באוזניכם את כל הדין-וחשבון.

היו"ר א' שוסטק:

את כל הדין-וחשבון?

סגן שר הביטחון מ' דקל:

הוא איננו כל כך ארוך, אדוני היושב-ראש.

היו"ר א' שוסטק:

זה אי-אפשר. אתה יכול להפיץ אותו בין חברי הכנסת.

סגן שר הביטחון מ' דקל:

אם היושב-ראש ירשה שהדין-וחשבון יצורף כולו לסטנוגרמה, אני מוותר על הקראתו.

היו"ר א' שוסטק:

בסדר.

סגן שר הביטחון מ' דקל:

לפי המקובל, אם אינך קורא אותו, הוא איננו מצורף לסטנוגרמה. ברשותך, אדוני היושב-ראש, אעביר את הדוח לסטנוגרמה.

היו"ר א' שוסטק:

אני מסכים.

סגן שר הביטחון מ' דקל:

אני מבקש להוריד את ההצעות מסדר-היום.

היו"ר א' שוסטק:

את כל ההצעות?

סגן שר הביטחון מ' דקל:

כן, את כל ההצעות.

סיכום אירועי תקיפת מטיילים מאלון-מורה בכפר ביתא,

מיום 6 באפריל 1988

מבוא:

א. דוח זה מתייחס לאירועים שקרו לקבוצת נערים מאלון-מורה, שתכננו לטייל בתאריך 6 באפריל 1988 מהכפר עוצרין לתל-ערומה ולסיים את טיולם בכפר עקרכה.

ב. המטיילים, 16 במספר, בגילים 13 — 18 ובליווי 2 מבוגרים, מאבטח רומם אלי-דובי, כן 26, ואחראי ויוזם הטיול מנחם אילן.

ג. תוך כדי טיולם נתקלו בקבוצת ערבים שיידו בהם אבנים. אחד מהערבים נהרג ואחר נפצע מירי של המאבטח. הנערים הוכלו לכפר ביתא, שם הותקפו. אחת המטיילות נהרגה (תרצה פורת ז"ל). המאבטח רומם אלי-דובי נפצע קשה. מקומי נוסף נהרג ואחר נפצע.

ד. חקירת האירועים כוצעה על-ידי המשטרה והשכ"כ והחלה מייד עם כניסת כוחות צה"ל לכפר, כאשר במהלך

ב. מכאן מתחילה התפרעות המונית הכוללת התנפלות על המטיילים, זריקת אבנים וחפצים שונים ומכות במקלות ומכל הבא ליד. ההתפרעות נמשכת זמן קצר ומסתיימת לאחר שהתושבים מכחינים, כי יש נפגעים רבים בין המטיילים. מתחילות קריאות שיש הרוגים והצעירים בורחים ורובם אף נוטשים את הכפר.

ג. כסופה של ההתפרעות מוטלת במקום גופתה של תרצה פורת ז"ל. מקומי הרוג, מקומי פצוע, רומם אל-דובי פצוע קשה ומרבית המטיילים חבולים ופגועים.

ד. ההשערה שעל המטיילים נורק רימון או מטען מאולתר נשללה.

ה. האפשרות שנשק נוסף (מעבר לתמ"ק עוזי ורוס"ר M-16) היה בשימוש כלפי המטיילים כאירוע במרכז הכפר בביתא לא הוכחה.

ו. תרמילים מרוכה "גליל" שנמצאו באזור מרכז הכפר הובהר שנורו עלידי כוח צה"ל שנכנס לכפר לאחר האירוע (על-פי עדותו של מפקד הכוח אלון-משנה שגב).

ז. לאפשרות שמישהו מהערכים המתפרעים השתמש בכלי הנשק שנחטפו מהמטיילים לא נמצאו תימוכין.

ח. פעמיים לפחות יורה המאבטח רומם אל-דובי בזמן האירוע במרכז הכפר ביתא: 1. כתגובה אינסטינקטיבית לאחר שנפגע מאבן בראשו, יורה רומם אל-דובי מספר כדורים תוך כדי שהוא מסתובב לאחור. באירוע ירי זה נורים לפחות חלק מהכדורים בכיוון שטוח מסלול; 2. מספר כדורים נורים תוך כדי מאבק על נשק של רומם אל-דובי (המאבק מתרחש כ-30 מטר מאזור הירי הראשון).

היפגעותה של תרצה פורת:

א. תרצה פורת ז"ל נהרגה מפגיעת קליע בעל קוטר בינוני ומהירות לוע גבוהה. מלבד פגיעת הקליע אין בראשה או בגופתה של תרצה פורת ז"ל פגיעה כלשהי אחרת.

ב. מכלל העדויות והממצאים ניתן להגיע למסקנה שתרצה פורת ז"ל נורתה מנשקו של רומם אל-דובי, ככל הנראה כאשר הגיב באופן אינסטינקטיבי על פגיעת אבן בראשו.

השתתפות והתנהגות תושבי הכפר:

א. האירוע מתחיל כאשר עשרות תושבי הכפר מתחילים בהתגרות ואלימות כלפי קבוצת המטיילים בהיותם בוואדי במרחק מה מהכפר. בהמשך ולאחר היפגעות שניים מתושבי הכפר מוקפים המטיילים על-ידי מאות מהתושבים הממשיכים בהתגרויות ומאלצים את הקבוצה לנוע לכיוון מרכז הכפר. לאחר זריקת האבן על רומם אל-דובי מתנפלים עשרות מתושבי הכפר על הקבוצה כאשר מאות נוספים מסביב תורמים להתלהטות הרוחות על-ידי קריאות הסתה וזריקת אבנים.

ב. מעטים מתושבי הכפר (עד כ-10) לוקחים חלק פעיל בניסיונות להרגעת הרוחות, סיוע חילוץ ומתן עזרה רפואית למטיילים.

פעולות העונשין בשטח:

בהסתמך על עדויות על ההשתתפות (הפעילה במיוחד) של מספר תושבים מהכפר ביתא מוחלט: 1. על פיצוצם של 13 בתים; 2. גירוש 6 מתוך הפעילים המרכזיים (להם עבר עשיר בהשתתפויות בפעילויות נוספות); 3. המשך מעצרים וחקירתם

החקירה בוצעו שחזורים, נחקרו משתתפי הטיל ועשרות מתושבי הכפר. נאספו ממצאים שונים אשר סייעו בחקירת האירועים. האחריות הכוללת לחקירות — צה"ל.

תכנון הטיל ותיאורו:

יוחם הטיל, מתכננו והאחראי לו היה מנחם אילן. נלווה אליו, על-פי בקשתו, רומם אל-דובי כמאבטח (חיל בחופשה בן 26). הטיל לא תואם עם הצבא ומכאן יוצא שלכוחות צה"ל במרחב לא היה מידע כלשהו על הטיל, מסלולו, אמצעי הקשר או כל פרט אחר. הוראות הקבע של פיקוד המרכז בנוגע לנוהלי תיאום טילים ידועות לרכז הביטחון השוטף באלון-מורה (שלמה דורון) וגם אתו לא נעשה כל ניסיון לבצע תיאום, ולמעט בקשה למכשיר קשר לא הועברו אליו כל פרטים הקשורים בטיול.

האירועים בוואדי:

א. האירועים מתחילים במעיין רוג'אן, שם ישבו המטיילים לארוחת בוקר.

ב. עוד בשלב זה מושמעת הודעה ברמקולים של מסגר הכפר ביחא המתריעה על התקרבות מתנחלים.

ג. תוך כדי ארוחת הבוקר מתחילים להתקהל עשרות ערבים במרחקים העולים על עשרות מטרים בודדים. מיידים אבנים ומתגרים במטיילים.

ד. המאבטח רומם אל-דובי הולך לכיוון מידי האבנים ויורה מספר יריות בודדות מנשקו, תמ"ק עוזי.

ה. המשך תנועת המטיילים בוואדי מלווה בזריקת אבנים ובהתגרויות (אמונה אלירי נפגעת בשלב זה מאבן בירכה), כאשר על הגבעות מסביב ובסמוך למטיילים מתרכזים 100 — 200 ערבים מקומיים.

ו. במהלך התנועה בוואדי אוסר מנחם אילן על רומם אל-דובי להשתמש בנשקו אלא במצבי חירום. על רקע זה מתקיים ביניהם ככל הנראה עימות מילולי ופיסי, וזיכרון זה מתחיל עוד בתנ"ית הבוקר במעיין רוג'אן.

ז. במהלך התנועה בוואדי מחליף המאבטח רומם אל-דובי את נשקו עם מנחם אילן ובשני אירועים נפרדים יורה כרובה M-16: 1. ירי אוהרה לכיוון הרכס הצפון-מזרחי, שעליו התגוררו מקומיים. מירי זה נהרג מוסא צאלח דאוד, שעמד בטווח של כ-50 מטר והיה במנוסה; 2. בוויכוח עם מקומי, הוערך במרחק של כ-30 מטר מקבוצת המטיילים, מבצע המקומי ניסיון לחטוף את נשקו של המאבטח רומם אל-דובי. האחרון נחלץ מהניסיון, מתרחק מספר צעדים לאחור, יורה ופוצע את המקומי בכטנו (תייסיר צאלח עדילי).

ח. מכאן ואילך מאלצים המקומיים את המטיילים ללכת לכיוון הכפר ביתא תוך כדי איומים והתגרויות, אם כי ללא הפעלת אלימות פיסיית. המטיילים מובלים לכפר באונס, תחת לחץ וללא ברירה אלא להיכנע לדרישת ההמון.

האירועים בכפר ביתא:

א. בכפר ביתא מובלת הקבוצה כאשר היא מוקפת בהמון רב של ערבים הממשיכים בהתגרויות. במרכז צועד המאבטח רומם אל-דובי כאשר המטיילים מגוננים עליו מפני ניסיונות לחטוף את נשקו. במרכז הכפר נורקת אבן על-ידי אחותו (מוורה דאוד) של ההרוג מהוואדי (מוסא צאלח דאוד), שהיא גם אשתו של הפצוע מהוואדי (תייסיר) על המאבטח רומם אל-דובי.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה לכלול את הנושא
שהעלה חבר הכנסת ר' כהן

— רוב

בסדר-היום

בעד ההצעה שלא לכלול

— מיעוט

את הנושא בסדר-היום

ההצעה לכלול את הנושא שהעלה חבר הכנסת
ר' כהן בסדר-היום נתקבלה.

הי"ר א' שוסטק:

אני מעמיד להצבעה את הצעתו של חבר הכנסת אליעזר
ולדמן.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה לכלול את הנושא
שהעלה חבר הכנסת א' ולדמן

— מיעוט

בסדר-היום

בעד ההצעה שלא לכלול

— רוב

את הנושא בסדר-היום

ההצעה שלא לכלול את הנושא שהעלה חבר
הכנסת א' ולדמן בסדר-היום נתקבלה.

הי"ר א' שוסטק:

אני מעמיד להצבעה את הצעתו של חבר הכנסת חיים
רמון.

חיים קופמן (הליכוד):

אני מבקש שני מונים.

פסח גרוסר (הליכוד):

שני מונים.

הי"ר א' שוסטק:

אל תהיו חכמים. חכמים לא מאתרים. אנחנו מצביעים.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה לכלול את הנושא
שהעלה חבר הכנסת ח' רמון

— רוב

בסדר-היום

בעד ההצעה שלא לכלול

— מיעוט

את הנושא בסדר-היום

ההצעה לכלול את הנושא שהעלה חבר הכנסת
ח' רמון בסדר-היום נתקבלה.

הי"ר א' שוסטק:

ההצעות של חבר הכנסת גדי יציב, רן כהן וחיים רמון
ידונו במליאה.

של מעל 40 מתושבי הכפר והכנת כתב אישום נגד חלקם
הגדול.

הערה: בדיעבד הסתכר שאחד הבתים פוצץ בטעות. יעשה
לפיצוי המשפחה.

התנהגות קבוצת המטיילים:

יש לציין את התנהגותם הבוגרת, האמיצה והמלוכרת של
קבוצת הנערים והנערות לאורך כל הטיול ובעיקר במצב הקשה
מאוד אליו נקלעו במרכז הכפר ביתא, לאחר שאחראי הטיול
מנחם אילן שכב מחוסר הכרה, המאבטח רומם אל-דוכי פצוע
קשה, תרצה פורת ז"ל הרוגה, הנערים והנערות פגועים
וחבולים לא מאבדים את עשתונותיהם ומסייעים אחד לשני
ומסרבים להתפנות כל עוד לא מאתרים את כל חבריהם.

סיכום:

א. המוטיבציה והתוקפנות של ערבים מקומיים והגננות
לפגוע בקבוצת מטיילים יהודים הן הגורמים העיקריים
להתפתחותו של האירוע וסימו הטרגי.

ב. תכנון הטיול וחיאמו על-פי הנהלים היו מונעים את
האירוע ותוצאותיו הטרגיות.

ג. רשלנות בהפעלת הנשק, חוסר זהירות וזריזות יתר
בלחיצה על ההרק היו גורמים מסייעים להסלמת האירועים.

הי"ר א' שוסטק:

אנחנו ניגשים להצבעה.

חיים דרוקמן (הסיעה הדתית-לאומית):

אני מוותר על הצעתי. אני מסתפק בהודעת סגן השר.

הי"ר א' שוסטק:

נצביע על הצעותיהם של חברי הכנסת גדי יציב, רן כהן,
אליעזר ולדמן וחיים רמון.

חיים רמון (המערך):

נצביע על כל אחת לחוד.

הי"ר א' שוסטק:

בסדר. מי בעד קיום דיון בהצעתו של חבר הכנסת גדי
יציב?

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה לכלול את הנושא
שהעלה חבר הכנסת ג' יציב

— רוב

בסדר-היום

בעד ההצעה שלא לכלול

— מיעוט

את הנושא בסדר-היום

ההצעה לכלול את הנושא שהעלה חבר הכנסת
ג' יציב בסדר-היום נתקבלה.

הי"ר א' שוסטק:

אני מעמיד להצבעה את הצעתו של חבר הכנסת רן כהן.

י. הצעה לסדר-היום

המצב במפעלי "אליאנס" ו"מנועי בית-שמש"

יאיר צבן (מפ"ם):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אמש התבשרנו, שוועדת
השרים למפעל "מנועי בית-שמש" התכנסה סוף-סוף וקיבלה
החלטות כלשהן.

הי"ר א' שוסטק:

אנו עוברים להצעה לסדר-היום מס' 7254 בנושא: המצב
במפעלי "אליאנס" ו"מנועי בית-שמש". חבר הכנסת יאיר צבן,
בבקשה.

איני יודע מדוע אתם מתעקשים על מכירת המפעל, פרט לרחף האידיאולוגי, שכל בפרשת חברת "פז" ובפרשות נוספות, ייכשל בקשר לכל סיפור ההמלצות של ה"פירסט-בוסטון" — ואיני רוצה ברגע לעסוק בזה — ואיני בטוח בכך שיעלית בפרשת "מנועי בית-שמש", אבל אם מוכרים את המפעל, על הבסיס הזה של מכירה למעשה ללא מחיר — מדוע לא לשתף את העובדים? מדוע לא להציע את המפעל לעובדים? אני יודע, אם תציעו זאת לעובדים היום, הם יירחצו, דיברתי אתם. יש משבר אמון עמוק, אבל אם תחדשו את האמון, אם תעשו את צריך לעשות היום, ומחר, ומחרתיים — ועוד אומר על זה כמה מלים — יוחזר האמון, מוכנים העובדים הללו להיכנס לפרויקט של רכישה, חלקית פחות או יותר, של מניות במפעל, לקבל חלק מהתגמולים על מאמץ מיוחד לא בכסף אלא בצורת מניות, וזאת כדי להקל את הבראת המפעל, אבל בשביל זה צריך לשנות את הכיוון ב-180 מעלות.

יש, אדוני השר, שלושה מבחנים להחלטה שלכם. אתם אומרים: חיסול חובות. אם אתם מתכוונים לכך ברצינות, אדוני השר, כבר בשבוע הבא צריך משרד האוצר להגיש לוועדת הכספים של הכנסת את הבקשות להעברות התקציבות מהרזרבה לצורך חיסול החובות. כל דיבור שלא ילווה במעשה כזה הוא דיבור של כלום, והחובות ימשיכו לצמוח כגיבנת על גב המפעל ויפריעו להבראה.

דבר שני — תוכנית הבראה. לא תוכנית לשלושה חודשים עד למשאומתן עם קונה א', ואחר-כך תוכנית לעוד שישה חודשים עד למשאומתן עם קונה ב', אלא תוכנית הבראה של ממש, כאילו הממשלה ממשיכה להחזיק במפעל, זה גם יעזור אחרי-כך למכירה, לפי שיטתכם. כאשר יבוא הקונה ויראה שהמפעל מצוי בנתיב של הבראה, הוא יתייחס לזה בצורה אחרת לגמרי.

בנושא הפיטורים ופיצויי הפיטורים, אני רוצה לומר שאין להעלות על הדעת הסכמה של ציבור העובדים לפיטורים של 270 — 280 מתוך 680 עובדים ללא שני תנאים: תובטח עבודתם של העובדים הנשארים לתקופה רבת שנים, ותכובד ההבטחה שנתנה הממשלה לעובדים לגבי תנאי הפיטורים ופיצויי הפיטורים.

אני רוצה להזהיר: במקרה של מפעל "מנועי בית-שמש", הביטוי "הגיעו מים עד נפש" הוא לא דיבור של סתם ולא מליצה ריקה. הגיעו מים עד נפש, ואם לא יהיה טיפול רציני כעניין, תהיה התפרצות ועם מי שאינו רוצה לראות התפרצות ועם צריך לעשות היום משהו כדי למנוע את זה. מדובר בציבור פועלים רציני, מסור, אחראי, מוכשר מאוד ותורבותי מאוד. מה הם רוצים בסך-הכול? אבל אם ידחפו אותם, לא תהיה להם ברירה והם יצטרכו לעשות מעשים שהם עצמם אפילו מתביישים לחשוב עליהם, אל חביאו אותם למצב הזה, אל תרחקו אותם לפניה.

אני מבקש מהשר להבהיר לנכנסת בצורה הכרורה ביותר היכן אנחנו עומדים.

אדוני היושב-ראש, אני מבקש לדון על כך במליאה. הובטח לעובדים שתוך שבועיים יסתיים המשאומתן. אני מציע שתהיה בינינו הסכמה, אם יהיה רוב להצעה הזאת. אני מקווה שהשר, שבעבר גילה הבנה לנושא הזה, יסכים לכך.

הו"ר א' שויטק:
זה תלוי בשר.

פרשת מפעל "מנועי בית-שמש" היא אחת הדוגמאות הכולטות לשיטה פסולה, כלתי ונסבלת, הנקוטה, לפעמים ככוונה תחילה, לפעמים מפאת חוסר כל כשרון ועילות, לפעמים כתוצאה של כל אלה, בטיפול במשברים.

היכן מתחיל מניין החודשים, השנים של הסתבת הזאת? כל אחד יבחר לו את תאריך ההתחלה של הספירה. אבל אין ספק בכך שהתאריך המאוחר ביותר שאפשר לאחוז בו הוא 21 בדצמבר 1986, שאז החליטה הממשלה לבטל את החלטתה הקודמת בעניין כונס נכסים, בחרה בוועדת שרים לעניין המפעל והחליטה על המשך הפעלת המפעל ועל חיפוש קונה. שנה וחצי לאחר מכן עדיין אין העובדים במפעל יודעים מה יהיה עתידו. שנה וחצי, ואיני מתייחס לסתבת הקודמת.

אני אומר: זו דוגמה למריטת עצבים, להשפלה. אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, יש כאן היבט קשה של השפלת עובדים, שה"פשע" הגדול שלהם הוא רצונם לעבוד בכבוד ומתוך ביטחון בעתידם, רצונם לתרום מכשרונותיהם ומכישרונותיהם למשק, למדינה. עובדים אלה אינם מסוגלים לדעת מה ילד יום.

שיטת הטיפול של הממשלה בנושאים כאלה, כמו זו של מעסיקים אחרים, כאילו מכוונת להחזיר חזק לראש החברה הישראלית וציבור העובדים את הסמטה: רק ככוח. בהידברות — לא, בפניה אל המצפון — לא, בפניה אל השכל הישר — לא, במשאומתן סכלני — לא. אבל סתבת וסחבת וסחבת, ומריטת עצבים והפגנות סוערות, על סף התפרצות של אלימות — ואז מתכנסים סוף סוף, אז מדברים. למה זה כך, לעזאזל? למה לא היה אפשר להיפגש אתם לפני ההפגנות האחרונות? גזירה נגזרה משמים שזה צריך לקרות ב-3 במאי? זה לא יכול היה להיות באיזה תאריך בסוף אפריל? מה קרה? אני אומר, גם על רקע דיונים קודמים שהיו כאן היום: יש תחושה של כוח למשאומתן, הן בתוך החברה הישראלית והן בינינו כקולקטיב לבין גורמים אחרים.

אדוני היושב-ראש, גם לאחר החלטת ועדת השרים מאתמול יש חידה הן בלב העובדים והן בלב כל משקיף כלתי משוחד. אני מקווה ששר התעשייה והמסחר יאמר כאן בשם הממשלה דברים שאולי יפינו קצת מהחרדה הזאת. איני מאמין שיש לו מנדט להפיג את החרדה כמלואה.

מה אומרת החלטת ועדת השרים? על פניה נראית החלטת ועדת השרים החלטת טובה, ואיני מוציא מכלל אפשרות שהיא תתממש בסופו של דבר כהחלטה טובה. אבל אי-אפשר עדיין לתת לממשלה את האשראי הזה. מדוע? — החלטת ועדת השרים אומרת: א. ממשכים בהפעלת המפעל, פועלים להבראתו, ובמקביל פועלים למכירתו; ב. פועלים להסרת גיבנת החובות מעל המפעל; נאמר גם משהו עמום יותר בנושא הפיטורים ותנאי הפיטורים.

ראשית, אני רוצה לומר משהו לגבי הנושא של מכירה והבראה. אדוני שר התעשייה והמסחר, על ועדת השרים שלכם, על הממשלה לקבל החלטה חד-משמעית, שהיא נוטלת על עצמה, עם ההנהלה ועם העובדים, להפעיל מיד תוכנית הבראה של כמה שנים, לא של חודשים, בהנחה שהדבר הזה אכן יתממש. אם אתם חושבים שהכרחי למכור את המפעל הזה, תמשיכו במקביל לחפש קונה, אבל אין לדחות אף לא לרגע את ביצוע תוכנית ההבראה על כל מרכיביה. אם לא תנהגו כך, רב החשש שמה שהיה במשך השנה וחצי האחרונות ימשיך להיות גם בעוד שנה ובעוד שנתיים.

לעצם העניין, אתמול הוכאו לידיעתי החלטות ועדת השרים העוסקת בעניין, ועל-פיהן יש ברעת הממשלה להמשיך ולקיים את המפעל תוך נטילת החובות על-ידי הממשלה והבטחת תעסוקה לכ-400 עובדים. כמו-כן החליטה ועדת השרים, כי תוך שבועיים יסתיים המשא-ומתן אשר לפיטורים ולשיעור הפיצויים לכ-270 עובדים.

כמי שמייצג את הממשלה אני צריך להביע כאן אופטימיות. לצערי אינני יכול להביע אופטימיות, כי גם אני שותף לדאגה. זה שנים מספר אני מנהל בנושא זה מאבק קשה מאוד בממשלה, וזה לא המפעל היחיד שהטיפול בו נמשך שנים. אני שותף בהחלט לדאגה ואינני אופטימי. אין לי שום התנגדות לקיים על כך דיון במליאה.

היו"ר א' שוסטק:

האם יש הצעה אחרת? חבר הכנסת רן כהן, בבקשה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אדוני היושב-ראש, אדוני שר התעשייה והמסחר, ברצון רב הייתי מחליף את חבר הכנסת זאק אמיר שאיננו כאן ומדבר במקומו, אבל באין לי דרך אחרת אני משתמש בטריק הידוע ואני מציע כביכול להוריד את הצעתו של חבר הכנסת יאיר צבן.

היו"ר א' שוסטק:

מדוע? אתה יכול להציע להעביר אותה לוועדה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

מה הציע השר?

היו"ר א' שוסטק:

השר הציע לקיים דיון במליאה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני השר, אני מציע להעביר את הנושא לוועדה. אני גם יכול לבשר לך — — —

שר התעשייה והמסחר א' שרון:

אני מוכן שיתקיים דיון במליאה או בוועדה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אם כן, באמת הקלת עלי.

היו"ר א' שוסטק:

הוא מחפש דרך לגאום, אז למה לו להציע להוריד את ההצעה?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אומר משפטים מספר בנושא, אותם משפטים שחבר, חבר הכנסת יאיר צבן, לא אמר אותם, או לא חזק אותם.

אדוני היושב-ראש, לעניות דעתי הגיע הזמן שכנסת ישראל תאמר חד-משמעית שהסתיים עידן חיסול המפעלים למטרות של הבראה כלכלית. "אתה" הוקרבה על המזבח הזה, אבל נדמה לי שאחרי כן הצלנו את כל המפעלים שעמדו ערב חיסול, החל ב"מספנות ישראל", וכלה ב"וולקן", ב"סולתם", במפעלים כערי הפיתוח ובאחרים. את אלה הצלנו, וחלק מהם משגשגים.

אני מבקש מאדוני השר להסכים, שמלוא הכותרת תישאר ותעבור לאן שתעבור, בכלל זה "אליאנס", כי לעניות דעתי יש שם כעיה שאחא מכיר אותה וגם הכנת לה תשובה אולי מלאה יותר ומפורטת.

רוני מילוא (הליכוד):

צריך להעביר את זה ל"חברת העובדים".

יאיר צבן (מפ"ס):

שתיה הסכמה שיוחלט כאן על דיון במליאה בעוד שלושה שבועות, ואם בינתיים יפתרו הדברים במשא-ומתן, לא נקיים את הדיון.

היו"ר א' שוסטק:

אני מבקש משר התעשייה והמסחר להתייחס להצעה.

שר התעשייה והמסחר א' שרון:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, למען האמת הייתי צריך לענות על שתי שאלות.

היו"ר א' שוסטק:

הוא יתיר כנראה על — — —

שר התעשייה והמסחר א' שרון:

אם כך, אתיחס, ברשותך, אדוני היושב-ראש, להצעה הישירה בעניין מפעל "מנועי בית-שמש".

היו"ר א' שוסטק:

אני מבין מה שאדוני חשב בעניין "אליאנס" ובעניין "מנועי בית-שמש", אבל חבר הכנסת צבן דיבר רק על מפעל "מנועי בית-שמש", לכן תתייחס רק לנושא זה.

שר התעשייה והמסחר א' שרון:

אשר למצב מפעל "מנועי בית-שמש", לצערי הנושא אינו בתחום אחריותי ואף אינני חבר בוועדת השרים לעניין "מנועי בית-שמש". אני מכיר היטב זה שנים רבות את מפעל "מנועי בית-שמש", את יכולתו ואת העובדים שבו.

אני מודה שאני מצוי כאן במצב קשה. אני צריך להגן פה על עמדת הממשלה, ואינני יכול להגן על עמדת הממשלה. ייחסתי חשיבות רבה לקיומו של מפעל "מנועי בית-שמש". כפי שאמרתי, אני מכיר היטב את המפעל הזה. לדעתי המפעל הוא חיוני וטומן בתוכו סיכויים רבים לעתיד. יש שם כמות בלתי-רגילה של ידע, יש שם עובדים יוצאים מן הכלל. בנוסף על הידע בייצור מנועים יש שם בהחלט אשנב לתחומים מתקדמים בתעשייה, כגון מתכות חדרשות. מכל הסיבות האלה תמיד תמכתי בקיומו של המפעל ובהמשך התפתחותו.

המצב הנוכחי נובע משורה של החלטות וטעויות שקרו. החל בנושא פרויקט ה"ליבא", שלדעתי היה טעות. כבר הבעתי את דעתי בקשר לכך וגם בקשר לדברים אחרים. מה שקורה נובע במידה לא קטנה מתפיסת מוטעית הקיימת, לצערי, בקרב חלק ניכר מבין חברי הממשלה, ואינני יכול להפריד כאן בין גוף פוליטי זה לבין גוף פוליטי אחר; כשם שההחלטות כולה נתונה, לצערי, בזעזוע עמוק, וגם שם אינני יכול להפריד בין מרכיב זה לבין מרכיב אחר. לדעתי, שני המרכיבים העיקריים של הממשלה התנתקו מהדבר הבסיסי של הציונות ויחסה להתיישבות. לצערי, תופעה דומה יש לנו גם בנושא התעשייה. לחלק ניכר מחברי הממשלה יש תפיסה מוטעית לגבי מעמד התעשייה בכלל ולגבי עובדי התעשייה.

בממשלה, לצערי, אני עד לתופעה הזאת במשך שנים מספר. הדבר גבר במיוחד בשלוש-ארבע השנים האחרונות. שבהן גוברת והולכת הנטייה לייבא הכול, או כמעט הכול. כעצם אפשר לייבא למדינת ישראל הכול. אפשר היה להפוך את המדינה הזאת לדוכנים של יבואנים ושל מפיצים. יש כמובן קשיים אובייקטיביים, קשיים תקציביים, וגם זה מקל על אלה שסבורים שצריך לבסס יותר על יבוא ופחות על פיתוח ליצור מקומי.

במלואה את הצעתו של חבר הכנסת צפן לגבי מחיקת החובות. הלא על מחיקת חובות אנו שומעים כבר שלוש שנים, אך משום שלא מוחקים חובות מעשירים את הבנקים ואומרים שהחטוטרת של המפעל היא בלתי נסבלת; ב. קודם כול לצמצם למינימום את הפיטורים ולהבריא את המפעל. הרי הפיטורים הם חלק מאותו תהליך שלו הממשלה אחראית, ומדוע לא להבטיח שהאנשים הללו יוכלו לצאת בהסכמה בין העובדים, ועדי העובדים, לבין מי שאחראי למערכת ההבראה?

אני מבקש, אדוני היושב-ראש, שהנושא במלואו, ככלל זה "אליאנס", שלעניות דעתי נמצא כמצב קשה ביותר, עם הנהלה גרועה, המתעמרת היום בעובדים, אני מבקש הדיון לגבי שני המפעלים יועבר לוועדת העבודה והרווחה.

היו"ר א' שוסטק:

יש לנו שתי הצעות: הצעה אחת — דיון במליאה; הצעה שנייה — דיון בוועדה. מי בעד דיון במליאה? מי בעד דיון בוועדה?

ה צ ב ע

בעד ההצעה לכלול את הנושא

בסדר-היום של הכנסת — רוב

בעד ההצעה להעביר את

הנושא לדיון בוועדה — מיעוט

ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

היו"ר א' שוסטק:

חברי הכנסת, מיצינו את סדר-היום. הישיבה הבאה — כיום שני בשעה 19:10, ולא כרגיל בשעה 16:00.

שר התעשייה והמסחר א' שרון:
ההחלטה היא גם על "אליאנס".

היו"ר א' שוסטק:

יהיה דיון על שני הדברים.

ישיבה זו נעולה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

תאמין לי, שם נשמעות בדיוק אותן טענות. אתה יודע, חבר הכנסת מילוא, שאני לא מוחל בעניין הזה לאף אחד שפוגע בעובדים. לא מעניין אותי כלל לאיזה זרם הוא משתייך בעניין הזה.

ראשית, אני סבור שהגיע הזמן להוריד משני המפעלים הללו את סימן השאלה, המערער את חייהם כמפעלים יצרניים ואת חיי העובדים בהם.

שנית, חבר הכנסת יאיר צפן לא פירט, אבל הוא יודע את הנתונים: בשנה 1985 היה "מנועי בית-שמש" חייב 45 מיליון דולר, רבוחי חברי הכנסת, היום ההערכה של חובותיו היא כ-140 מיליון דולר. קרי, מי שהחזיק את המפעל הזה במצבו הנוכחי, לא דק שהוא גרם לו להידרדר, לא דק שהוא הוסיף אותה חטוטרת של פיטורים וסבל לעובדים. אלא גם גרם נזק כלכלי נטו למדינת ישראל, ודאי ליישוב בית-שמש.

יאיר צפן (מפ"ם):

אבל הוא גרם לשיפור מאונס של הבנקים.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

כן, בהחלט, אפילו שיפור ניכר ביותר.

שלישית, אדוני השר, אני מבקש באמת את סיועך בהמשך. אף שאינך בוועדה הזאת, אבל אני יודע שיש לך ניסיון וידע בעניין הזה. את מפעל "מנועי בית-שמש" צריך להבריא לפני מכירה, ותהיה המכירה לעובדים, ותהיה המכירה למי שלא תהיה. לא יעלה על הדעת לומר שיש רק אפשרות אחת להבריא אותו: אין מנהלים מקצועיים במינהל הציבורי, אין מנהלים מקצועיים כממשלה, אין מי שיבריא אותו, זולת אנשים פרטיים שיכבאו לשם. הלא יש לנו עדויות מחברות ממשלחיות שאתה אחראי להן והן מכניסות לקופת המדינה עשרות ומיליוני דולרים בשנה, בהצלחה רבה. מדוע לא להבריא קודם את מפעל "מנועי בית-שמש" ולאחר מכן להחליט מה ייעשה בו?

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, לעניות דעתי יש שניים-שלושה דברים שאותם צריך להבטיח לקראת השבוע הבא. לדיון ביום רביעי בוועדת העבודה והרווחה, כי יתקיים דיון כזה ואדוני היושב-ראש יודע על זה: א. לקבל מיד

הישיבה ננעלה בשעה 15:55.

נספחות

א. סדרהיום לישיבות תכ"ו — תכ"ח

- א. שאלתות בעל-פה.
- ב. שאלתות ותשובות.
- ג. סקירת שר החק על פעולות משרדו.
- ד. הצעת חוק הגנת הצרכן (תיקון). התשמ"ח — 1988 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- ה. הצעת חוק התכנון והבניה (תיקון מס' 26). התשמ"ח — 1988.
- ו. הצעת חוק לתיקון פקודת העיריות (מס' 35). התשמ"ח — 1988 (קריאה ראשונה).
- ז. הצעת חוק רשות השידור (הוראת שעה). התשמ"ח — 1988 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- ח. הצעות לסדר-היום.
- ט. מאזן הגירה שלילי בגליל — הצעת חבר הכנסת א' נחמיאס.
- י. הצעת חוק מבקר המדינה (תיקון מס' 14). התשמ"ח — 1987 (קריאה ראשונה).
- יא. הצעת חוק-ייסוד: הכנסת (תיקון מס' 18) (קריאה ראשונה).
- יב. הצעת חוק-ייסוד: הכנסת (תיקון מס' 15) (קריאה ראשונה).
- יג. הצעת חוק רשות השידור (תיקון מס' 7). התשמ"ח — 1987 (קריאה ראשונה).
- יד. הצעת חוק לשכת עורכי-דין (תיקון מס' 15). התשמ"ז — 1986 (קריאה ראשונה).
- טו. הצעת חוק הנויקים האזרחיים (אחריות המדינה) (תיקון מס' 3). התשמ"ה — 1985 (קריאה ראשונה).
- טז. פיטורי מורים והשיבושים בעקבותם במערכת החינוך — הצעות חברי הכנסת מ' פלד, ד' דינו, ד' מגן וד' איתן.
- יז. עיצומים והשבתות במערכת החינוך — הצעת חבר הכנסת ר' איתן.
- יח. הצעת חוק היטל על נסיעה לחוץ-לארץ (תיקון מס' 3). התשמ"ז — 1986 (קריאה ראשונה).
- יט. הצעת חוק חגורות בטיחות ברכב. התשמ"ו — 1986 (קריאה ראשונה).
- כ. הצעת חוק רישום קבלנים לעבודות הנדסה בנאיות. התשמ"ז — 1986 (קריאה ראשונה).
- כא. הצעת חוק המכר (דירות) (תיקון מס' 2). התשמ"ה — 1985 (קריאה ראשונה).
- כב. הצעת חוק פנקס הבוחרים (הוראות שעה). התשמ"ז — 1985 (קריאה ראשונה).
- כג. הצעת חוק לתיקון פקודת זיכיונות החשמל. התשמ"ה — 1985 (קריאה ראשונה).
- כד. עידוד שירות קבע של קצינים ווטרים בצבא — הצעת חבר הכנסת י' שריד.
- כה. הודעת ראש הממשלה בדבר הסדרים חדשים לניהול חיי התושבים בשטחים — הצעות חברי הכנסת ז' עטשי, ש' אלוני, א' גרנות, ב' בן-אליעזר, מ' איתן וג' כהן.
- כו. נאום חוסיין ומשמעויותיו — הצעות חברי הכנסת אמ' לין, ר' כהן, י' צבן, מ' מיעארי וי' נאמן.
- כז. הקמת מנזר הכרמליטים באושביץ — הצעות חברי הכנסת ד' שילנסקי וחי' גרוסמן.
- כח. העלאת מחירי הדלק לחעשייה — הצעת חבר הכנסת א' גרנות.
- כט. הצהרת ישראל בעצרת האו"ם על הפסקת אש בלבנון ועל נסיגה הדרגתית מדרום-לבנון — הצעת חבר הכנסת א' גרנות.
- ל. הפסקת זרם המים לעיר אוס-אל-פתח — הצעת חבר הכנסת חופיק טובי.
- לא. בקשה מארצות-הברית לבטל מעמד של פליטים ליהודים היוצאים מברית-המועצות — הצעות חברי הכנסת א' גרנות וש' בן-שלמה.
- לב. התבטאויות של הרב פרדס בעיתון "כותרת ראשית" — הצעת חברת הכנסת ש' אלוני.
- לג. לימודי מדעים מדויקים בבתי-הספר — הצעות חברי הכנסת י' צבן וי' ארצי.
- לד. שניוניים באמנה בין הסוכנות היהודית לממשלת ישראל — הצעת חבר הכנסת ח' רמון.
- לה. לקראת כינוס הקונגרס הציוני — הסוכנות היהודית, עתידה ומטרותיה — הצעת חבר הכנסת מ' שטרית.
- לו. ועידת הפסגה הבין-ערבית בעמאן, תוצאותיה והשלכותיה — הצעת חברי הכנסת ש' דיניץ, י' צבן, ת' טובי וי' שריד.
- לז. עשור לביקורו של אנואר סאדאת — הצעות חברי הכנסת א' הראל, א' ורדיגר, מ' איתן וי' נאמן.
- לח. הצתת כנסיית "סנט-פאול" בירושלים — הצעות חברי הכנסת א' סרטיני ות' טובי.
- לט. ביטול החוזה עם המרכז המורמוני — הצעת חבר הכנסת א"י שפירא.
- מ. האנטישמיות הגואה ברחבי תבל — הצעת חבר הכנסת ד' מגן.
- מא. הצורך בהקמת ועדת חקירה פרלמנטרית בנושא מגפת הסמים בישראל — הצעת חבר הכנסת א' ורדיגר.

- מכ. גידול מדהים בשימוש בסמים — הצעת חבר הכנסת א' ולדמן.
- מג. יוזמת השלום האמריקנית — הצעת חבר הכנסת מ' חריש.
- מר. היחידה לפיקוח על שעות עבודה ומנוחה במשרד העבודה והרווחה — הצעת חבר הכנסת ש' כן-שלמה.
- מה. הצעת סיעת חד"ש להביע אי-אמון לממשלה בשל
- פעולות צה"ל בשטחים, הפגיעה במערכת המשפטית ובסיכור לשלום.
- מו. הצעת סיעת הרשימה המתקדמת לשלום להביע אי-אמון לממשלה בגין פעולות בתחום אחריותו של שר הביטחון "רבין".
- מז. הצעת סיעת המפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי-אמון לממשלה בשל המבצע הצבאי החדש בלבנון.
- מח. הצעות חוק של חברי הכנסת.

ב. הצעות לסדר-היום לישיבה תכ"ח

- 1-5. דין-וחשבון צה"ל על האירוע בכפר ביחא — הצעות חברי הכנסת ג' יציב, ר' כהן, א' ולדמן, ח' רמון וח' דרוקמן.
6. המצב במפעלי "אליאנס" ו"מנועי בית-שמש".

ג. הצעת חוק הגנת הצרכן (תיקון), התשמ"ח — 1988

1. תיקון סעיף 2 בסעיף 2 לחוק הגנת הצרכן, התשמ"א — 1981¹ (להלן — החוק העיקרי) —
- (1) במקום סעיף קטן (א)(4) יבוא:
- "(4) השימוש שניתן לעשות בנכס או בשירות, התועלת שניתן להפיק מהם והסיכונים הכרוכים בהם."
- (2) בסעיף קטן (א)(6), אחרי "היצרן" יבוא "היבואן";
- (3) במקום סעיף קטן (א)(14) יבוא:
- "חוות דעת מקצועית או תוצאות של בדיקה שניתנו לגבי טיב הנכס או השירות, מהותם, תוצאות השימוש בהם, והסיכונים הכרוכים בהם";
- (4) אחרי סעיף קטן (ב) יבוא:
- "(ג) הוראות סעיף זה יחולו גם על פרסומת."
2. החלפת סעיף 3 במקום סעיף 3 לחוק העיקרי יבוא:
3. איסור ניצול מצוקת הצרכן
- (א) כדי לקשור עסקה, לא יעשה עוסק דבר — במעשה או במחדל, בכתב או בעל-פה, או בכל דרך אחרת — שיש בו ניצול חולשתו השכלית או הגופנית של הצרכן;
- (ב) לא יעשה עוסק דבר — במעשה או במחדל, בכתב או בעל-פה, או בכל דרך אחרת — שיש בו ניצול מצוקתו של הצרכן, בורותו, או הפעלת השפעה בלתי הוגנת עליו, הכול כדי לקשור עסקה בתנאים בלתי מקובלים או בלתי סבירים, או לשם קבלת תמורה העולה על התמורה המקובלת."
4. תיקון סעיף 3.7 האמור בסעיף 4 לחוק העיקרי יסומן (א), ואחריו יבוא:
- "(ב) הוראות סעיף קטן (א) יחולו גם על שירות."

¹ ס"ח התשמ"א, עמ' 248.

(2) "שינוי הסכום לפי שינויים שחלו במדד מן המדד שפורסם בחודש שבו נקבע לאחרונה, אינו טעון אישור ועדת הכלכלה של הכנסת, ואולם לא יוגדל הסכום לפי פסקה זו לפני שחלפו שלושה חודשים מיום ההגדלה הקודמת.

(3) בסעיף קטן זה, "מדד" — מדד המחירים לצרכן שמפרסמת הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

11. תיקון סעיף 31

בסעיף 31 לחוק העיקרי, האמור בסעיף קטן (ב) יסומן (1) ואחריו יבוא:

(2) "שינוי הסכום לפי שינויים שחלו במדד מן המדד שפורסם בחודש שבו נקבע לאחרונה, אינו טעון אישור ועדת הכלכלה של הכנסת, ואולם לא יוגדל הסכום לפי פסקה זו לפני שחלפו שלושה חודשים מיום ההגדלה הקודמת.

(3) בסעיף קטן זה, "מדד" — מדד המחירים לצרכן שמפרסמת הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

12. תיקון סעיף 32

בסעיף 32 לחוק העיקרי, בסעיף קטן (א), במקום "חך שבועיים מיום המכירה", יבוא "חך שבועיים מיום עשיית העסקה או מיום מסירת הממכר, לפי המאוחר".

13. פרוסום

חוק זה יפורסם ברשומות בתוך 30 ימים מקבלתו.

להטעות קטין, לנצל את גילו, תמימותו, או חוסר ניסיונו, או המעוררות פעילות שיש בה כדי לפגוע בגופו או בבריאותו הגופנית או הנפשית; תקנות כאמור יכול שיתייחסו לקטנים דרך כלל, או עד גיל מסוים".

7. תיקון סעיף 8

בסעיף 8 לחוק העיקרי —

(1) בהגדרת "מחיר באשראי", אחרי "שאינו משתלם" יבוא "כולו";

(2) במקום הגדרת "רוכלות" יבוא:

"רוכלות" — הצעת עסקה לצרכן מאת עוסק שבא שלא לפי הזמנה למקום מגוריו, שירותו הצבאי, עבודתו, לימודיו, או לקרבתם."

8. תיקון סעיף 13

בסעיף 13 (ב) לחוק העיקרי, המלים "מן העסקאות שנקבעו בצו על-פי סעיף קטן (א)" — ימחקו.

9. תיקון סעיף 14

בסעיף 14 לחוק העיקרי, סעיף קטן (ד) יסומן (ה) ולפניו יבוא:

"(ד) השר רשאי לקבוע בתקנות, באישור ועדת הכלכלה של הכנסת, פרטים שרוכל חייב למסור לצרכן."

10. תיקון סעיף 28

בסעיף 28 לחוק העיקרי, האמור בסעיף קטן (ד) יסומן (1), ואחריו יבוא:

ד. הצעת חוק הגנת הדייר (תיקון — קביעת דמי שכירות בבתי-עסק על-ידי בית-הדין).

התשמ"ח — 1987

(הצעת קבוצת-חברי הכנסת)

כי דמי השכירות של בית-עסק לא יפחתו ממחצית דמי השכירות שהיו חלים על אותו בית עסק אלמלא חל עליו הסעיף האמור; ובלבד שדמי השכירות שייקבעו על-פי סעיף זה, לא יפחתו מדמי השכירות שהיו נקבעים על-פי הוראות הסעיפים 52 ו-61.

1. הוספת סעיף 52

בחוק הגנת הדייר [נוסח משולב], התשל"ב — 1972, אחרי סעיף 52 יבוא:

"52. קביעת דמי שכירות על-ידי בית-הדין

על אף האמור בסעיף 52א, רשאי בית-הדין לקבוע,

דברי הסבר

קטנים, והשאירה את התקרה לגבי בתי-עסק גדולים, כגון בתי-חרושת וחנויות מכל הסוגים, למרות הבטחת הממשלה לוועדת החוקה, חוק ומשפט, ולמרות בקשותיה של ועדה זו, אין הממשלה פועלת להסרת התקרה מעל בתי-עסק, לרבות בתי-עסק משגשגים שבעליהם נהנים מהכנסות גדולות. זהו עוול חברתי, הגורם גם לנזק כלכלי רב וגם לעזובה משועת של בתי-מזנונים במרכזי הערים.

הצעת חוק זו באה לתקן עוול זה באורח חלקי, לגבי בתי-עסק שלגביהם לא קבעה הממשלה את הסרת התקרה הקבועה בחוק, בפועלה על-פי סעיף 52א(ה) לחוק, ייקבע דמי השכירות לא יפחתו מ-50% מדמי השכירות הכלכליים לגבי שוכרים ששילמו דמי מפתח יחולו, בהתאמה, ההפחתות האמורות בפרק ד' לחוק.

הצעת חוק זו באה למנוע חלק קטן מהעיוותים שיוצר חוק הגנת הדייר לגבי בתי-עסק המשלמים דמי שכירות סמלים.

להגנה זו אין כל הצדקה סוציאלית. מדובר בבעלי עסקים הפועלים בשוק החופשי וגוכים מחירים "לא מוגנים". כך נוצרת אפליה בלתי-מוצדקת ואנטי-חברתית בין בעלי עסק ותחיקים ואמידים לבין בעלי עסקים חדשים, שאינם נהנים מהגנת החוק וחייבים לשלם דמי שכירות כלכליים ומלאים.

הממשלה נוסמכת, על-פי סעיף 52א לחוק הגנת הדייר [נוסח משולב], התשל"ב — 1972, להסיר את התקרה הקיימת בחוק מעל "סוגים של בתי-עסק". אך הממשלה השתמשה בסמכות זו באורח שרירותי ואנטי-חברתי. היא הסירה את התקרה מסוגים מסוימים של בתי-עסק, לרבות בתי-עסק